

Izvorni znanstveni rad
UDK:070.13(497.584)“1905/1914“
DOI: <https://doi.org/10.21857/y54jofpn0m>
Primljeno: 1. travnja 2017.

POLITIČKA CENZURA U DUBROVAČKIM NOVINAMA *CRVENA HRVATSKA*, *DUBROVNIK I PRAVA CRVENA HRVATSKA* (1905-1914)

BARBARA ĐURASOVIĆ

SAŽETAK: Proučavanjem sadržaja političkih novina *Crvena Hrvatska*, *Dubrovnik* i *Prava Crvena Hrvatska* dolazi se do saznanja o brojnim zapljenama članaka koje je provodila austrijska vlast u Dubrovniku. Analizom novina otvara se potpuno nova percepcija odnosa Monarhije prema politici i pisanju lokalnih listova, ali i okolnosti u kojima se provodio postupak cenzure u tiskovinama. Ujedno se, zahvaljujući sačuvanim izvornicima novina, uspijeva rekonstruirati politika cenzure u dubrovačkim tiskovinama u razdoblju od 1905. do 1914. godine.

Ključne riječi: dubrovačka politička glasila, cenzura, *Crvena Hrvatska*, *Dubrovnik*, *Prava Crvena Hrvatska*, novine, zapljene članaka, austrijska vlast

Keywords: Dubrovnik political journals, censorship, *Crvena Hrvatska*, *Dubrovnik*, *Prava Crvena Hrvatska*, newspaper, confiscation of articles, Austrian authorities

Glava 38.

O kaznenom postupku u stvarih tiskovnih.

Iz Zakona od 23. svibnja 1873, kojim se uvodi postupnik kazneni.

§. 487

Tiskopise, koji se izdadu ili razširuju protivno propisom zakona tiskovnoga, ili koje radi sadržaja njihova progoniti valja u javnom interesu, može vlast sigurnostna neposredno i na zahtievanje dèržavnog odvjetnika ustaviti (uzaptiti).

Barbara Đurasović, doktorandica doktorskog studija “Povijest stanovništva” na Sveučilištu u Dubrovniku. Adresa: Petra Hektorovića 25, 20000 Dubrovnik. E-mail: barbara.djurasovic@gmail.com

---

U svih ostalih slučajevih može samo sud odrediti zaustavu uslied tužbe i učinjena u njoj predloga od strane privatnog tužitelja. Proti odredbi predhodne zaustave neima miesta pritužbi (žaobi) osebnoj.

Car Franjo Josip I.

Uništavanje cjelokupnih novinskih izdanja ili zabrana objave pojedinih članaka prva je misao koja se veže uz pojam cenzure i zapljene tiskovina. Nedostatak sačuvane novinske građe najčešća je pretpostavka, ali i razlog zbog kojega nije značajnije istraživana tema cenzuriranja u publikacijama s početka 20. stoljeća.¹

Ipak to nije slučaj s građom prvih dubrovačkih stranačkih listova *Crvena Hrvatska*, *Dubrovnik* i *Prava Crvena Hrvatska*. Naime, u dosadašnjim znanstvenim razmatranjima, koja su proizašla proučavanjem novina s kraja 19. i početka 20. stoljeća, nije se uvidjelo postojanje cenzuriranih članaka u njihovu izvornom obliku.² Vrijednost tog saznanja uvodi nas u svijet najvećim dijelom sačuvanih i dostupnih članaka koji nisu smjeli dospjeti u javnost, jer ih je austrijska vlast zaplijenila!

---

¹ Cenzuru i nadzor tiskovina istraživao je Ivan Pederin, a njegov najsveobuhvatniji rad je knjiga *Austrijska cenzura i nadzor nad tiskom u Dalmaciji*. Pederin u knjizi, uz časopise i novine, daje prikaz cenzure kod tiskanja književnih djela i knjiga, utjecaj cenzure na pisce i knjižare. Tema dvaju radova Tamare Štefanac su zapljene u časopisima Banske Hrvatske, s težištem na karikaturama i ilustracijama. U središtu njezina zanimanja je cenzura karikatura iz humorističkog časopisa *Vragoljan* između 1881. do 1886. godine, te cenzuriranje ilustriranih materijala u časopisima u razdoblju od 1883. do 1903. Hrvatski autori većinom pišu o cenzuri i zapljeni novina tek kao dijelu svojih istraživanja, u kojima je tisak važan dio izvora za što cjelovitije sagledavanje tema kojima se bave. Vidi: Ivan Pederin, *Austrijska cenzura i nadzor nad tiskom u Dalmaciji*. Zadar: Matica hrvatska Zadar, 2008; Tamara Štefanac, »Cenzurirane karikature iz humorističkog časopisa *Vragoljan* (1881-1886).« *Pro Tempore* 3/3 (2006): 51-57; Tamara Štefanac, »Cenzurirani ilustrirani materijal u hrvatskim časopisima u vrijeme banovanja Károlya Khuena Hédervárya (1883-1903).« *Libellarium* 4/1 (2011): 23-38.

² U Dubrovniku su u razdoblju od 23 godine pokrenuta i kontinuirano izlazila tri politička glasila. Kako bi probudio hrvatsku nacionalnu svijest u Gradu, mladi Frano Supilo pokreće 7. veljače 1891. godine list *Crvena Hrvatska*. Riječ je o novini prvotno pravaškog svjetonazora koja je za cilj imala svrgnuti srpsko-autonomašku koaliciju koja je 1890. na vlast u Dubrovnik dovela Frana Gondolu. Kao reakcija na hrvatsko glasilo, 3. srpnja 1892. godine dubrovački Srbi katolici osnivaju svoj list *Dubrovnik*. Između te dvije političke grupacije prisutan je stalni antagonizam, a novine su im poslužile kao prostor za suprotstavljanje političkih načela i nacionalnih stavova, ali su ujedno bile i jedini komunikacijski kanal kojim su dopirali do svojih sugrađana i pristaša. Zahvaljujući Supilu i *Crvenoj Hrvatskoj*, 1899. godine Pero Čingrija sa svojom Narodnom strankom, uz potporu Stranke prava, pobjeđuje na općinskim izborima i vraća vlast u Dubrovniku pod hrvatsko okrilje. Godinu dana nakon preuzimanja Općine, *Crvena Hrvatska* pod utjecajem Čingrije postaje narodnjačko

Analizom sadržaja članaka zaplijenjenih u razdoblju od 1905. do 1914. otvara se mogućnost rekonstrukcije političke cenzure u tadašnjim dubrovačkim političkim glasilima.³ Time se dolazi do točnog zaključka s kojim su razlogom, kada i koliko učestalo vlasti provodile cjelovitu ili djelomičnu zapljenu novinskih članaka. Ujedno se točno utvrđuje kojim su temama vlasti branile da dospiju do dubrovačke javnosti.

Sretna je okolnost što se u Državnom arhivu u Dubrovniku u većini čuvaju izvorna izdanja navedenih publikacija i u njima se kraćim tekstualnim objavama potvrđuju zapljene u prethodnim izdanjima. Također se pronalaze i listovi koji su sačuvani kao druga izdanja i na njima se može posvjedočiti postupak i metoda zapljene. Kao posebna rijetkost izdvajaju se i primjerci koji su sačuvani u oba izdanja, izvornom i drugom. U deset proučavanih godina sačuvano je samo pet takvih primjeraka novina.⁴

Cenzura podrazumijeva zahtjev državne vlasti da pregleda sve rukopise namijenjene tisku prije samog tiskanja.⁵ U slučaju dubrovačkih tiskovina, od 1905. do 1914, riječ je o zapljeni članaka, više njih ili odlomaka pojedinog članka nakon tiskanja novinskog izdanja.⁶ U navedenom razdoblju zabilježeno je više od 250 zapljena za koje se može pouzdano utvrditi da su ih vlasti uklonile iz listova.

---

glasilo, a s novim pogledom na politička zbivanja i stranačka preslagivanja slaže se i sam Supilo koji odlazi u Rijeku, gdje preuzima uredništvo novine *Novi list*. Osnivanjem Hrvatske stranke, nastale spajanjem Narodne stranke i Stranke prava, započeo je novi politički ciklus i zaokret u odnosima sa Srbima u Dalmaciji. Dio dubrovačkih pravaša ne prihvaća novonastalu političku situaciju. Stoga 19. ožujka 1905. godine pokreću svoje glasilo, *Prava Crvena Hrvatska*, u kojem zagovaraju hrvatski nacionalni duh te upozoravaju na štetnost suradnje sa Srbima i politike *novog kursa*. Prijepori, koji su se u ranijem razdoblju vodili između listova *Crvena Hrvatska* i *Dubrovnik*, od 1905. se nastavljaju između narodnjačke *Crvene Hrvatske* i pravaške *Prave Crvene Hrvatske*. *Crvena Hrvatska* i *Dubrovnik* izlaze do pred kraj srpnja 1914. godine, dok se list dubrovačkih pravaša gasi početkom studenog 1918.

³ Iako su novine *Crvena Hrvatska* i *Dubrovnik* pokrenute 1891. odnosno 1892. godine, razlog zašto za početnu godinu proučavanja cenzure uzimamo 1905. je taj što od tog vremena u Dubrovniku iz tiska izlazi i treće političko glasilo, *Prava Crvena Hrvatska*. Sva tri lista zagovaraju različitu stranačku politiku pa su, sukladno njihovim pogledima, utemeljeni i stavovi prema ključnim temama razjedinjene Hrvatske.

⁴ Kako bi u istraživanju došli do što cjelovitijeg prikaza cenzure, a zbog nedostatka pojedinih izdanja u Državnom arhivu u Dubrovniku, korišteni su i fondovi *Crvene Hrvatske*, *Dubrovnika* i *Prave Crvene Hrvatske* koji su pohranjeni u Znanstvenoj knjižnici Dubrovnik.

⁵ Ivan Pederin, »Organi austrijskog nadzora nad tiskom u Dalmaciji poslije 1848.« *Arhivski vjesnik* 34-35 (1991-1992): 121.

⁶ Osim u novinskim izdanjima, potvrdu o navedenome nalazimo i u spisima Državnog arhiva u Dubrovniku (dalje: DAD): *Sek "Pr" Tiskovine*, fond 340 (*Okružni sud*), sv. 1-3, DAD (dalje: *Tiskovine*).

Kako se provodila zapljena

U sam postupak kontrole objavljenih novinskih članaka bila su uključena dva tijela državne uprave, Carsko kraljevsko Državno odvjetništvo u Dubrovniku i Carski kraljevski Okružni sud u Dubrovniku, kao sud zadužen za tiskarske poslove. Najprije bi, po izlasku izvornog izdanja novine iz tiska, državni odvjetnik prekrizio ono što smatra spornim te Okružnom sudu u Dubrovniku dao pismeni prijedlog za zapljenu. Okružni sud bi trebao potvrditi zapljenu određenog članka, više njih ili tek dijelova pojedinog članka.

Proučavajući dubrovačka glasila, ali i tri sveska fonda *Tiskovine* Okružnog suda u Dubrovniku koji je pohranjen u Državnom arhivu u Dubrovniku, dolazi se do zaključka da su vlasti svoje odluke temeljile na cijelom nizu zakona.⁷ Uporište za cenzuru nalazili su u kaznenim zakonima, prvenstveno u “Zakonu o kaznenom postupku u stvarih tiskovnih” koji je uveden 30. lipnja 1873. godine. Taj zakon dio je cjelovitog “Kaznenog postupnika” koji je, po uzoru na austrijski, Franjo Josip uveo u svoje kraljevine i zemlje u “vieću cesarevinskom”, pa tako i u Dalmaciju,⁸ ali i “Kazneni zakona o zločinstvima, prijestupima i prekršajima” iz 1852.⁹ Ti zakoni podrazumijevali su strože, najčešće novčane i zatvorske kazne, no sankcije za nedolično pisanje gradskih tiskovina, uz poneku iznimku, bile su zapljene članaka.¹⁰

⁷ Ivan Pederin se poziva na austrijski Zakon o tisku od 17. prosinca 1862. i Zakon o tisku iz 1869. On navodi i Osnovni zakon o tisku iz 1867. Oslanjajući se na korespondenciju iz spisa Državnog arhiva u Zadru, Pederin pogrešno interpretira naziv tog zakona, donesenog 21. prosinca 1867. Riječ je o Temeljnem državnom zakonu o općim građanskim pravima Austrije, čiji se članak 13. odnosi na tiskovine i jamčenje slobode izražavanja, te cenzuru. Vidi: »Staatsgrundgesetz vom 21. Dezember 1867, über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Ländern.« *Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich* 61/142 (1867): 395; I. Pederin, *Austrijska cenzura i nadzor nad tiskom u Dalmaciji*: 228, 277.

⁸ *Dèržavo-zakonski list za kraljevine i zemlje zastupane u vieću cesarevinskom* 42/119 (1873): 397-501.

⁹ Prijestupi u člancima najčešće su se odnosili na “zločinstvah i prestupakah, počinjenih sadržajem tiska”, te “zločinstvah i prestupakah”: veleizdaje (§§. 58-61 Kaznenoga zakona od 27. svibnja 1852, dèrž. zak. lista br. 117 i članak I. zakona od 17. prosinca 1862, dèrž. zak. lista br. 8 od god. 1863); smetnje javnog mira (§§. 65 i 66 kaz. zak. i član. II. zakona od 17. prosinca 1862, dèrž. zak. list od god. 1863. br. 8); ustanka i bune (§§. 68-73 i 75); ponižavanja naredabah, koje izdaju vlasti i bunjenja (§. 300 kaz. zak. i čl. III. i IV. zakona od 17. prosinca 1862, br. 8 dèrž. zak. lista od god. 1863); draženja na neprijateljstvo (§. 302 kaz. zak). Vidi: *Dèržavo-zakonski list za kraljevine i zemlje zastupane u vieću cesarevinskom*: 398 i *Sveobći dèržavo-zakonski list za Cesarevinu Austrianu* 36/117 (1852): 493-591.

¹⁰ Vidi: *Tiskovine*, sv. 1-3.

Uredništva listova tada bi morala otisnuti novo, drugo izdanje novine, a cenzuriran, izvorni primjerak uništiti i rastaviti tiskarski slog. Preko cenzuriranog dijela ili cijelog članka, nakon ponovnog tiska, ostajala bi bjelina s oznakom z a p l i j e n j e n o. Uz to, odluku o zapljeni uredništva su objavljivala u prvom sljedećem izdanju, najčešće na naslovnici novine. Od 1911. godine u dubrovačkim novinama rijetko se tiskala odluka Okružnog suda. Ako je, uz nju, izostala i objava uredništva, cenzuru je bilo nemoguće prepoznati, osim ako nije bilo sačuvano drugo izdanje (vidi Prilog 1).¹¹

Gradski su pretplatnici primali cenzurirano izdanje, pa su im se ponekad neizravno opravdavali da su morali poslati bijelo izdanje, ili jednom zgodom čak da su pretplatnici primili “zadnji broj lista u djevičanskoj bjelini.”¹²

Nerijetko bi se dubrovačka uredništva odlučila i na tiskanje trećeg primjerka novina koji bi bio namijenjen pretplatnicima u Dalmaciji. U tim novinama bi u potpunosti mijenjali sadržaj na mjestu zaplijenjenih ulomaka ili članaka. Nažalost, takvi primjerci u razdoblju 1905-1914. nisu sačuvani i tek se proučavanjem objava uredništva, u kojima su upućivali i žalili se na razloge zapljene iz prethodnog broja, može zaključiti da je postojalo i treće izdanje.¹³ Oni su ga pak nazivali drugim, ali kako je na sačuvanim zaplijenjenim novinama uvijek bilo naznačeno da je riječ o drugom izdanju, novo s promijenjenim sadržajem bi po svemu sudeći moglo biti treći otisnuti primjerak.¹⁴

Posebno vrijedno saznanje je što se u Državnom arhivu u Dubrovniku među spisima Okružnog suda nalaze izvorne novine koje su prošle kroz ruke cenzora.

¹¹ Uvidom u fond *Tiskovine* Okružnog suda u Dubrovniku saznajemo i za određeni broj spornih cenzura koje nastaju zbog neslaganja sudaca Okružnog suda s prijedlogom o zapljeni državnog odvjetnika. U pojedinim slučajevima ne može se pouzdano tvrditi je li odluka doista i provedena. To podrobnije razmatramo u poglavlju »Cenzorsko ‘ZA’ i ‘PROTIV’ zapljena«.

¹² »Zaplijena našeg lista.« *Crvena Hrvatska* (dalje: *CH*) 58/22-7 (1912): 4.

¹³ Primjer trećeg izdanja, zbog dvostruke zapljene, nalazimo u novini *Crvena Hrvatska* iz 1899. godine. Da je riječ o trećem izdanju istaknuto je već u zaglavlju lista, a u sljedećem broju uredništvo pojašnjava da im je cenzura čak dvaput plijenila isti broj. Nakon što su im zaplijenili dva odlomka s naslovnice, otisnuto je novo, na kojem je opet intervenirao “policajni komesar” i cenzurirao dio članka na drugoj stranici novine. Zbog toga su morali tiskati treće izdanje *Crvene Hrvatske*. U razdoblju od 1905. do 1914. nisu nikad provedene dvostruke zapljene članaka, a upravo zbog novog otiska novina za pretplatnike u Dalmaciji nazivamo ga trećim izdanjem. Vidi: *CH* 35/30-9 (1899): 1-2; »Treće izdanje.« *CH* 36/7-10 (1899): 2.

¹⁴ Iako pišu da su za vanjske pretplatnike po Dalmaciji dali tiskati drugo izdanje, po srijedi je vjerojatno treći otisak novina s potpuno promijenjenim sadržajem, umjesto cenzuriranih članaka. Vidi: »Posljednji broj našeg lista.« *Dubrovnik* 43/22-10 (1908): 6; *Dubrovnik* 46/12-11 (1908): 5; »Zapljena.« *Dubrovnik* 32/11-5 (1909): 3; »Zaplijena našeg lista.« *CH* 29/10-4 (1912): 3.

Na njima su plavom *tintanom* olovkom označeni dijelovi ili cijeli članci koje dubrovačka javnost nije smjela pročitati.¹⁵

Cenzura je ponekad novine pretvarala u bijele plahte. Da su kojim slučajem sačuvani samo drugi otisci tiskovina, bili bismo uskraćeni za brojne vrijedne historiografske teme i izostala bi većina radova koji su proizašli iz analize novinskih stupaca.

Kontrolom i zapljenama je bio posebno pogođen list *Dubrovnik*.¹⁶ U njegovu pisanju isticali su se prosrpski stavovi, davalo se bezrezervnu podršku Kraljevini Srbiji u njezinoj teritorijalnoj pretenziji nad Bosnom i Hercegovinom, zbog čega je list bio pod stalnom represivnom mjerom dubrovačkih cenzora.¹⁷ Cenzura zbog pripajanja Bosne i Hercegovine nije ni završila, a nastavila se u tom listu zbog otvorene podrške veleizdajnicima u procesima koji su se vodili u Hrvatskoj.¹⁸ Zbog svega toga većinom su “stradavali” uvodnici *srbokatoličkog Dubrovnika*, ali i kritički članci na ostalim stranicama tog lista.¹⁹ Uspoređujući količinu zaplijenjenih članaka u listu *Dubrovnik*, cenzura u *Crvenoj Hrvatskoj* i *Pravoj Crvenoj Hrvatskoj* činila se kao tek usputna pojava.

¹⁵ *Tiskovine*, sv. 1-3.

¹⁶ *Dubrovnik*, 3. srpnja 1892 - 23. srpnja 1914. List *Dubrovnik* tiskao se u Srpskoj dubrovačkoj štampariji Antuna Pasarića. Najviše traga na uređivačku politiku tog lista ostavio je Antun Fabris, istaknuti dubrovački srbokatolik. Do broja 21 list izlazi svake nedjelje, da bi od broja 22 novina izlazila subotom, a potom od 1909. dva puta tjedno, utorkom i petkom. Vidi: Ivo Perić, *Dubrovačka periodika 1848-1918*. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti istraživačkog centra JAZU u Dubrovniku, 1980: 18-20.

¹⁷ List srbokatolika ima posebnu rubriku *Srpske zemlje* u kojoj, pored Srbije i Crne Gore, objavljuje vijesti i iz Bosne i Hercegovine. Kako Srbija negira postojanje hrvatske nacije na tlu BiH, tako i ovaj dubrovački glasnik prenosi njihove stavove. Za *Dubrovnik*, katolici, odnosno Hrvati u BiH egzistiraju jedino kao element germanske politike *Drang nach Osten*. Monarhiju predstavlja kao glavnog uzročnika sprječavanja gospodarske i političke emancipacije Kraljevine Srbije potkraj 19. i početkom 20. stoljeća. Vidi: Pero Depolo, »Političke struje u Dubrovniku i aneksija Bosne i Hercegovine (II. dio)«. *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 38 (2000): 286, 290.

¹⁸ U jeku aneksijske krize 12. siječnja 1909. objavljena je optužnica protiv 53 uhapšena Srbina, a Srpska stranka u Dubrovniku sa svojom je novinom bez suzdržavanja davala potporu veleizdajnicima.

¹⁹ Stjepan Ćosić tumači srbokatolički krug kao “idealtipski primjer neuspjele nacionalne ideologije koju su oblikovali Dubrovčani, katolici, nacionalno se identificirajući kao Srbi”. Ćosić ističe kako je začuđujući nerazmjer “malobrojnosti pristaša te ideologije i političkog utjecaja koje su *srbokatolici* u kratkom razdoblju postigli. Mali broj etničkih sljedbenika i gotovo nikakav utjecaj izvan Grada, Srbi katolici su nadomještali agitacijom i snažnim političkim izdavaštvom.” List *Dubrovnik* bio je najvažnije političko glasilo Srba katolika i Srpske stranke u Dubrovniku. Vidi: Stjepan Ćosić, »Nacija u stranačkim ideologijama: primjer Dubrovnika potkraj 19. stoljeća.«, u: *Dijalog povjesničara - istoričara*, sv. 3, prir. Igor Graovac i Hans-Georg Fleck. Zagreb: Zaklada Friedrich-Naumann, 2001: 58-59.

*Crvena Hrvatska*²⁰ pisala je besprijekorno, barem što se tiče mišljenja austrijske vlasti o uređivačkoj politici tog glasila dubrovačkih narodnjaka, a potom i Hrvatsko-srpske koalicije na čelu s Dubrovčaninom Perom Čingrijom.²¹ Njihov pronicljiv, ali i kritički ton Državno odvjetništvo gotovo šest godina nije smatralo uvredljivim za cara Franju Josipa i njegovu vlast. Od ožujka 1905. pa sve do siječnja 1911. u toj novini nije zaplijenjen nijedan članak! Stoga je posve razumljiv naslov uvodnika "Oho, što je to!" objavljen 11. siječnja, nakon što im je u prvom izdanju 1911. novina bila zaplijenjena zbog "dvije notice" u rubrici *Gradska kronika*. Zbunjeno uredništvo *Crvene Hrvatske* pokušalo je u uvodniku analizirati razloge za zapljenu, ali i utvrditi promjene koje se događaju u Beču:

"Neka su čeljad postala nepovrediva. Više nije moguće kritikovati niti jedan čin. Nije čini nam se moguće slobodno spomenuti niti ime jedne narodnosti jer si u pogibelji da ti ne zaplijene list. Dapače kada se vlast upozori na jednu, da se najblaže izrazimo, nekorektnost, onda vlast sva nervozna to zapljeni. (...) Ako zadnja zapljena ima da znači novu eru u politici dalmatinskih političkih oblasti, onda ćemo se malo pobliže razgovarati. Za volju trojnoga saveza ovdje na silu stvarati nešto česa neima i tako umjetno stvoreno i nadalje umjetno podržavati znači izazivati ovaj mirni narod; znači taknuti ga u najosjetljivije. Znači oživiti čitavu periodu one naše borbe za preporod u Dalmaciji, u kojoj je bilo toliko zanosa i toliko žrtava, dok smo došli usprkos političkih oblasti do pobjede. I sada poslije svega, što se dogodilo, na novo htjeti izazvati nas na novu borbu u tom pogledu znači titrati se sa jednim narodom. Ili to u Beču zaista hoće, pa su takove naredbe i izašle ad circulandum po c.k. poglavarstvima?"²²

²⁰ *Crvena Hrvatska* 7. veljače 1891 - 25. srpnja 1914. Novina koju je pokrenuo Frano Supilo najprije se do 1902. tiskala u Tiskari Dragutina Pretnera, a potom do 1905. u Dubrovačkoj hrvatskoj tiskari. Nakon toga, godinu dana tiska se u Srpskoj dubrovačkoj štampariji A. Pasarića. Utemeljenjem tiskare De Giulli, u njoj se tiska do kraja. Novina do početka studenog 1906. izlazi jednom tjedno, subotom, nakon čega se list tiska dvaput tjedno - srijedom i subotom. Novina je ugašena pred sam početak Prvog svjetskog rata (I. Perić, *Dubrovačka periodika* 1848-1918: 17-18).

²¹ Pero Čingrija (Dubrovnik, 24. kolovoza 1837 - Dubrovnik, 13. srpnja 1921), čelnik dubrovačkih narodnjaka, a od 1900. i predsjednik Narodne stranke u Dalmaciji. Četiri je puta bio izabran za načelnika Dubrovnika. Zajedno s Antom Trumbićem 1905. formira Hrvatsku stranku koja se zalazila za hrvatsko-srpsku slogu. Vidi: Ivo Perić, *Pero Čingrija*. Dubrovnik: časopis *Dubrovnik*, 1988.

²² »Oho, što je to!« CH 3/11-1 (1911): 1.

Ovaj preokret u politici prema njihovom listu ih je, uz prvotnu nevjericu, stavio u poziciju napada. Pitaju se u uvodnom članku želi li vlast na jugu iza-zvati neredu i “škandale”, jer primjenjuju sva sredstva “stare austrijske politike”. Gospodi koja su, kako pišu, zaigrala “vrzino kolo”, poručuju neka pripaze da im ne prisjedne: “Takove su stvari dvosjekli mač, s kojim treba znati baratati, jer može gore posjeći onoga, u čijoj je ruci, nego li onoga, komu je namjenjen.”²³

Naredni broj je izašao bez objave o zapljeni, pa se isključivo iščitavanjem lista ne može doznati zbog koje su se dvije vijesti cenzori odlučili na tako iznenadan postupak zapljene. Državni odvjetnik Kronja u svom je prijedlogu za zapljenu napisao da treba pretpostaviti da je “u zadnje vrijeme došlo do više ili manje oz-biljnih okršaja izmeđju pristaša hrvatske i talijanske stranke u Dubrovniku (...)”.²⁴

Iz njegova prijedloga o zapljeni, koji se kao dio građe *Tiskovine* čuva u sa-stavu fonda Okružnog suda u Dubrovniku u dubrovačkom Arhivu, doznajemo da je riječ o člancima “Autonomaška drzovitost” i “Il Dalmata zadirkiva”. Ova je cenzura zasigurno trebala djelovati preventivno, budući da je državni od-vjetnik u svom podnesku istaknuo da će se tijekom siječnja 1911. obaviti popis pučanstva, koji će i u Dubrovniku poprimiti oblik žestoke političke borbe. Predviđa da bi se i tako napeti odnosi između Hrvata i Talijana mogli dodatno zaoštriti, te ističe da su članci u *Crvenoj Hrvatskoj* poticaj na neprijateljstvo i krupnije okršaje. Državni odvjetnik Kronja još piše da se u vijesti “Autono-maška drzovitost” proziva talijansku stranku, koja u popisivanju pučanstva sprema svoju taktiku. U članku “Il Dalmata zadirkiva” opravdava se postupak kada je skupina mlađih članova hrvatske i srpske stranke napala i uvrijedila nekolicinu talijanskih gospođa, što je poticaj na nova neprijateljstva.²⁵

U uvodniku koji je uslijedio nakon ove zapljene *Crvena* se dotiče još jednog detalja - agenata provokatora, što pobliže pojašnjavaju u istom broju, u rubrici *Gradska kronika*.²⁶ Naime, u grad je stigao veći broj tajnih policijskih agenata, kao da je Dubrovnik “leglo kakvih razbojnika”. Agenti “legitimiraju” građane, a *Crvena* ogorčeno piše kako su prije nekoliko dana priveli pravnika Antuna Knega i kao običnom zločincu svezali mu ruke. Pitaju se što se događa i što se s tim želi postići.²⁷ U narednim brojevima doznajemo da je Knego osuđen na

²³ »Oho, što je to!« CH 3/11-1 (1911): 1.

²⁴ *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 1/11/1.

²⁵ *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 1/11/1.

²⁶ CH 3/11-1 (1911): 3.

²⁷ »A gdje to mi živimo?« CH 3/11-1 (1911): 3.

dva dana zatvora, i to nakon što je sud dao “odriješujuću osudu”. Poglavarstvo ga je svejedno poslalo u zatvor.²⁸

Prvi cenzurirani broj u *Crvenoj Hrvatskoj* 1911. nije bio i jedini u toj godini, pa se stoga ne može govoriti tek o prolaznoj zamjerci dubrovačkog Državnog odvjetništva. *Crvena* je opet u ožujku odlučila pisati o samovolji kotarskog Poglavarstva, nakon čega je uslijedila zapljena cijelog sadržaja članka “Osveta, glupost, što li?”. U zaplijenjenom tekstu nastoji se poniziti naredbu političke vlasti i razdražiti druge na prezir i mržnju prema njima, navedeno je u odluci o cenzuri.²⁹ U članku koji je cenzuriran, no sačuvan je izvorni primjerak novine, *Crvena Hrvatska* s dozom ironije dvoji je li riječ o nesposobnosti Poglavarstva ili njegovu nepoznavanju zakona. Naime, Poglavarstvo, nakon žalbe Državnog odvjetništva, slučaj preuzima sa suda u svoje ruke i rješava ga na temelju *Bachova patenta*. Pišu kako ne znaju što se time želi postići, ali “izgleda, da politički organi hoće da uruše vjeru u postojeće zakone”.³⁰

Dubrovački listovi *Bachovim patentom* nazivaju Vladinu odluku od 14. rujna 1852. godine o novoj organizaciji sudova, koja je provedena Naredbom ministarstava unutarnjih poslova, pravosuđa i financija u veljači 1854. Riječ je o političkom i sudbenom uređenju Dalmacije. Političke poslove više ne obavljaju samo kotarski sudovi, nego i kotarska poglavarstva.³¹ Tek od 1868. politička vlast se odvaja od sudske, međutim, ni prije a ni poslije 1900. nije apsolutno odvojena sudska od upravne vlasti. Razlog tome je što su u svim razvojnim fazama suce postavljali najviši upravni organi, Namjesništvo odnosno Ministarstvo. Zbog toga nije mogla biti osigurana sudačka nezavisnost od upravno-političkih vlasti u punom smislu.³² Dokaz da se provodio zakon iz 1852. godine, iako je službeno ukinut 1868, pronalazimo u brojnim primjerima iz dubrovačkog tiska.

Zapljene u službi Bachova patenta

Kritika, kao i samo spominjanje u negativnom kontekstu kotarskog Poglavarstva i državnog odvjetništva, bile su dovoljne za cenzuru. Po običaju, tu

²⁸ »Poglavarstvo je počelo da sudi?« *CH* 28/8-4 (1911): 3.

²⁹ »U ime Njegovoga Veličanstva Cara!« *CH* 23/22-3 (1911): 1.

³⁰ »Osveta, glupost, što li?« *CH* 22/18-3 (1911): 5.

³¹ Frane Ivković, »Organizacija uprave u Dalmaciji za vrijeme druge austrijske vladavine 1814-1918.« *Arhivski vjesnik* 34-35 (1991-1992): 48.

³² Vjekoslav Maštrović, *Razvoj sudstva u Dalmaciji u XIX. stoljeću*. Zadar: Institut Jugoslavenske akademije znanosti u Zadru, 1959: 75.

zapljenu iz *Crvene Hrvatske* komentiraju u rubrici *Gradska kronika*, gdje pišu kako je mogu protumačiti samo velikom nervozom mjesnog Poglavarstva:

“Njesu naime oni viši faktori u Zadru smjeli doznati za sve netaktičnosti, koje mjesno poglavarstvo počinja. Bojali su se premještanja, a i eventualno koje pensije. Pa da se to ne dogodi, zaplijeniše naš list. Najkomodniji posao. Ali će se i tu u računu prevariti. Mi ćemo već naći načina, da sve ono, što se u Dubrovniku događa, izađe i pred širu javnost.”³³

O istoj pojavi da Poglavarstvo uzima ovlasti suda i hapsi Antuna Knega oštrije od *Crvene Hrvatske* očitovao se i list *Dubrovnik*. U uvodniku u siječnju 1911. osuđuje ponašanje osoba u “špijunskoj i dektetivskoj” službi u Gradu. Imenom prozivaju “novonabavljenog” detektiva Jakova Lovrića, za kojega tvrde da je problematičan čovjek. Taj agent je zbog svog bezobzirnog i izazovnog ponašanja svakome dozlogrdio, tako da je protiv njega podneseno više tužbi. Navode da je bio kadar ući u kuću umirućeg Dubrovčanina i, dok se rodbina opraštala od čovjeka na samrti, Lovrić je prislonio svoje špijunsko uho uz vrata - da spasi Austriju.³⁴ Taj isti detektiv, piše list *Dubrovnik*, divljim je tonom zaustavio Knega, kojega je iz nepoznatog razloga brutalno priveo. Knego je završio u zatvoru, a sutradan je predan Državnom odvjetništvu. Sudac istražitelj ga je nakon kratkog izvida odmah pustio na slobodu.

“U nas na Poglavarstvu sjede ‘spremni’ ljudi, koji ovakovo stanje kod nas podržavaju i njihova revnost u podržavanju ovoga stanja sigurno će im donijeti unapređenje, jednu zvijezdu više pod grlom”³⁵

jedan je od sedam ulomaka koje su dubrovačke vlasti uklonile. Odlukom Okružnog suda, članak je zaplijenjen jer sadrži prijestup bunjenja, ali i vrijeđanja dalmatinskog Namjesništva i Poglavarstva.³⁶

Razloge za privođenje Knega *Dubrovnik* nalazi u tome što su “ti ljudi mahom dušmani svega onoga što je srpsko” te ih u službi ne vodi ispravnost zvanja već “iskaljivanje mržnje i neka vrsta osvete i ugnjetavanja svega onoga što srpski misli i osjeća.”³⁷ Objašnjavaju da su to mogli posvjedočiti jer u “nijednom

³³ »Zaplijena našeg lista.« *CH* 23/22-3 (1911): 3.

³⁴ »Quousque tandem.....?« *Dubrovnik* 2/12-1 (1911): 1.

³⁵ »Quousque tandem.....?« *Dubrovnik* 2/12-1 (1911): 1.

³⁶ *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 2/11/2.

³⁷ »Quousque tandem.....?« *Dubrovnik* 2/12-1 (1911): 1.

lokalu ne mogu se naći ni dvije večeri zajedno nekoliko prijatelja Srba za stolom a da treću večer ne stigne špijun, koji će se namjestiti blizu srpskog stola...”. Također, da noću ne mogu dva Srbina šetati, a da ih ne “prati crna sjena špijunska”. To se dogodilo i Knegu. On je pravnik, Hrvat, navodi ovaj gradski list, no njegova su “dva druga Srbi”. To vjerojatno nije bilo poznato Lovriću, već je pretpostavljao da je i Knego Srbin, “a u njegovoj špijunskoj glavi misli, da Srbe treba zatvarati, jer da se s time postiže karijera”.³⁸

Dubrovnik u sljedećem broju ne objavljuje odluku Okružnog suda, već se na više mjesta u “Dubrovačkoj kronici” osvrće na cenzuru, ali i na ponašanje detektiva Lovrića.³⁹ “Zloglasni” detektiv je prijetio da će se osvetiti odgovornom uredniku novine, Kristu Dominkoviću, zbog zadnjeg članka.⁴⁰ Prenose i situaciju s ulice, gdje su se žandari i detektivi dali u nasrtljivu potjeru, pa su ljudima iz džepova otimali novinu.⁴¹ Tu zapljenu je na svojim stupcima zabilježila i *Crvena Hrvatska*, koja navodi da je *Dubrovnik* cenzuriran zbog pisanja o privođenju pravника Knega i da je ta zapljena *Dubrovnik*a dokaz “da nekoj gospodi nije savjest čista”, jer se u protivnom ne bi bojali oštre kritike.⁴²

Represija koju je provodila redarstvena vlast po nalogu Poglavarstva bila je glavna tema 1911. u listu *Dubrovnik*, jer su Srbi najčešće završavali na sudu. Međutim, situacija se postupno mijenjala, pa su zbog tužbi Dubrovčana pred sudom odgovarali detektiv Jakov Lovrić i njegov kolega, kojega zovu Bodul, izvještava se u uvodnom članku, ne želeći tada prejudicirati odluku suda.⁴³

Samo dan kasnije *Dubrovnik* tiska *Izvanredno izdanje*, slaveći pravdu. Detektivi su krivi! “Dubrovački proces”, kako ga naziva list Srba katolika, pokazao je svu slabost “policajskog sistema”, jer su se na optuženičkoj klupi našli oni koji su pozvani čuvati sigurnost, mir i poredak. Pravnik Knego podigao je tužbu protiv Lovrića jer je, unatoč njegovu lažnom svjedočenju, osuđen na dva dana zatvora i morao je podmiriti parničke troškove. To njima, donose u svom posebnom izdanju, pričinja veliku “zadovoljštinu”, jer su cijelo vrijeme upozoravali na sustav koji je *Dubrovnik* želio pretvoriti u buntovničko i izdajničko gnijezdo.⁴⁴ U

³⁸ »Quousque tandem.....?« *Dubrovnik* 2/12-1 (1911): 1.

³⁹ »Zapljena.« *Dubrovnik* 3/19-1 (1911): 3.; »Maler dektetiva Lovrića.« *Dubrovnik* 3/19-1 (1911): 3; »Dektetiv prijeti.« *Dubrovnik* 3/19-1 (1911): 3; »Lov za “Dubrovnikom”.« *Dubrovnik* 3/19-1 (1911): 3.

⁴⁰ »Dektetiv prijeti.« *Dubrovnik* 3/19-1 (1911): 3.

⁴¹ »Lov za “Dubrovnikom”.« *Dubrovnik* 3/19-1 (1911): 3.

⁴² »Zapljena “Dubrovnik”.« *CH* 4/14-1 (1911): 4.

⁴³ »Prilog policajskom sistemu u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 9/3-3 (1911): 1.

⁴⁴ »Pravda napokon pobjeđuje.« *Dubrovnik* 10/4-3 (1911): 1-2 (Izvanredno izdanje).

istome broju u rubrici *Dubrovačke vijesti* iznose još neke detalje s rasprave, te ističu važnost činjenice da je Lovrić osuđen. Prilikom praćenja osuđenog Lovrića do žandarmerijske postaje pridružio mu se jedan policijski činovnik iz Poglavarstva, "davši mu desnu". To je građanstvo popratilo zviždanjem, pa je žandarmerija počela rastjerivati masu golim bajunetama. U *Dubrovniku* se pitaju zašto je sve to trebalo.⁴⁵

I *Izvanredno izdanje* podleglo je djelomičnoj zapljeni, o čemu se samo može naći potvrda u fondu Okružnog suda u Dubrovniku.⁴⁶ I u narednim mjesecima *Dubrovnik* ne odustaje od pisanja da se suvišnim policijskim aparatom, uz pomoć *Bachova patenta*, vrši "strpavanje Srba u tamnice". Protiv progona Srba i falsificiranja optužbi se protestiralo, čak se, navode u tom gradskom listu, žalilo i Namjesništvu u Zadru, ali ni to nije poboljšalo situaciju. U Zadru su potvrdili sve osude mjesnog Poglavarstva.⁴⁷

Situacija s *Bachovim patentom* eskalira do te mjere da je uredništvo *Dubrovnika* završilo s "onu stranu brave". Najavu da se spremaju u zatvor na 14 dana donose u rubrici *Dubrovačke vijesti*, u kojoj čitatelje obavještavaju da će sljedeći broj izaći tek 22. lipnja, što će nadoknaditi tiskajući dodatak novini.⁴⁸ Već u uvodniku "Natrag u tamnice" nagovješćuju da im se sprema ista situacija kao i njihovim brojnim sugrađanima Srbima:

"Naprijed u tamnice! kažemo i mi, jer od tamnice nimalo ne zaziremo niti ćemo zazirati, kad smo na nju osuđeni s toga što smo Srbi i što od svog uvjerenja pod nikakav uvjet nećemo skrenuti pa ni onda kad nas objeđuju kao buntovnike i veleizdajnike, ili kad nas u nedostatku ikakva razloga i dokaza za to pravedne zatvaraju u tamnice."⁴⁹

Po odsluženju kazne od dva tjedna zatvora (a može se pretpostaviti da je i sam odgovorni urednik Kristo Dominković odležao), nastavljaju s tiskanjem novine. Iz osvrtu na rigorozni dubrovački *Bachov patent* doznaje se da su ljudi osuđivani iako nisu počinili 'zločin' koji im se nameće. Vladi u Beču poručuju da ne stvaraju dušmane tamo gdje ih nema.⁵⁰

⁴⁵ »Što nam je donijela jučerašnja rasprava?« *Dubrovnik* 10/4-3 (1911): 2 (Izvanredno izdanje).

⁴⁶ *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 5/11/1 i Pr. 5/11/2.

⁴⁷ »Naprijed u tamnice!« *Dubrovnik* 24/8-6 (1911): 1. O istome piše i *Crvena Hrvatska*. Vidi: »Bachova patenta.« *CH* 46/10-6 (1911): 5.

⁴⁸ »Dubrovačke vijesti.« *Dubrovnik* 24/8-6 (1911): 3.

⁴⁹ I članak "Naprijed u tamnice" vlasti su većim dijelom zaplijenile, a list je sačuvan u izvornom izdanju. Vidi: »Naprijed u tamnice!« *Dubrovnik* 24/8-6 (1911): 1.

⁵⁰ »Bachova patenta.« *Dubrovnik* 25/22-6 (1911): 2.

Glasilu dubrovačkih pravaša, *Prava Crvena Hrvatska*,⁵¹ tijekom 1911. tek se površno dotiče hapšenja Dubrovčana i postupaka agenata. Razlog je bio taj što nisu podržavali slogu, suradnju i zajedništvo sa Srbima, zbog čega su pravaši i pokrenuli svoj list, ali i optužbe koje su dolazile iz druga dva dubrovačka politička glasila. List *Crvena Hrvatska* smatra pravaše produženom rukom državnog aparata i pišu da ih je vlast zarobila u služenju državnim interesima i državnim ciljevima. Izravno ih prozivaju da su i u Dubrovniku “nadobudni pravaši iz pravaškog logora” prešli u detektivsku službu.⁵² Slične optužbe na račun gradskih pravaša, koje nazivaju frankovcima, stižu i sa stupaca lista dubrovačkih srbokatolika.⁵³ O hapšenjima po Dubrovniku u *Pravoj Crvenoj* osvrću se tek nakon provokacija iz tog gradskog glasila. Navode da se neće očitovati o događajima dok ne završe parnice na sudu, a također ističu da ne prosvjeduju protiv “ogromnog broja” detektiva i špijuna u gradu, jer za takve ne znaju. Poručuju *Dubrovniku* da bi im bilo bolje da su i sami “mučali”, te da im nije stalo ako pošalju u grad cijelu “kumpaniju” detektiva i špijuna, jer “nismo kakvi revolucionarci pa da pred ‘dektetivima’ strepimo!”.⁵⁴

Tijekom 1911. *Prava Crvena Hrvatska* cenzurirana je samo jednom, i to zbog uvodnika “Subotnje provokacije” i izvještaja na drugoj stranici istoga broja koji se također odnosio na sastanak starčevićanske mladeži u hotelu Imperial, gdje je nastao incident.⁵⁵ No taj postupak zapljene proširen je i na podizanje optužnice protiv Frana Schicka, odgovornog urednika pravaške novine, i Vlaha Keleza, slagara u Dubrovačkoj hrvatskoj tiskari.⁵⁶ U spornim člancima

⁵¹ *Prava Crvena Hrvatska* 19. ožujka 1905. - 9. studenog 1918. List dubrovačkih pravaša izlazio je jednom tjedno, svake subote sve do objave kraja Prvog svjetskog rata. Tjednik se tiskao u Dubrovačkoj hrvatskoj tiskari.

⁵² »Pravaštvo i “Pravaštvo”.« *CH* 17/1-5 (1911): 1.

⁵³ »Ko brani špijune i dektetive u Dubrovniku!« *Dubrovnik* 4/26-1 (1911): 1.

⁵⁴ »“Dubrovnik”.« *Prava Crvena Hrvatska* (dalje: *PCH*) 310/28-1 (1911): 3. U zaglavlju treće stranice novine pogrešno je otisnut broj 309, a radi se o broju 310.

⁵⁵ »Bakljada - Komers - Incidenat s oficirima - Hrvatska himna i “Srbi” - Postupak političkog komesara Hruša - Uapšenja - Zaključak.« *PCH* 340/2-9 (1911): 2.

⁵⁶ Zbog visoke globe, a ponekad i zatvorskih kazni koje su prijetile odgovornim urednicima i tipografskim radnicima, osnivači i utemeljitelji političkih listova na ta su mjesta postavljali osobe, većinom stranačke pristaše, koje su na sebe bile spremne preuzeti svu zakonom predviđenu kaznenu odgovornost. To se odnosilo na Frana Schicka, odgovornog urednika *Prave Crvene Hrvatske*, i slagara Vlaha Keleza. Zanimljivo je spomenuti da je Kelez još 1899. godine zamijenio odgovornog urednika tada pravaške *Crvene Hrvatske*, Frana Supila. Sve do početka 1901. Supilo je bio vlasnik i izdavač *Crvene Hrvatske*, dok je Kelez figurirao na mjestu odgovornog urednika do 1903. Isti slučaj je i s listom *Dubrovnik*, za koji navodimo primjer da je Kristo Dominković najvjerojatnije odslužio dvotjednu zatvorsku kaznu zbog članaka koji nisu odgovarali vlastima, pa su, slijedom toga, bili učestalo cenzurirani.

izvijestili su i komentirali svečano okupljanje pravaške mladeži, na kojem je nekoliko građana za vrijeme sviranja hrvatske himne “Lijepa naša” ostalo sjediti. To držanje pojedinaca, kako su ih u listu nazvali, tzv. domaće aristokracije, izazvalo je ogorčenje mladih pravaša, a sve je kulminiralo kad je oficir ratne mornarice, upozoren na nepristojno ponašanje, zgrabio sablju. U *Pravoj* pišu da žale zbog incidenta koji je “pomutio” slavlje, ali u potpunosti razumiju reakciju omladine. Od svega ih je najviše uvrijedilo demonstrativno sjedenje “braće Srba”. Na provokativan i ironičan poklik “Živjela braća Srbi” netaktično je reagirao redarstveni povjerenik u civilnom odijelu i napravio nered. *Prava* je ogorčeno utvrdila da su izazivači i glavni krivci za incident pušteni, dok su pravaši zatvoreni, i to “radi čina, kojemu je bio uzrokom sam redarstveni povjerenik Hruš.”⁵⁷

Većinu ovog teksta u javnom je interesu uklonio Okružni sud na prijedlog Državnog odvjetništva.⁵⁸ U članku se našao prijestup protiv sigurnosti poštenja, jer je *Prava* opravdavala ponašanje omladine koja je bacala čaše piva na goste, među kojima su bila i dva oficira ratne mornarice. Ujedno se oštro kudi i vrijeđa poštenje redarstvenog povjerenika Hruša.⁵⁹ No zbog navedenog uvodnika i članka u kojem izvještavaju o događaju, Državno odvjetništvo podiže optužnicu protiv odgovornog urednika Frana Schicka jer je sastavio sam, ili kao odgovorni urednik časopisa pročitao i odobrio tiskanje spornih članaka. Uz njega, tužen je i prvi slagar Vlaho Kelez jer je pružio potporu uredniku i tiskao članke. Državno odvjetništvo dalo je prijedlog kazne od šest mjeseci do godine dana zatvora i naložilo glavnu raspravu pred Sudbenim dvorom i nadležnim Porotnim sudom.⁶⁰

Iako se u izvješću Okružnog suda može pročitati da je državni odvjetnik predlagao da se, osim na urednika Schicka, kaznena odgovornost proširi i na pisca (ne spominjući konkretnu osobu) zaplijenjenih članaka, te Iva Birimišu, upravitelja tiskare,⁶¹ njihova se imena ne spominju u optužnici. Nažalost, u spisima ne nalazimo zapisnik s glavne rasprave i presudu, tek optužnicu Državnog odvjetništva. U njoj je navedeno da ne dijele mišljenje Schicka da je djelomično sam napisao uvodni članak “Subotnje provokacije”, a ostale stavke primio od njemu gotovo nepoznatih omladinaca. Sporno im je obrazloženje da se u

⁵⁷ »Subotnje provokacije.« *PCH* 340/2-9 (1911): 1.

⁵⁸ *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/11/2.

⁵⁹ *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/11/1.

⁶⁰ *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/11/14.

⁶¹ *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/11/3.

člancima radilo o dozvoljenoj kritici gradskog događaja. Što se tiče Keleza, iako se brani da kao slagar ne može odgovarati, njemu se po zakonu mora “u grijeh upisati što je primivši od urednika rukopise rečenih članaka i znajući za njihov kažnjiv sadržaj izveo tiskanje, čime je on uredniku pružio potporu i podpomoć pri izvršenju prestupka.”⁶²

Prigovor na optužnicu Državnog odvjetništva dali su Schick i Kelez “predsjedniku vijećne komore kod c.k. sudbenog Dvora I. Dubrovnik za C.k. Sudbeni dvor II. u Zadru”, od kojih traže obustavu postupka ili da se “barem prethodno odbije optužba”. U prigovoru razlažu da nema govora o uvredi poštenja po kaznenom zakonu jer se radi o novinarskom izvještaju s osvrtom i refleksijama na incident, što se susreće dnevno u svim političkim novinama. Tvrde da se radi isključivo o kritici gradskog događaja, a ne o napadu na poštenje osoba i zloj nakani. U prigovoru nadalje iznose da je urednik Schick primio inkriminirane članke gotove za tisak, a samo je manji dio sastavio sam “prama pruženim podacima”. Prigovaraju i na formalni dio sastavljanja optužnice, jer je trebalo iznijeti sve inkriminirajuće stavke, a ne samo početne i završne dijelove cenzuriranih slogova, te se ograđuju od kaznenog djela uvrede prema g. Hrušu. U prigovoru je navedeno da se ne slažu ni s optužnicom protiv Vlaha Keleza, jer tvrde da on nije ni složio, niti imao inkriminirane članke u rukama, jer nije sudjelovao u tiskanju tog broja novine. Kao svaki drugi čitatelj, navode, pročitao je članke nakon što su tiskani. Sama okolnost da je on prvi slagar tiskare ne može mu stvoriti odgovornost, zaključili su u svom prigovoru.⁶³ Spisi Državnog odvjetništva potpisani su datumom 15. prosinca 1911, dok su tri dana kasnije, 18. prosinca, Schick i Kelez odaslali svoj prigovor sudbenim dvorima u Dubrovniku i Zadru.

Drugih spisa u fondu Okružnog suda o ovom slučaju nema, pa se stoga ne može doznati što je odlučio Okružni sud i je li Sudbeni dvor u Zadru imao završnu riječ. Ujedno nema podataka ni o konačnoj presudi ni tko je i na koliko osuđen zatvorskom kaznom, ili je na kraju kazna preinačena u novčanu.⁶⁴

⁶² *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/11/14.

⁶³ *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/11/15.

⁶⁴ Odgovorni urednici u par su navrata završavali pred sudom zbog podizanja optužnice Državnog odvjetništva. U tim bi slučajevima cenzurirani članak imao elemente teškog kaznenog djela, a odgovorni su urednici bili optuženi zbog pisanja ili objavljivanja nedoličnog teksta drugog autora ili pak ponavljanja već cenzuriranih članaka u narednim brojevima. Prijestupi su najčešće predviđali kaznu zatvora, no Okružni sud bi ih osudio na kaznu od 50 kruna globe, koju bi, u slučaju nepodmirenja, zamijenili s pet dana zatvora. Vidi primjere: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 10/9/1-2; 4, 9, 16, 20 i *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 15/13/1-13.

Cenzorsko 'ZA' i 'PROTIV' zapljena

Ovaj slučaj nije bio iznimka u odnosima cenzora i pravaške *Prave Crvene Hrvatske*, novine koja slovi za režimsku tiskovinu.⁶⁵ Prvu zapljenu doživjela je nakon godinu i dva mjeseca od osnutka, u mjesecu svibnju 1906. godine, i to zbog vijestice o odlasku vojnika iz Gruža, tiskane u rubrici *Gradska kronika*.⁶⁶ U broju koji je sačuvan u izvornom izdanju donose "s vrlo pouzdane strane" da će bataljun br. 23. otići u Hercegovinu, a za njim će biti premještena i mjesna topnička posada. Streljivo koje je smješteno u Gružu, pišu u *Pravoj Crvenoj Hrvatskoj*, bit će preneseno na Meljine. Također imaju informaciju da će jedan bataljun domobranstva iz Gruža preseliti u Tivat, u Boku, a sinjski bataljun domobranstva premjestit će se u Šibenik. Navode da će u listopadu 1906. biti sastavljena dva nova bataljuna domobranstva, od kojih će jedan biti stacioniran u Gružu, pa će u Dubrovniku ubuduće biti samo dva bataljuna vojske.⁶⁷

Ovaj članak čitamo u broju 61, no već u sljedećem izdanju *Prava* je bila dužna tiskati odluku Okružnog suda u Dubrovniku o zapljeni. U odluci "U Ime Njegova Veličanstva Cara" navodi se da članak "sačinjava prestupak predvigjen od članka IX Z. 17/XII 1862 D.Z.L. broj 8 od god. 1863", po kojem se izvršava zapljena, zabranjuje daljnje raspačavanje članka, te naređuje uništenje zaplijenjenih otisaka i onih koji još budu zaplijenjeni i uništenje dotičnog štamparskog sloga. U razlozima zapljene obrazloženo je da se viješću o kretanju vojnih posada i drugih vojnih odredaba izlažu pogibelji državni interesi.⁶⁸ U istome broju uredništvo se osvrnulo na cenzuru iz zadnjeg broja, u kojem pišu da je riječ o "čudnovatoj zapljeni". Pravedaju se da su inkriminiranu vijesticu donijeli po "pripovijedanju nekih časnika, koji je slobodno svakomu kazuju i još koješta drugoga." Službeni listovi javljaju čak i o kretanju generalnog štaba, što oni ne objavljuju "da ne bi sud i u tom vidio pogibelj državnih interesa."⁶⁹

Nekoliko brojeva kasnije u javnom je interesu bilo zaplijeniti i dio članka "Bosna i Hercegovina u delegacijama", u kojem se *Prava Crvena Hrvatska* osvrće na

⁶⁵ *Prava Crvena Hrvatska* dobiva subvencije bečke vlade posredstvom kanonika Joza Crnice nakon posjeta nadvojvode Franja Ferdinanda Dubrovniku 1906. godine. Vidi: Mirjana Gross, *Vladavina hrvatsko-srpske koalicije 1906-1907*. Beograd: Institut društvenih nauka, Odeljenje za istorijske nauke u Beogradu, 1960: 124-125.

⁶⁶ »Promjene i odlazak vojništva.« *PCH* 61/12-5 (1906): 2.

⁶⁷ »Promjene i odlazak vojništva.« *PCH* 61/12-5 (1906): 2.

⁶⁸ »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 62/19-5 (1906): 2.

⁶⁹ »Čudnovata zapljena.« *PCH* 62/19-5 (1906): 3.

interpelacije dr. Ivana Šušteršića i Jurja Biankinija o stanju i nemirima u Bosni i Hercegovini. Odgovor na interpelacije, u kojima su oba zastupnika iznijela optužbe na bosansku vladu, dobili su od zajedničkog ministra Istvána Buriána, za koji pravaši tvrde da je “jedna krupna, ogromna laž”.⁷⁰ Riječ je o kratkom članku od svega 32 retka na prvom od pet stupaca novine *Prava Crvena Hrvatska*, a osim uvodnog dijela, ostatak kritičkog osvrt na Buriánov odgovor je uklonjen. Kako je sačuvan drugi otisak novine, tek uvidom u spis Okružnog suda u Dubrovniku doznajemo o čemu se pisalo i razlog zbog čega je članak cenzuriran.

U službenom dokumentu Državnog odvjetništva u Dubrovniku navedeno je kako *Prava Crvena Hrvatska* tvrdi da je “ministar izrekao silesiju neistina, te nazivajući ga pogrdnim pridjevkom europskog azijata, grdi se njegovo uredovno postupanje, i tim draži na mržnju i prezir proti njemu kao suvišnjem i glavnom organu Državne uprave zaposjednutih pokrajina”. Uz to, navode da se upravi i vladi zaposjednutih zemalja pripisuju strašne zloporabe i kažnjiva djela počinjena na štetu domaćeg seljačkog stanovništva. Spočitavaju im “nemilostno postupanje i nepravedno obogaćenje kamatnika i osnivanje banaka, kojim su svrhe najnedostojnije.” Državno odvjetništvo, što potvrđuje i Okružni sud zadužen za tiskarske poslove, u tom dijelu teksta vidi “stalan smjer” poticanja na mržnju i prezir protiv Državne uprave u BiH.⁷¹

S datumom 26. lipnja 1906. godine sačuvan je i spis koji se također veže uz zapljenu dijela članka “Bosna i Hercegovina u delegaciji” objavljenog u *Pravoj Crvenoj Hrvatskoj*. Naime, tajnik Okružnog suda u Dubrovniku Barbieri piše podnesak u kojem izražava svoje neslaganje s cjelokupnom zapljenom ulomka navedenog članka. On “glasuje” za prenamjenu kazne zapljene, obrazlažući svoje mišljenje sljedećim činjenicama:

“Ne stoji u programu stranke čije je glasilo *Prava Crvena Hrvatska*, pa očito nije ni težnja zaplijenjenog članka, da se istjera Austrija iz Bosne-Hercegovine, te niti da se draži na mržnju i prezir proti njezinoj upravi kao takvoj. U članku napada se na pravac te uprave, na način upravljanja, a to je slobodno po ustavnim načelima.”⁷²

U svom podnesku Barbieri iznosi da je *Prava Crvena* izrazila kritiku na slobodu tiska u Bosni i Hercegovini zbog zapljene *Hrvatskog Dnevnika*, a naziv

⁷⁰ »Bosna i Hercegovina u delegacijama.« *PCH* 67/23-6 (1906): 2.

⁷¹ *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 3/6/1 i Pr. 3/6/4.

⁷² *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 3/6/3.

“europski azijat”, kako su pravaši nazvali Mađara, ministra Buriána, opravdava time što on “postupa proti toj slobodi”. Nadalje obrazlaže da se u članku niže nekoliko činjenica koje bi trebale dokazati da su okolnosti u BiH sasvim drukčije nego što ih Burián predstavlja Delegaciji. On se protivi izricanju kazne “prezirnih svojstava”.⁷³ Unatoč Barbierijevu protivljenju, budući da je jedini imao primjedbe, sudski savjetnik Okružnog suda Mato Bojanić donosi rješenje o zapljeni. Novina je ponovo otisnuta i sačuvano je njeno drugo izdanje. Na mjestu članka ostala je tek bjelina s napisom z a p l i j e n j e n o.

Iz spisa Okružnog suda može se rekonstruirati i sama procedura rada dvaju državnih tijela zaduženih za zapljene članaka u dubrovačkim glasilima.⁷⁴ Najprije Državni odvjetnik daje prijedlog o zapljeni, koji dostavlja na potvrdu Okružnom sudu zaduženom za tiskovine. U razdoblju od 1906. do polovice 1907. godine većinu slučajeva bilježi prizivni savjetnik, državni odvjetnik Miše Vidak. Tijekom 1907. kao upravitelj Državnog odvjetništva spominje se Bašić, a onda sve do 1912. godine Kronja. Svaki prijedlog o zapljeni na sjednici razmatra četveročlana komisija sastavljena od jednog člana Državnog odvjetništva (i to upravitelja) i još tri člana, savjetnika sudaca Okružnog suda.⁷⁵

U navedenom slučaju Barbieri je bio jedan od članova te komisije. Prihvaćajući većinom glasova prijedlog državnog odvjetnika o cenzuri, komisija dostavlja rješenje na znanje državnom odvjetniku, kao i uredništvu tiskovine, odnosno glavnom uredniku, u ovom slučaju novina *Prava Crvena Hrvatska*, Franu Schicku.

Na Okružnom sudu u Dubrovniku u razdoblju od 1905. do 1914. više je osoba bilo zaduženo za poslove kontrole tiskovina i zapljenu članaka. Riječ je ponajprije o sudskim savjetnicima Matu Bojaniću i Antunu Drobcu, koji kao predsjedavajući na sjednici potvrđuju rješenja o cenzuri. Od polovice 1912. pridružuje im se i savjetnik Prizivnog suda, Spasoje Merlo. U spisima su još, kao članovi ‘tiskarskog suda’ koji tvore komisiju, najčešće navedeni i sudski savjetnici N. Costa, H. Ančić, V. Svilokos i De Grisogono (ime zadnjega je prisutno tijekom 1913. i 1914).⁷⁶

⁷³ *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 3/6/3.

⁷⁴ Po carskoj naredbi od 14. rujna 1852. godine, koja je stupila na snagu u veljači 1854, postoje Prizivni sud u Zadru, četiri prvostupanjska okružna suda (Split, Dubrovnik, Kotor i Zadar) te ukupno 32 kotarska suda. Vidi: F. Ivković, »Organizacija uprave u Dalmaciji za vrijeme druge austrijske vladavine 1814-1918.«: 48.

⁷⁵ *Tiskovine*, sv. 1-3.

⁷⁶ *Tiskovine*, sv. 1-3.

Inače, Mato Bojanić je imenovan za predsjednika Okružnog suda u Dubrovniku u travnju 1907. godine.⁷⁷ Na toj je funkciji ostao sve do kraja lipnja 1912, a iz lokalnog tiska se doznaje da je imenovan za dvorskog savjetnika *ad personam* i za predsjednika Okružnog suda u Splitu.⁷⁸

Predsjedanje dubrovačkog Okružnog suda preuzeo je savjetnik Prizivnog suda u Zadru, Spasoje Merlo. O njemu u *Crvenoj Hrvatskoj* pišu da nemaju ništa protiv gospodina, jer im je nepoznat. U članku "Jedno imenovanje i jedno zapostavljanje" bilježe još da ih je neugodno dirnulo zapostavljanje uglednog sugrađanina Antuna Dropca, savjetnika Prizivnog suda.⁷⁹ Zbog neimenovanja Dropca žali i *Dubrovnik*, koji se riječima punim hvale izrazio o ovom Dubrovčaninu.⁸⁰

Rijetkost je slučaj da se jedan od članova 'tiskovne komisije' Okružnog suda na sjednici ne slaže s prijedlogom Državnog odvjetništva. Budući da je u manjini, Okružni sud potvrđuje rješenje, te stupa na snagu cenzura na prijedlog Državnog odvjetništva. No, u nešto više primjera se može zabilježiti da je Okružni sud odbio provesti rješenje nadležnog Državnog odvjetništva. Članovi komisije, sudski savjetnici, jednoglasno donose odluku o neprihvatanju prijedloga državnog odvjetnika o zapljeni, koji je protiv ili ne nazoči sjednici. Tada će uslijediti žalba dubrovačkog Državnog odvjetništva, pa predmet preuzima zadarski Prizivni sud, koji o slučaju saslušava nadležno Nadodvjetništvo u Zadru i donosi rješenje. Sudac Višeg suda potvrđuje, odbacuje ili djelomično mijenja odluku o zapljeni, nakon čega odluka stupa na snagu. Ta odluka Prizivnog suda objavljuje se u službenom glasniku dalmatinskog Namjesništva *Objavitelj Dalmatinski*,⁸¹ a sačuvani primjerci tog glasila

⁷⁷ "Gosp. Mato Bojanić, c.k. pokrajinski savjetnik, imenovan je predsjednikom mjesnog okružnog Suda. Glas o imenovanju gosp. Bojanića svak je rado primio, a nadalje ko je imao prigode da upozna njegovu dobrotu i sposobnost. I dosadašnjim privremenim upravljanjem mjesnog okružnog Suda dokazao je, da vrlo dobro shvaća svoje zvanje, čemu je najbolji dokaz radost megju svim njegovim potčinjenicima na glas o imenovanju, jer je gosp. Bojanić nepristran i vrijedan sudija, te slovi megju prvim u pokrajini. Mnogobrojnim čestitkama štovatelja, znanaca i prijatelja, koje su se ovih dana redale, upravljamo i mi naša najiskrenija čestitanja." Vidi: »Imenovanje.« *PCH* 109/13-4 (1907): 2. Vidi još: »Imenovanje.« *Dubrovnik* 15/14-4 (1907): 3.

⁷⁸ »Imenovanje i premještaj.« *PCH* 381/15-6 (1912): 3; »Iz Suda.« *Dubrovnik* 25/20-6 (1912): 3.

⁷⁹ »Jedno imenovanje i jedno zapostavljanje.« *CH* 49/19-6 (1912): 3; »Iz Suda.« *Dubrovnik* 25/20-6 (1912): 3; »Imenovanje.« *PCH* 382/22-6 (1912): 2.

⁸⁰ »Jedno neimenovanje.« *Dubrovnik* 26/27-6 (1912): 3.

⁸¹ *Objavitelj Dalmatinski - Avvisatore dalmato* (1867-1920) službeno je glasilo dalmatinskog Namjesništva. U tom glasilu objavljuju se obavijesti o upravnim, zakonskim i gospodarskim promjenama. Ova dvojezična novina, na hrvatskom i talijanskome jeziku, tiska se u Schönfeldovoj tiskari. Vidi: Ante Bralić, »Zadarski fin-de siècle - Političke i društvene prilike u Zadru i Dalmaciji.« *Časopis za suvremenu povijest* 3 (2007): 744, 747.

mogu se pronaći među spisima Okružnog suda u Dubrovniku, uz odluku o zapljeni.⁸²

Tako, primjerice, u broju 36 s početka rujna 1906, u tekstu pristiglom listu *Dubrovnik* od dopisnika iz Sarajeva, Državno odvjetništvo ima zamjerke na dva ulomka iz članka “Narodno raspoloženje”.⁸³ No iz Okružnog suda daju primjedbu da nema namjere zločina smetanja javnog mira, a u obrazloženju navode da se tekst ne može na predloženi način “skraćivati, da je smisao članka dražiti na prezir i na mržnju proti državnoj upravi u Bosni i Hercegovini.”⁸⁴ Na žalbu državnog odvjetnika, dalmatinski Prizivni sud potvrđuje izvršenu zapljenu, zabranjuje daljnje širenje zaplijenjenog tiskopisa, naređuje uništenje zaplijenjenih “istisaka” i određuje rastavljanje tiskarskih slogova.⁸⁵

“Akcija vladina da izigra volju naroda nije uspjela. Njoj je prirodna posljedica narodna reakcija, koja se ovog puta najasnije manifestovala u jednoglasnom zaključku mostarskog gradskog vijeća, koje je odbilo i svaku pomisao na mogućnost aneksije. Okupacija je svima postala nesnosna i prenesnosna. Što bi tek bilo nakon aneksije? Mi smo svjesni svih nevolja, koje bi nas onda čekale i stoga se u odlučnom času čuo naš odlučni glas.”⁸⁶

Prvi dio ulomka, zaplijenjen od riječi “akcija vladina” do riječi “odlučni glas”, potvrđuje zadarski Prizivni sud.⁸⁷ Drugim dijelom zapljene obuhvaćen je tekst do samog kraja članka, a dubrovačkim, pa tako i zadarskim cenzorima smetalo je isticanje oduševljenja za sultanom koje, kako se navodi u pismu iz Sarajeva, nikada nije bilo veće. Istaknuto je da su novine Srba pravoslavaca i muslimana na rođendan cara Franje Josipa objavile članke u kojima se kliče sultanu. Sve to, navodi se, rezultat je 28 godina dugog birokratskog vladanja koje je gušilo narodnu volju, dok bosanska vlada ne zna vladati nego nasiljem. Tome se vesele, navodi se u članku objavljenom 8. rujna 1906, jer ulaze u borbu sa sigurnim izgledima za uspjeh.⁸⁸

⁸² *Tiskovine*, sv. 1-3.

⁸³ »Narodno raspoloženje.« *Dubrovnik* 36/8-9 (1906): 1-2.

⁸⁴ *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 6/6/4.

⁸⁵ *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 6/6/5.

⁸⁶ »Narodno raspoloženje.« *Dubrovnik* 36/8-9 (1906): 1-2.

⁸⁷ *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 6/6/5.

⁸⁸ »Narodno raspoloženje.« *Dubrovnik* 36/8-9 (1906): 1-2.

Prizivni sud u Zadru, kao viši nadležni sud, odluku o cenzuri potvrdio je 25. rujna 1906, no u listu *Dubrovnik* u danima po objavi članka, ali i tjednima kasnije u listopadu, nema spomena o toj zapljeni, kao ni objave odluke.⁸⁹

Da se često nije čekala odluka o zapljeni Prizivnog suda u Zadru, već se provodila ona po prosudbi dubrovačkog suda, može se zaključiti i proučavajući slučaj u listu *Dubrovnik*. U broju 34 državni odvjetnik je naložio zapljenu dva pisma čitatelja iz Sarajeva i Bjeljine, tiskana u rubrici *Naši dopisi*, te više ulomaka iz još dva članka, “Rezultat 28-godišnje birokratske uprave” i “Izjava muftije Džabića”.⁹⁰ Okružni sud potvrđuje zapljenu dva pisma čitatelja, a dva preostala članka u potpunosti zanemaruje,⁹¹ nakon čega, prema već ustaljenom postupku, državni odvjetnik podnosi žalbu Prizivnom sudu u Zadru. Zanimljivo je da zadarski sudac djelomično potvrđuje žalbu Državnog odvjetništva u Dubrovniku. Pronalazi zločine smetnje javnog mira u predloženim dijelovima članaka “Rezultat 28-godišnje birokratske uprave” i “Izjava muftije Džabića”, potvrđuje zapljenu dijelova članaka iz sarajevskog pisma čitatelja zbog prijestupa na bunjenje, dok odbacuje prijedlog o zapljeni pisma iz Bijeljine.⁹² Unatoč ovakvoj odluci, provodi se odluka Okružnog suda! Tome svjedoči objava odluke o zapljeni u listu *Dubrovnik* koju je proveo Okružni sud u Dubrovniku, u kojoj su zaplijenjena samo dva odlomka članka, i to oba iz rubrike *Naši dopisi*.⁹³ I objava uredništva ide u prilog ovoj pretpostavci. U listu *Dubrovnik* su iznenađeni, ne znaju što sve to znači i dokad će čekati rješenje te zagonetke. Navode da su im zaplijenjene samo neke stavke, koje ne sadrže “ni četvrti dio” onoga što im je “plava olovka drž. odvjetnika brisala”.⁹⁴

Vratimo li se na slučaj prve zapljene političkog lista *Crvena Hrvatska* iz 1911. (“Autonomaška drzovitost”, “Il Dalmata zadirkiva”), uvidjet ćemo i tamo još jednu anomaliju. Tri člana Okružnog suda, Bojanić, Costa i Drobac, jednoglasno

⁸⁹ Ovakvih primjera zasigurno ima više, a kako u spisima Okružnog odvjetništva nisu sačuvani baš svi pojedinačni nalozi Državnog odvjetništva, ni sva rješenja Okružnog suda o zapljeni, to onemogućava spoznaju o svim cenzuriranim tekstovima u dubrovačkim glasilima, tim više što su u većini sačuvani izvorni primjerci novina, zbog čega je cenzura u *Crvenoj Hrvatskoj*, *Dubrovniku* i *Pravoj Crvenoj Hrvatskoj* do danas bila neistražena tema.

⁹⁰ »Inscenirana hajka protiv Šerif. Eff Arnautovića.« *Dubrovnik* 34/26-8 (1906): 2; »Istina o bjeljinskoj “buni”.« *Dubrovnik* 34/26-8 (1906): 2; »Rezultat 28-godišnje birokratske uprave.« *Dubrovnik* 34/26-8 (1906): 2; »Izjava muftije Džabića.« *Dubrovnik* 34/26-8 (1906): 2.

⁹¹ *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 5/6/3.

⁹² *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 5/6/5.

⁹³ »U Ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 35/2-9 (1906): 4.

⁹⁴ »Iz Uredništva.« *Dubrovnik* 35/2-9 (1906): 4.

su odbili prijedlog Državnog odvjetništva, jer ne nalaze prijestupe poticanja na neprijateljstvo protiv naroda. U zapisniku sa sjednice komisije navedeno je da je državni odvjetnik Kronja uložio pritužbu protiv takvog zaključka.⁹⁵ Neslaganje s odlukom Okružnog suda značilo je da će Državno odvjetništvo uložiti žalbu Prizivnom sudu u Zadru. Ovaj put dalmatinski Viši sud 17. siječnja u potpunosti potvrđuje odluku Okružnog suda u Dubrovniku, jer ne nalazi prijestupe po članku 302 k.z. i 493 k.p.⁹⁶ Da je novina cenzurirana svjedoči već spomenuti uvodnik u *Crvenoj Hrvatskoj* od 11. siječnja 1911.⁹⁷ Ovdje se može i pretpostaviti da se uredništvo odlučilo na takvu uvodnu riječ već na temelju samog uredovanja 'plave olovke' državnog odvjetnika.

Dubrovnik najčešće pod udarom cenzure

U listu *Dubrovnik* malo je toga bilo pošteđeno zapljene kad je riječ o pisanju o Bosni i Hercegovini. Aneksijska kriza u tom glasilu trajala je od 1906. pa sve do druge polovice rujna 1909. godine, mjesecima nakon što je car Franjo Josip stavio svoj potpis na dokument o pripojenju Bosne i Hercegovine.⁹⁸

Tijekom 1905. nije zabilježena ni jedna zapljena, no zato prisila vlasti na list *Dubrovnik* kreće od ljeta 1906. godine. U izdanju od 17. lipnja zaplijenjeni su dijelovi u čak tri članka, u kojima se iznose stavovi o BiH. U članku "Pravac bos. her. politike" *Dubrovnik* oštro kritizira trošenje proračunskih sredstava. Naglašavaju da će vlada iz zemlje uzeti 4 milijuna i 632 tisuće kruna više nego u prethodnoj godini "premda mi ni u čemu nijesmo postali bogatiji, nego naprotiv siromašniji". U analizi koju šalje dopisnik iz Mostara nadalje se navodi da će vlada iz Bosne i Hercegovine uzeti ukupno više od 56 milijuna kruna, što je deseterostruko više od onoga što se plaćalo turskoj vladi. Vlastima smetaju rečenice poput: "Delegati austrijski i ugarski ne poznaju naših prilika i

⁹⁵ *Tiskovine*, sv. 2, pod 1/11/2.

⁹⁶ *Tiskovine*, sv. 2, pod 1/11/5.

⁹⁷ »Oho, što je to!« *CH* 3/11-1 (1911): 1.

⁹⁸ Aneksijska kriza trajala je od 1908. do 1909. godine. Pripajanje Bosne i Hercegovine austrijskom dijelu Monarhije službeno je proglašeno 6. listopada 1908. godine. Autori naglašavaju da je još u predaneksijskom razdoblju srpska buržoazija željela da se Bosna i Hercegovina priključi Srbiji, dok je hrvatsko građanstvo htjelo ujedinjenje s hrvatskim zemljama. Aneksija nije bila samo stvar Monarhije, razjedinjene Hrvatske i Srbije, nego i dio bitke velikih sila za premoć na Bliskom istoku. Vidi: Jaroslav Šidak, Mirjana Gross, Igor Karaman i Dragovan Šepić, *Povijest hrvatskog naroda g. 1860-1914*. Zagreb: Školska knjiga, 1968: 238-240.

njima je lako oči zavarati, sve kad bi se oni htjeli i mogli za naš napredak i interesovati”, “Zašto ona [Bosna i Hercegovina, op. a] ne bi plaćala propalim austrijskim plemićima, da se u Beču provode?”

“A pitanje je veliko, je li ta svota istinita. Mi nemamo kontrole i imamo razloga da ne vjerujemo. Kod nas se toliko stvari lažno prikazuje, zašto se ne bi i budžet lažno prikazao?”⁹⁹

I taj navod *Dubrovnika* potpao je pod cenzorsku ‘plavu olovku’. Sumnju koju izražava list da veliki dio novaca ne ide u svrhe koje se spominju u budžetu također zapljenuju.¹⁰⁰

U pismu koje su, kako navode, dobili od uglednog sarajevskog građanina, a potpisano je “Sarajlija”, cenzori se pozivaju na zakon protiv poticanja prezira i mržnje, pa tako režu većinu. “Sarajlija” oštro odgovara Kostu Hermanu, načelniku odjeljenja bosanske vlade, jer smatra da ih je uvrijedio u svom posljednjem govoru. Uvrede su uslijedile i od “Sarajlije”, koji piše da u “Bosni i Hercegovini, gospodine načelnice, nema mahnitih elemenata osim Vas i Vaših sluga”.

“Mi stoga iskreno želimo, gospodine načelnice, da Vi i Vašu riječ ‘Natrag!’ čim skorije pretvorite u djelo i da odista pođete natrag - preko Save, odakle ste i došli, jer Vi ste bili i ostajete za našu zemlju stranac i došljak, koji živi *samo* od tuđeg znoja, od znoja našeg poštenog naroda. Mi Vam stoga osporavamo svako pravo na ovu zemlju koju Vi smatrate svojom kolonijom, jer je ona i sada sastavni dio turske carevine, *jer to je naša zemlja i naša će ostati*, a Vaša može biti samo pensija, ako Vam je *mi* budemo poklonili.”¹⁰¹

Pismo je osobne naravi, jer za kraj “Sarajlija” piše da je sve ovo savjet čovjeka “koga ste Vi po Vašem slatkom običaju dugo svojim prijateljem nazivali”.¹⁰²

Uredništvo *Dubrovnika* očito ne mari previše za zaplijenjene članke, pa u sljedećem broju ispod obavijesti o zapljenu u ime “Cesara” piše uvodni tekst, koji počinje rečenicom da zapljene državnog odvjetništva imaju uvijek dobru stranu, da postižu protivne rezultate od onih koje se samom zapljenom željelo

⁹⁹ »Pravac bos. her politike.« *Dubrovnik* 24/17-6 (1906): 1.

¹⁰⁰ »U Ime Njegova Veličanstva Cesara!« *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 1.

¹⁰¹ »Odgovor g. Kostu Hermanu.*« *Dubrovnik* 24/17-6 (1906): 1.

¹⁰² »Odgovor g. Kostu Hermanu.*« *Dubrovnik* 24/17-6 (1906): 1.

postići. U uvodniku se opet osvrće na Bosnu i Hercegovinu i ističe kako je razlog zapljene lista pisanje o upravi “tih nesretnih zemalja”.¹⁰³

“Osnovnim državnim zakonima zabranjeno je raspravljanje j e d i n o o činima j e d n o g državnog faktora i koliko mi poznajemo zakone, kasnije nije izišao nijedan, kojim bi se Kosta Herman i družina izjednačila u pravu neprikosновенosti sa tim najvećim državnim faktorom. Isto se tako nemože uvidjeti opravdanost primjene zakonskih ustanova glede ‘draženja protiv državnih vlasti’, jer se u njima bez sumnje mislilo na naše državne vlasti, a ne na činovnike jedne strane države. Mi stoga imamo odista i suviše razloga misliti, da je ova prelazna bolest brisanja crvenom olovkom j e d i n o posljedica našeg susjedstva i stoga smo sad, više nego ikada, uvjereni, da je s političkog stanovišta četvrta tačka spljetskog programa potpuno opravdana.”¹⁰⁴

Začudo, taj uvodnik nije podlegao zapljeni, ali zato je cenzuriran članak na susjednom stupcu, na samoj naslovnici lista, a riječ je o tekstu dopisnika iz Beča o nesnosnom stanju u BiH i izvještaju sa skupštine bosansko-hercegovačke omladine, koji vlasti na više mjesta režu.¹⁰⁵

Cenzori su i početkom prosinca zaplijenili uvodnik u kojem su pisali o problemima vlasti u BiH, progonu bosanskih novinara i tamošnjem zakonu o tisku. Vlasti su svojim postupcima, pišu u *Dubrovniku*, samo skrenuli pažnju na problem u toj zemlji, pa su uslijedili miting u Beogradu, demonstracije u Beču i interpelacija Biankinija u Budimpešti.¹⁰⁶ Budući da je tekst bio zaplijenjen, u sljedećem broju, umjesto uvodne riječi, objavljuju dio pjesme K. Tota “Slobodna štampa”.¹⁰⁷ Austrijske vlasti u 1907. intervenirale su samo u osam navrata prema glasilu Srpske stranke u *Dubrovniku*, i sve isključivo zbog vijesti posvećenih Bosni i Hercegovini. Pritisak se pojačava u vrijeme krize pripajanja tijekom 1908. i 1909. godine, kada su zaplijenjene na desetine članaka. Vlastima je smetalo “razdraživanje mržnje i prezir” protiv uprave u zaposjednutim zemljama, jer se time počinilo objektivno “zločinstvo smetanja javnog mira”.¹⁰⁸ Te elemente

¹⁰³ *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 1.

¹⁰⁴ *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 1.

¹⁰⁵ *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 1.

¹⁰⁶ *Dubrovnik* 48/2-12 (1906): 1.

¹⁰⁷ »Mjesto uvodnog članka.« *Dubrovnik* 49/8-12 (1906): 1.

¹⁰⁸ »U Ime Njegova Veličanstva Česara!« *Dubrovnik* 12/21-3 (1908): 1.

našli su i u članku “Projekcije i Korupcija u Bosni”, koji je novina prenijela iz, pravdaju se, austrougarskog činovničkog lista *Orient-Rundschau*, u kojem se kritizira birokratski “režim” u Bosni i Hercegovini.¹⁰⁹

Dubrovački cenzori ne dvoje previše da list *Dubrovnik* nastoji razdražiti narod na mržnju i prezir, kad Austriju naziva okupatorom. Članak “Poslije trideset godina”, tiskan na trećem stupcu prve stranice časopisa, zabranjen je za daljnje raspačavanje.¹¹⁰ *Dubrovnik* se sjeća dana prije 30 godina, kad je 160 tisuća austrijskih vojnika “prešlo” u Bosnu i Hercegovinu kako bi umirilo narod i uredilo zemlju. U uvodniku ističu da su se “velika i pravedna” obećanja za BiH izgubila, a narod ostao gladan. Uništili su šume, “a milijoni novaca podoše u džep kojekakvim čiftama” koji su bili pod vladinom zaštitom. Dotiču se i hajke na Srbe i velikosrpsku propagandu, na premetačine, hapšenja, globe i progone Srba, te, za kraj, u stihovima narodne pjesme žale za Turcima.¹¹¹

Nova cenzura odnosila se na uvodnik “Mutna vremena” kojim su nastojali “razdražiti na prezir i mržnju” protiv “Ćesarove osobe” i protiv njegova načina vladanja.¹¹² U narednim tjednima zapljene su bile toliko učestale da uredništvo tiska obavijesti u rubrici *Gradska kronika*, u kojoj svojim čitateljima pojašnjava što im se događalo s prethodnim brojem. Tako pišu:

“I posljednji broj bio nam je zapljenjen, jer smo poticali, kako kažu u odluci, na mržnju proti vladi u *vanjskoj politici*. Međer smo mi baš tako silni?”¹¹³

Već u sljedećem broju zaplijenjen je cijeli članak koji je jednim stupcem bio smješten na naslovnici, te prelazio i na drugu stranicu lista drugog otisnutog izdanja. Po ćiriličnom napisu u drugom izdanju na bijelom papiru z a p l i j e n j e n o, može se jedino zaključiti da je članak bio pisan ćirilicom.¹¹⁴ Tek u sljedećem broju doznaje se naslov članka, “U mutnim vodama III”, budući da su “U ime njegova Veličanstva Cara!” a po rješenju Bojanića morali objaviti odluku o zapljenu koju je izdao Okružni sud u Dubrovniku.¹¹⁵

¹⁰⁹ »Protekcija i korupcija u Bosni. Iz “Orient-Rundschau”-a.« *Dubrovnik* 11/14-3 (1908): 2.

¹¹⁰ »U ime njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 32/6-8 (1908): 1.

¹¹¹ »Poslije trideset godina.« *Dubrovnik* 31/30-7 (1908): 1.

¹¹² »U Ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 43/22-10 (1908): 1.

¹¹³ »Zapljen.« *Dubrovnik* 44/29-10 (1908): 6.

¹¹⁴ *Dubrovnik* 45/5-11 (1908): 1-2.

¹¹⁵ »U ime njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 46/12-11 (1908): 1.

Mjesec dana nakon službene aneksije Bosne i Hercegovine, uvodnik “Dva rata” bio je razlog za novu intervenciju cenzora. Unatoč zapljeni, novina je sačuvana u izvornom izdanju.¹¹⁶ Razlog za cenzuru našao se u mržnji i preziru prema austro-ugarskoj upravi.¹¹⁷ U uvodniku se opisuje situacija na Balkanu. Pišu o dva rata, onom ekonomskom koji se uspješno provodi, ali i o krvavome srazu, a sve zato što je aneksijom BiH Austro-Ugarska pobunila cijeli Balkan. “Otporna snaga Srbije” pokazala se u trgovinskom ratu s Austrijom, te navode da “svaka pobjeda, izazvana bilo jednim rješenjem ili iznenađenjem, nije moguća, a da ne prođe bez jačih posljedica, koje u najmanju ruku moraju izazvati sudbonosne nemire.”¹¹⁸

I zadnji broj 1908. doživio je zapljenu, što se doznaje u prvom broju u novoj 1909. godini. Vlasti su zamjerile uvodni tekst “Situacija”, u kojem se osvrću na aneksiju Bosne i Hercegovine i na stanje koje je bilo gotovo na rubu rata. Na rat su bile spremne Srbija i Crna Gora, dok je Turska započela s ekonomskim ratom koji još traje, navodi se u listu *Dubrovnik*.¹¹⁹ ‘Presuda’ je i ovaj put gotovo ista kao i ranijih mjeseci. Posrijedi je prezir i mržnja protiv osobe vladara i državne uprave.¹²⁰

Već krajem veljače 1909. slijedi objava o novim zapljenama u prethodnome broju. Ovaj je put riječ o više članaka, pa se u novinama gotovo nije imalo što pročitati. Zaplijenjeni su članci “Država Veleizdajnika”, “Novi mandat?”, “Na Balkanu”, s međunaslovima “Rat” i “Odlučnost Srbije”.¹²¹

Kako bi bečke vlasti utišale protusrpsku kampanju, ali i oslabile ‘savez’ između Hrvata i Srba, osmislile su veleizdajničke procese. *Dubrovnik* je stava da stvaranje veleizdajnika na svakom koraku pridonosi situaciji u kojoj cijela država postaje veleizdajnik. A praksa je da se veleizdajnici traže među Srbima. Spominju da se i Česi u zadnje vrijeme proglašavaju veleizdajnicima, a skoro se može očekivati da to postanu i Hrvati i Slovenci.¹²² U zaplijenjenom tekstu “Novi mandat?” *Dubrovnik* se osvrće na pisanje stranog tiska da će Austrija okupirati Srbiju, što vlasti demantiraju u bečkim novinama. Oni ih, između

¹¹⁶ »Dva rata.« *Dubrovnik* 50/10-12 (1908): 1.

¹¹⁷ »U ime njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 51/17-12 (1908): 1.

¹¹⁸ »Dva rata.« *Dubrovnik* 50/10-12 (1908): 1.

¹¹⁹ »Situacija.« *Dubrovnik* 53/31-12 (1908): 1.

¹²⁰ »U ime njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 1/19-1 (1909): 1.

¹²¹ »U ime njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 1.

¹²² »Država veleizdajnika.« *Dubrovnik* 11/23-2 (1909): 1.

ostalog, podsjećaju da je Srbija “samostalna država sa punim pravom samoopredjeljenja.”¹²³ O napetim odnosima Austro-Ugarske i Srbije pišu u zaplijenjenim člancima “Na Balkanu”. Tamo navode kako se Srbija naoružava i spremna je stupiti u borbu, a sve kako bi suzbila “strahovito zlo, koje Austro-Ugarska sprema srpskom plemenu”, ističući Bosnu i Hercegovinu, kojoj se sprema ropstvo, i Crnu Goru, koja će stati uz Srbiju.¹²⁴ U sljedećem broju svojim čitateljima u rubrici *Dubrovačke vijesti* pišu da im je cenzura “nagrдила” posljednji broj po sedam zakona. Zato su za vanjske pretplatnike priredili drugo, kako su ga nazvali, bijelo izdanje.¹²⁵

U zapljeni su ovaj put sudjelovali jedan žandar i jedan politički činovnik. Od njih su zatražili knjigu pretplatnika. U *Dubrovniku* negoduju da ne shvaćaju ove naloge i načine kako vlasti postupaju, jer su stigli bez dokumenta ili starije pismene naredbe. Pišu da član tiskare nije želio predati knjigu pretplatnika, već ju je sam odnio na Poglavarstvo. Kad se potužio na nepoštivanje zakona, pripremili su mu zatvorom. Žale se da su sve bliže premetačinama i zaključuju da su u njihovom listu “otvorene karte”, pa vlasti mogu napraviti premetačinu kad požele.¹²⁶

Nakon ove objave *Dubrovnika*, cenzori kao da su se malo primirili. Nisu ih posjetili više od mjesec dana. Tada režu dio članka “Izigrana Srbija”.¹²⁷ Razlozi koje potpisuje sudski činovnik Drobac, opet su dobro poznati: prezir i mržnja protiv državne uprave.¹²⁸ Suprotno od ‘zaplijenjeno’, u broju od početka travnja 1909. na dva mjesta, umjesto članaka, nalaze se napisi na bijeloj podlozi “sloboda štampe”. Tim napisom u ovom gradskom listu negoduju protiv čestih zapljena, za što su odmah bili upozoreni s mjesta “odakle nas vrlo vole”.¹²⁹ Jedan takav prekriva dijelove zaplijenjenog uvodnog članka i na ćirilici je, dok je drugi otisnut na trećoj stranici na latinici.¹³⁰

U sljedećem broju slijedi objašnjenje. U ime Njegova Veličanstva opet su cenzurirani, samo što je ovaj put zaplijenjeni dio dobio novi naziv “sloboda štampe”. Zapljena se odnosila na sadržaj članka “Kralj Petar pred zagrebačkim

¹²³ »Novi mandat?« *Dubrovnik* 11/23-2 (1909): 1-2.

¹²⁴ »Na Balkanu.« *Dubrovnik* 11/23-2 (1909): 4.

¹²⁵ »Zapljenjena.« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 3.

¹²⁶ »Zapljenjena.« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 3.

¹²⁷ »Izigrana Srbija.« *Dubrovnik* 23/6-4 (1909): 1.

¹²⁸ »U ime njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 24/10-4 (1909): 1.

¹²⁹ »Sloboda štampe.« *Dubrovnik* 32/11-5 (1909): 3.

¹³⁰ *Dubrovnik* 30/4-5 (1909): 1 i 3.

procesom” i članak “Na putu za Trebinje”.¹³¹ Sami o zapljeni pišu s ironijom kako im je “premilostiva cenzura” u ime slobode tiska zabranila članke u kojima se iznosi “goli fakat” da je žandar pretresao njihova urednika Krista Dominkovića, koji je radi svog privatnog posla bio u Trebinju. Pišu da su za vanjske pretplatnike objavili drugo izdanje, no ono će najvjerojatnije kasniti jer su se adrese pretplatnika “zametle kod Poglavarstva”.¹³²

“Ucjena za oslobođenje nevinih” bio je razlog za još jednu cenzuru, ali i žalbe na tu odluku.¹³³ Uvodni tekst je ovaj put pismo koje je potpisao dr. Aleksandar Mitrović, a riječ je opet o *veleizdajničkim procesima* i susretu autora Mitrovića s “jednim Bečlijom”, koji mu je ponudio rješenje za probleme Srba na sudu. Pismo je bilo namijenjeno, što stoji u podnaslovu, *Narodnim Novinama*, budući da je taj vladin list Mitroviću i “drugu” posvetio cijeli uvodni članak zbog poznatog pisma “ministru spoljnjih poslova o tobožnjim izdajnicima u Zagrebu”.¹³⁴

Uz odluku o zapljeni,¹³⁵ *Dubrovnik* piše uvodnik koji nosi naslov “Sloboda štampe”. Navode da su shvatili da će “uzakonjenje slobode imati za nas vrijednosti jedino onda, ako postanemo slijepi sluge svojih gospodara, koji od nas traže da se odrekemo i svoga imena i svoje narodnosti i svojih osjećaja”.¹³⁶

“Dubrovnik, jedini je srpski politički list na našem Primorju. Njemu je sveto sve što je srpsko, kuća mu je čitavo Srpstvo. Položaj nam je takav, da nam nameće dvije dužnosti: dužnost vršenja građanskih dužnosti, i dužnost osjećaja u granicama zakona, jer krv nije voda. Vršimo svjesno i jedno i drugo. Ali vršenje naših dužnosti odavna ne prija izvjesnim faktorima, pa za to i sva kampanja protiv nas gdje god se nalazimo. Za sada kao da nam ne mogu ništa. Proti nama i našem listu intrigira se sa više strana, ali kao da će se jedino uspjeti u zapljenama nanoseći nam materijalne štete.”¹³⁷

Podsjećaju nadalje da su dva broja ranije zaplijenjena zato što su protestirali protiv niskih napada i izrugivanja kralja Petra pred zagrebačkim procesom

¹³¹ »U ime njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 31/7-5 (1909): 1.

¹³² »Zapljenjena.« *Dubrovnik* 31/7-5 (1909): 3.

¹³³ *Tiskovine*, sv. 1, pod 6/9/3.

¹³⁴ »Ucjena za oslobogjenje nevinih.« *Dubrovnik* 31/7-5 (1909): 1.

¹³⁵ »U ime njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 32/11-5 (1909): 1.

¹³⁶ »Sloboda štampe.« *Dubrovnik* 32/11-5 (1909): 1.

¹³⁷ »Sloboda štampe.« *Dubrovnik* 32/11-5 (1909): 1.

veleizdajnicima. Posebno ih je pogodila odluka cenzora da se člankom nastojala razdražiti mržnja i prezir protiv vladara. Drže da je to s ciljem tako napisano, jer ako nitko, onda Srbi znaju koje su im građanske i “državljske” dužnosti. Na taj način, pišu, mogu samo razdražiti na mržnju i prezir protiv sebe, jer im “podmeću mržnju protiv našeg premilostivog vladara”.¹³⁸

Smatraju da je cenzura uzela neograničenu vlast, što su cenzori dokazali i zadnjom zapljenom lista. Sve što su oni objavili na svojim stupcima objavljeno je i po drugim dalmatinskim listovima i zato optužuju “cenzuru” zbog neskloposti jer su Srbi. U istome broju, u rubrici *Dubrovačke vijesti* žale se da je isti zaplijenjeni članak izašao u cjelini, bez cenzure, u *Narodnom Listu* u Zadru, splitskoj *Slobodi*, *Novom Listu*, i srpskim glasilima *Branik*, *Zastava*, *Srpska Riječ* i *Srpski Glas*.¹³⁹

Zapljena članka “Ucjena za oslobođenje nevinih” nije prošla bez žalbe dubrovačkom Okružnom sudu. Nju je uložio osobno odgovorni urednik Kristo Dominković, koji u svom prigovoru predlaže javnu raspravu i ukidanje rješenja o zapljeni, smatrajući razloge i obrazloženje institucija za cenzuru potpuno neopravdanima. On u žalbi razlaže razloge protiv zapljene članka koji je tiskan u šesnaest “kitica”. Općinski sud pristaje na prigovor te se s prvog rješenja “diže zapljena svih stavki zaplijenjenog članka”, a u ostatku prepravljajući odluku o zapljeni, čime je cenzuriran tek kraći dio članka.¹⁴⁰ No, Državno odvjetništvo odgovara na molbu Sudskog dvora u Dubrovniku da ostaje pri svojoj prvotnoj odluci o cenzuri. Državno odvjetništvo je mišljenja da Okružni sud koji je, rješenjem proglasio čitav sadržaj članka nadahnut prezirom i mržnjom protiv Državne uprave, nije smio poreći svoju odluku nakon javne rasprave. Odvjetništvo je zaključilo da se ne slaže s promjenom odluke suda i da na snazi ostaje prvotno rješenje od 8. svibnja 1909.¹⁴¹ Iz dostupnih spisa u Državnom arhivu u Dubrovniku može se zaključiti da slučaj nije ‘preselio’ u Zadar i da je samim izostankom žalbe provedena odluka Okružnog suda. U *Dubrovniku* potvrđuju ukidanje zapljene za cijeli članak, osim jedne stavke.¹⁴²

Zbog ‘očitanja bukvice’, ali i presude u korist lista *Dubrovnik*, kojemu je većim dijelom ukinuta cenzura, vlasti su neko vrijeme ‘gledale kroz prste’

¹³⁸ »Sloboda štampe.« *Dubrovnik* 32/11-5 (1909): 1.

¹³⁹ »Zaplijenjeni članak.« *Dubrovnik* 32/11-5 (1909): 3.

¹⁴⁰ *Tiskovine*, sv. 1, pod 6/9/6.

¹⁴¹ *Tiskovine*, sv. 1, pod 6/9/7.

¹⁴² »Rasprava vrhu zapljene.« *Dubrovnik* 34/18-5 (1909): 3.

uredništvu ove novine. Tako je *Dubrovnik* nastavio izvještavati o stanju u Bosni i Hercegovini, ali i o *veleizdajničkim procesima*, a nova cenzura se dogodila tek u srpnju, i to nije bila vezana za ove očekivane teme.

Prizivni sud u Zadru udovoljio je pritužbi i “U ime njegova Veličanstva Cara” odlučio da se iz članka “Sastanak Hrv. Pučke Nap. Stranke u Dubrovniku” zaplijene tek pojedini dijelovi. Odvjetništvo je u jednom većem odlomku našlo poticanje na mržnju i prezir prema austrijskoj upravi, no uslijedio je prigovor Okružnog suda, pa je nakon mjesec dana Prizivni sud u Zadru potvrdio odluku dubrovačkog suda i uklonio tek manji dio izvještaja.¹⁴³

Sporna objava bila je izvještaj sa skupa u Dubrovniku novoosnovane Hrvatske Pučke Napredne Stranke Josipa Smodlake.¹⁴⁴ Iz teksta su uklonjena tri manja odlomka - konačna osviještenost naroda, misli o narodnom jedinstvu između Srba i Hrvata i treći, kada su uvidjeli “da im više ne ćemo da budemo čuvari zlatnih mostova, tada nas proglašiše veleizdajnicima.”¹⁴⁵ Inače, ovo je bila jedna od malobrojnih zapljena koja se ticala nacionalne politike i nije se odnosila na pripajanje Bosne i Hercegovine, vrijeđanje tamošnje austrijske uprave i prozivanja vlasti za ugnjetavanje Srba ili *veleizdajničke procese*.

Učestale zapljene u listu *Dubrovnik* ne prestaju sve do ljeta 1910. Kako se bližio kraj suđenja Srbima za *veleizdajničke procese* u Zagrebu, tako je pritisak postajao sve jači. “Osuda je pala”, bio je naslov *Izvanrednog izdanja* tiskanog na samo jednom novinskom listu.¹⁴⁶ Veleizdajnike nazivaju “narodnim mučenicima”, što sud odmah plijeni.¹⁴⁷ U narednim brojevima *Dubrovnika* neredovito objavljuju ‘presude’, a žale se u rubrici *Dubrovačke vijesti* da nikako ne mogu “pogodit želju cenzora (ima ih više). Mučimo se, ali bez koristi. Bože, dokle će ovo ovako!”¹⁴⁸

Sredinom svibnja 1910. opet u uvodniku progovaraju o “slobodi štampe”, u kojem ističu da je malo brojeva njihova lista koje “nije dohvatila plava olovka neumoljive censure”.

¹⁴³ »U ime njegova veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 57/10-8 (1909): 1.

¹⁴⁴ “Hrvatsku pučku naprednu stranku osnovao je 1905. godine Josip Smodlaka zajedno s mlađim naraštajem dalmatinskih naprednjaka pod nazivom Hrvatska demokratska stranka. Od 1906. godine ta je stranka bila ujedinjena s banovinskom Naprednom strankom u HPNS. Utjecaj joj je uglavnom bio ograničen na prostor Splita i okolice.” Vidi: Zdravka Jelaska Marijan, »Službena imenovanja i preimenovanja ulica u Splitu 1912-1928. godine.« *Studia ethnologica Croatica* 26 (2014): 233

¹⁴⁵ »Sastanak Hrv. Pučke Nap. Stranke u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 53/27-7 (1909): 1-2.

¹⁴⁶ »Osuda je pala!« *Dubrovnik* 73/5-10 (1909). Izvanredno izdanje.

¹⁴⁷ »U ime njegova veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 74/8-10 (1909): 1.

¹⁴⁸ »Zapljenjena za zapljenom.« *Dubrovnik* 76/15-10 (1909): 3.

“Promatrajući bijele stupce našeg lista i čitajući česte sudske presude, neobaviještena publika, koja nije mogla doći do konfisciranih članaka, morala je steći mišljenje, da smo mi zločinci prvog reda, jer je svaka presuda bila obrazložena prestupom, ‘*koji se označuje zločinom*’ smetanja javnog mira.’ A nije tako! (...) Pokušavali smo tražiti lijeka ovome čudovištu “slobode štampe“, ali sve utaman. ‘Ko te tuži? - Kadija! Ko ti sudi? - Kadija!’”¹⁴⁹

Navode dalje da su morali svaku riječ mjeriti kako bi barem djelomično spriječili zapljene i otklonili relativno visoke troškove. Pitaju se čime su poticali na mržnju i prezir protiv Austro-Ugarske. Drže da se praksa čestih zapljena provodi samo u njihovu listu, pa navode primjere kako su bili cenzurirani i za prenesene vijesti iz srpskog tiska ili bečkih listova. Uvjereni su da im razloge ne bi mogli objasniti ni sama “gospoda cenzori”. Tvrde da patriotizam Srba u Primorju nije izumro te da su se spremni žrtvovati, jer narod ih čita iz bijelih i nevidljivih slova.

“Mi mislimo, a drukčije se i ne može tumačiti, da se sa ovim čestim i sistematskim konfiskacijama ide samo i isključivo za tim, da se naš list konačno uništi. Ali se svi oni, koji misle u tome što postići, ljuto varaju.”¹⁵⁰

Ovim uvodnikom očito su uspjeti postići željeni cilj, skinuli su sa sebe pritisak cenzora. Zapljena je bilo, no nipošto u tolikoj mjeri koliko u ranijem razdoblju, i isključivo se radilo o cenzuri dijelova odlomaka, a ne cjelovitih članaka, o čemu bi u narednom izdanju, po naredbi, objavili obavijest suda.¹⁵¹

No ipak, znatan broj zapljena stavio je list srbokatolika u nezavidan položaj.¹⁵² Financijski su onemoćali i iako, nisu ulazili u razloge, u rujnu 1910. svoje su čitatelje obavijestili da kraće vrijeme neće izlaziti. Obrazloženje o obustavi tiskanja novine je kratko i glasi: “radi nekih nepredviđenih tehničkih zapreka.”¹⁵³

¹⁴⁹ »Sloboda štampe!!!« *Dubrovnik* 40/27-5 (1910): 1.

¹⁵⁰ »Sloboda štampe!!!« *Dubrovnik* 40/27-5 (1910): 1.

¹⁵¹ »U ime njegova veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 45/14-6 (1910): 1; »U ime njegova veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 58/29-7 (1910): 1; »U ime njegova veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 65/23-8 (1910): 1; »U ime njegova veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 68/2-9 (1910): 1; »U ime njegova veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 70/10-10 (1910): 1.

¹⁵² List *Dubrovnik* u 1910. godini cenzuriran je šesnaest puta, što je naspram 1912. i 1913. osjetno manje (vidi ‘Baza cenzure’). No, očito su se financijske posljedice povlačile iz prethodnih godina, pa je jedini izlaz bio privremeno obustaviti tiskanje lista, a nakon toga smanjiti broj objava novine na jednom tjedno.

¹⁵³ »Iz uredništva.« *Dubrovnik* 72/16-9 (1910): 3.

Nakon mjesec dana opet su svojim pretplatnicima poslali novinu, ali i poruku da im ne ide kako bi htjeli, što nije njihova krivica već “ona srpskog nemara.” Pišu da bi lako odoljeli vlastima “da je Srpstvo htjelo da naš list barem malo pomože bilo pretplatom, prilogom ili saradnjom”. Ali od toga ništa.¹⁵⁴ Nemar srpske publike kao da ide pod ruku s progonima vlasti, pišu u uvodniku. List koji je “neustrašivo stajao na braniču srpskih nacionálnih svetinja” radit će jednako, ali, žale se, posao je pao na jednog čovjeka. Iznose informaciju da su im od aneksije Bosne i Hercegovine vlasti prekinule svaku vezu s “oslobođenom braćom”, a ni danas ne puštaju da im političke novine iz Beograda stignu do redakcije. Stavljaju na savjest svih Srba hoće li *Dubrovnik* podleći ili će se sjetiti lista pretplatom, prilozi i suradnjom i pomoći mu da se podigne.¹⁵⁵ Najavili su da su zbog velikih finansijskih poteškoća prisiljeni nastaviti izlaziti samo jednom tjedno.¹⁵⁶

I upravo je takvo dramatično iznošenje ozbiljnosti situacije urodilo plodom. Čitatelji i pretplatnici počeli su slati novce za “fond Dubrovnik”. Još u istom broju zabilježili su da su “dva siromaha”, jedan poručnik iz Valjeva i jedan “sveštenik sa sela, sa nekoliko djece i sa suprugom”, poslali *Dubrovniku* pomoć. Stiglo im je ukupno 30 kruna.¹⁵⁷ I u idućim brojevima nastavljaju objavljivati imena ljudi i primljene iznose donacija koje stižu iz Dubrovnika, Stona, Korčule, Kotora, te od Srba iz Crne Gore, a prilog je stigao i iz američkog *Seattle Watch*, i to u iznosu od 42 dolara ili 205,88 kruna.¹⁵⁸

‘Komesarijat po dubrovački’

Cenzura se zahuktala u travnju 1912. godine. Krajem siječnja Hrvatska je dobila novoga bana, Slavka Cuvaja.¹⁵⁹ On svoje banovanje započinje raspuštanjem

¹⁵⁴ »Iz uredništva.« *Dubrovnik* 73/20-10 (1910): 3.

¹⁵⁵ »Kô rak.« *Dubrovnik* 73/20-10 (1910): 1.

¹⁵⁶ Od početka 1909. list *Dubrovnik* izlazi dvaput tjedno - utorkom i petkom, da bi se od listopada 1911. zbog pretrpljene finansijske štete objavljivao jednom tjedno.

¹⁵⁷ »Pomoć “Dubrovniku”.« *Dubrovnik* 73/20-10 (1910): 4.

¹⁵⁸ »U fond Dubrovnika.« *Dubrovnik* 74/27-10 (1910): 4; »U fond Dubrovnika.« *Dubrovnik* 75/3-11 (1910): 4; »U fond Dubrovnika.« *Dubrovnik* 77/17-11 (1910): 6; »U fond Dubrovnika.« *Dubrovnik* 78/24-11 (1910): 6; »Prilozi Dubrovnika.« *Dubrovnik* 81/15-12 (1910): 4; »Prilozi Dubrovniku.« *Dubrovnik* 2/12-1 (1911): 3; »Prilozi Dubrovniku.« *Dubrovnik* 5/1-2 (1911): 3.

¹⁵⁹ Novi ban Cuvaj bio je podban u vrijeme Rauchove vlade, tako da je sam njegov izbor bio priprema za apsolutistički smjer. Zamijenio je bana Nikolu Tomašića, koji se za svojoj vladavine oslanjao na Hrvatsko-srpsku koaliciju. To je služilo Khuenu za pokušaj razbijanja same Koalicije, budući da je želio stvoriti većinu u ugarskom parlamentu. Tomašić na saborske izbore 1911. izlazi sa svojom listom koja doživljava poraz, pa je prisiljen dati ostavku. Vidi: J. Šidak, M. Gross, I. Karaman i D. Šepić, *Povijest hrvatskog naroda g. 1860-1914*: 265-276.

Hrvatskog sabora, obustavljanjem ustava i uvođenjem komesarijata.¹⁶⁰ Svaku vijest i informaciju iz Banske Hrvatske s nestrpljenjem je dočekivala i Dalmacija, u kojoj se počelo osjećati buntovno proaustrijsko ozračje. Stoga je Namjesništvo u Zadru slijedilo strogu politiku i prihvatilo Cuvajeva pravila.

Uvođenjem komesarijata, kojemu ban Cuvaj postaje komesar, značilo je, između ostalog, onemogućavanje slobodnog pisanja opozicijskog tiska, uvođenje cenzure, visoke kaucije i obustavljanje kolportaže.¹⁶¹ Josip Horvat u svojoj knjizi "Povijest novinstva Hrvatske 1771-1939" bilježi da je novi zakon o tisku, pored onoga u carskoj Rusiji, bio jedan od najrigoroznijih u Europi. Cuvajev zakon pošao je dalje od Bachova iz 1852. Tiskopis se morao, po tom zakonu, predložiti policiji na cenzuru, ali ne kao po Bachovu zakonu, na otisku dobivenom kefom na mekanom papiru, već kao primjerak otisnute cijele novine. "Kako je gotovo svaki primjerak bio zaplijenjen, propadala je čitava naklada, listovi su trajno trpjeli materijalnu štetu."¹⁶² Baš u to vrijeme svoj rad su postrožili i dubrovački cenzori, što se potvrđuje u pisanju *Crvene Hrvatske* i *Prave Crvene Hrvatske*.

Već početkom travnja *Crvena* osjeća prve posljedice. Zaplijenjen je uvodnik u kojem bodre narod Banske Hrvatske zbog obustave ustava i u kojem se pozivaju na "kraljevske prisege" koje ne poštuju Monarhija.¹⁶³ Potvrda o cenzuri je objavljena u sljedećem broju, u kojem pišu da zbog uskršnjih blagdana i dugotrajnog rada radnika tiskare nije bilo moguće prirediti novo izdanje.¹⁶⁴ Dakako da su u listu *Crvena Hrvatska* nastavili pisati o izvanrednom stanju u Hrvatskoj, podsjećati na prvi komesarijat iz 1883. godine i tvrditi da novonastalo stanje nije djelo samo Khuena, već su optužili cijelu Monarhiju.¹⁶⁵ I to je bio dovoljan razlog za nove zapljene lista.

"Gotovo cijeli uvodni članak prekrižila nam je cenzorova olovka. Čudili smo se, kako se sada ni najnevinije stvari nemogu pisati. Ne mogu se naprosto ni sama fakta spomenuti."¹⁶⁶

¹⁶⁰ U Hrvatskoj je dvaput u povijesti uveden komesarijat, i to 1883, koji je trajao od rujna do prosinca te godine, te Cuvajev komesarijat, koji uvodi 3. travnja 1912. i traje sve do početka prosinca 1913.

¹⁶¹ J. Šidak, M. Gross, I. Karaman i D. Šepić, *Povijest hrvatskog naroda g. 1860-1914*: 277.

¹⁶² Josip Horvat, *Povijest novinstva Hrvatske 1771-1939*. Zagreb: Golden marketing, 2003: 324.

¹⁶³ »Obustava ustava u Hrvatskoj.« *CH* 28/6-4 (1912): 1.

¹⁶⁴ »Zaplijena našega lista.« *CH* 29/10-4 (1912): 3.

¹⁶⁵ »Sudbonosni časovi.« *CH* 29/10-4 (1912): 1.

¹⁶⁶ »Zaplijena našega lista.« *CH* 30/13-4 (1912): 4.

U članku još navode da su im iz Beča stigle vijesti koje razjašnjavaju ovu situaciju. Naime, generalna prokura iz Beča, piše *Crvena*, dala je upute svim državnim odvjetništvima u Dalmaciji da budu vrlo strogi u cenzuriranju novina ako se bave prilikama u Hrvatskoj. Taj nalog, iznosi *Crvena*, dan je na intervenciju komesara Cuvaja. Ako se mjera ne provede, Cuvaj je zaprijetio uskratom poštanskog debita za sve hrvatske novine iz Austrije.¹⁶⁷

U “Pismu iz Zagreba” ovaj gradski list donosi do u detalje kako izgleda “progon štampe” po Hrvatskoj. Novine su postale bezbojne i “liče na naše novinstvo absolutističkog režima pedesetih godina.”

“Procedura, koja se pri cenzuriranju vodi, pokazuje i suviše očito za čim se ide. Ta cenzura određuje, da se novine iza otisnutog samo *jednog jedinog* primjerka nose odmah na cenzuru i da ih ova ima za naj kasnije dva sata pregledati i izdati odluku. [Nečitko] što se događa? Cenzura novinu pročita [nečitko] kojih desetak časaka, odluka je o njima gotova i urednik dotičnog lista na redarstvu sjedi i čeka, vidi da je cenzura gotova, ali [nečitko] mu odluke ne izručuju nego točno na [nečitko], kad su dva sata minula. Po toj izdanoj odluci bezuvjetno je - [nečitko] još te iznimke nije bilo kod nijednih novina - nešto uzapćeno (zaplijenjeno). Valja [nečitko] napraviti novo izdanje, i to na taj na- [nečitko], da se namjesto zabranjenog sloga metne drugi, ali na taj način, da se ukloni i najmanji trag po kojem bi čitatelj mogao [nečitko], da je bilo što cenzurirano. Taj posao [nečitko] svakako vrieme od jednog sata. Novi primjerak lista podpada sada opet istoj proceduri i neriedko se događa, da i ovaj drugi cenzura ne dopusti (...)”¹⁶⁸

Krajnji ishod ovakve procedure je bio da novine s osam do deset sati kašnjenja stižu do čitatelja, a što im je još teže palo, novine su “posve bez boje” i bez “političkog štiva”. Novinarima je teško obavljati posao, jer treba imati materijala u pripravi ne za jedan list, već odmah za više njih, kako bi se zamijenili zaplijenjeni članci.¹⁶⁹

¹⁶⁷ »Zaplijena našega lista.« CH 30/13-4 (1912): 4.

¹⁶⁸ »Progon štampe.« CH 31/17-4 (1912): 1.

¹⁶⁹ »Progon štampe.« CH 31/17-4 (1912): 1.

Kod dubrovačkih listova situacija je ipak nešto drukčija, možemo slobodno reći lakša, ali se i oni žale na postupke cenzora, posebno kad im novina bude 'prošarana' zaplijenama. Po odluci Suda moraju rastaviti tiskarski slog i tada najčešće pripremaju novo izdanje za vanjske pretplatnike.

"Kako su vidjeli gg. predbrojnici, c e n s u r a nam je zadnji broj lista a l a v i j a - kako bi naši rekli - operušala, a jer je nastalo doba zaplijenâ, a mrsko nam je vidjeti članke isprekrižane i prorešetane modrom olovkom, stalnim u našim ćustvima prema miloj Banovini materi zemlji, da opet ne panemo ispod pločice, gledaćemo dok o v a j f u r j a l e t progje, ograničiti se na ono što neće uznemiriti g. ćensora, te će dopustiti da list cjelokupan stigne u svoje doba na ruke gg. predbrojnika. Hoćemo li biti sretni to postignuti, idemo da vidimo."¹⁷⁰

Napisali su u *Pravoj Crvenoj Hrvatskoj* tjedan dana nakon što im uvodni članak "A sad?..." uopće nije bio čitljiv od brojnih bijelih dijelova preko kojih je pisalo 'zaplijenjeno'. U tom tekstu se razaznaje da su kritizirali Cuvajevo ukidanje slobode tiska, da je nametnuo "bezobzirne komisare", navukao silu oružnika, uveo svoju policiju, zaprijetio globama i tamnicama.¹⁷¹ Iz teksta se još uspijeva iščitati i da su kritizirali mađarsku vlast. Spominju otimanje Međimurja, odnarođenje Rijeke i želju da prisvoje more. Pišu da su se "sretno i blagoslovljeno" *pravaši* i *koalicionaši* sreli i dogovorili, a Dalmatinci i Istrijanci svi su s njima.

"I Hrvatska je sve trpjela, sve podnosila, nadala se je da će doći dan kad će i njoj puknuti pravda i ona se sajediti. Z a p l i j e n j e n o."¹⁷²

'Komesarijat po dubrovački' je u gradskim novinama postigao svrhu, o čemu svjedoči pisanje *Prave Crvene*, koja u više navrata uvodno piše da se toliko toga događa te nije moguće u tjednom izdanju popratiti sve, pa ni glavne događaje. Prisiljeni su tek se osvrnuti na "sudbonosne pojave" koje se "letimice pojavljuju".¹⁷³ Ne raspravljaju o njima, već ih samo "napominju redom, tako da čitaoci imadu bistri pojam o istini".¹⁷⁴ Takvog nekritičnog pisanja

¹⁷⁰ »Tmasto obzorje.« *PCH* 373/20-4 (1912): 1.

¹⁷¹ »A sad?...« *PCH* 372/13-4 (1912): 1.

¹⁷² »A sad?...« *PCH* 372/13-4 (1912): 1.

¹⁷³ »U Monarhiji.« *PCH* 380/8-6 (1912): 1.

¹⁷⁴ »Biše vedro, pak se naoblači.« *PCH* 374/27-4 (1912): 1.

ranijih godina nije bilo, što znači da je očito nastupila i samocenzura zbog straha od zapljene, ali i visokih troškova koje su snosili zbog ponavljanja tiskanja novina.

Dubrovnik nije na svojim stupcima posebno osjetio djelovanje cenzorskog aparata, jer list srbokatolika nije 'dirao' u novonastalu situaciju. Izvještavaju o događajima, no vlastima je politički karakter njihova stava bio sporan tek u dva navrata.¹⁷⁵ Od svibnja se vlasti vraćaju u uobičajen ritam prema *Dubrovniku*.

U *Crvenoj Hrvatskoj* ne pišu da će se truditi ne uznemiravati cenzore kako ne bi imali problema s tiskanjem lista, a žestoki pritisak traje još dva broja, nakon čega se situacija stabilizira sve do pokušaja atentata na komesara Cuvaja.¹⁷⁶

“Plijeni ga, da je strahota. Nije nam dozvoljena ma baš nikakova kritika. Kad smo opravdano prigovorili ovom i onomu, plijeniše nas, tako da smo došli do uvjerenja, da su neke osobe i neke ustanove postale nepovredive. Mi smo do sada držali, da je samo posvećena osoba vladareva izvan dosega javne kritike, ali naše državno odvjetništvo nas je poučilo u protuslovlju sa zakonom o protivnom. Nešto mora da se iza ovoga krije.”¹⁷⁷

Najaktivnije o novonastaloj situaciji izvještava *Crvena Hrvatska*, dok *Prava* nije ni spomenula atentat. Nakon atentata nastupilo je prilično napeto stanje u Dubrovniku i opet se po novinama spominje Bachov patent, jer brojni sugrađani završavaju pred sudom Poglavarstva.¹⁷⁸ Kako Cuvaj pokreće akciju otkrivanja

¹⁷⁵ »Apsolutizam u Hrvatskoj.« *Dubrovnik* 15/11-4 (1912): 2; »Braći u nesretnoj Hrvatskoj.« *Dubrovnik* 16/18-4 (1912): 2.

¹⁷⁶ Na Slavka Cuvaja su u kratkom razdoblju bila izvršena dva pokušaja atentata. Za prvi je bio odgovoran Hrvat iz Bosne i Hercegovine, Luka Jukić. On je 8. lipnja 1912. pucao na Cuvajev automobil. Uхваćen je u bijegu, a uz njega je uхваćen i niz omladinaca iz Zadra, Dubrovnika, Splita i Paga. Jukić je prvo osuđen na smrt vješanjem, no kazna mu je promijenjena u doživotni zatvor. Na početku Balkanskih ratova I. Planinščak pokušao je drugi put ubiti bana Cuvaja. Atentator se nakon neuspjelog pokušaja ubio. Vidi: J. Šidak, M. Gross, I. Karaman i D. Šepić, *Povijest hrvatskog naroda g. 1860-1914*: 282-283.

¹⁷⁷ »Zapljene našega lista.« *CH* 57/17-7 (1912): 2.

¹⁷⁸ »Bachova patenta u akciji.« *CH* 53/3-7 (1912): 2.

mogućih pomagača u atentatu u Banskoj Hrvatskoj i Dalmaciji, uhapšeno je i šest dubrovačkih gimnazijalaca, a najveće posljedice s cenzurom imala je *Crvena Hrvatska*, koja donijela detaljne izvještaje o stanju u Gradu.¹⁷⁹

Od listopada 1912. dubrovački listovi su bili okupirani praćenjem zbivanja na balkanskim ratištima.¹⁸⁰ Unatoč izraženoj navijačkoj atmosferi na stupcima triju gradskih glasila prema ratnim pohodima Srbije, cenzura nije pretjerano djelovala. Događa se to tek tijekom 1913. godine kada u više navrata plijene članke u *Dubrovniku* koji veličaju podvige srpske vojske.¹⁸¹

Od svih izdanja 1913, samo su dva, u *Dubrovniku* i *Crvenoj Hrvatskoj*, sačuvana kao drugo izdanje, pa se zbog toga dalo dovesti u zabunu da cenzure gotovo i nije bilo.¹⁸² U fondu Okružnog suda zabilježen je podatak da su cenzori u gradskim novinama tijekom 1913. intervenirali samo 23 puta, no kako su u pojedinim izdanjima plijenili više članaka, taj broj se gotovo udvostručio.¹⁸³

Koliko je jak pritisak vlasti bilježi *Crvena*, koja će se izraziti da se listovi plijene "nemilice". Osvrćući se na posljednju zapljenu srbokatoličkog glasila, navode da se kod nas može manje pisati nego u Bosni i Hercegovini, gdje listovi prolaze preventivnu cenzuru.¹⁸⁴

Zbog cenzure glasila *Dubrovnik*, zastupnik u carevinskom vijeću, dr. Melko Čingrija, zatražio je odgovor od ministra pravosuđa, držeći da su zapljene novi dokaz protuzakonite prakse koja vlada u Dalmaciji. Izravno je pitao ministra što namjerava poduzeti da se "stane na kraj zlouporabi uredovne vlasti sa strane organa državnih odvjetništava u Dalmaciji."¹⁸⁵

¹⁷⁹ »Dakle smo tako daleko došli.« *CH* 48/15-6 (1912): 1; »Premetačine i istraga. Zašto su daci povedeni u zatvor?« *CH* 48/15-6 (1912): 4; »Quousque tandem...« *CH* 51/26-6 (1912): 1; »Ispiti zrelosti pri mjesnom gimnaziju.« *CH* 55/10-7(1912): 2 (...).

¹⁸⁰ Prvi Balkanski rat izbija u listopadu 1912, a tisak, bez obzira na stranačku opredijeljenost, pozdravlja svaki uspjeh u oslobodilačkom ratu. Iako je 30. svibnja 1913. potpisan mirovni sporazum prema kojemu gotovo cijelo područje europske Turske pripada pobjednicima, mjesec dana kasnije izbija Drugi Balkanski rat. Vidi: J. Šidak, M. Gross, I. Karaman i D. Šepić, *Povijest hrvatskog naroda g. 1860-1914*: 285-286.

¹⁸¹ »Srbija i njena vojska.« *Dubrovnik* 14/3-4 (1913): 2; »Odjeci pada Skadra u Beogradu.« *Dubrovnik* 18/29-4 (1913): 1.

¹⁸² *CH* 31/2-8 (1913): 1 i 2; *Dubrovnik* 37/11-9 (1913): 3.

¹⁸³ *Tiskovine*, sv. 3, pod 1-23.

¹⁸⁴ »Zapljene.« *CH* 20/17-5 (1913): 3.

¹⁸⁵ »Upit.« *CH* 25/21-6 (1913): 2.

Naime, čuvena afera veleizdaje štabnog pukovnika Alfreda Redla naišla je na odjek i u dubrovačkom tisku.¹⁸⁶ Mladi Čingrija citirao je zaplijenjeni članak u broju 24, u kojem se *Dubrovnik* žali što se prema Srbima “nalazila i umišljala veleizdaja, bunjenje i težnje preko granica”. Čingrija je također naveo i nepravednu zapljenu članka u kojem je Redl građanima poručio da su “majmuni”, a list je osudio to ponašanje.¹⁸⁷ *Crvena Hrvatska* u jednom od brojeva od početka lipnja pojašnjava cijelu situaciju oko Redla, koji se petnaest godina bavio špijunažom, a to je radio u korist Rusije. Po svom vojnom rangu bio je upućen u sve tajne i vojne planove. Kako je usto bio i pouzdanik Berlina, odavao je Rusiji, pored planova Monarhije, i one njemačke vojske, za što je dobivao velike novce, a pretpostavlja se da je za sobom ostavio imetak od dva milijuna kruna. Izdala ga je jedna poštanska novčana pošiljka, zbog čega je počinio samoubojstvo. *Crvena* cijeli slučaj Redl uspoređuje s veleizdajničkim parnicama u Zagrebu i Bosni i Hercegovini, s Friedjungovim procesom,¹⁸⁸ istragama, premetačinama,

---

¹⁸⁶ Pisac i praški novinar Egon Erwin Kisch otkrio je slučaj špijunaže “pukovnika Redla”. Vojni stožer pokušao je prikriti aferu do te mjere da nisu o tome obavijestili ni austrijskog prijestolonasljednika. Kisch slučajno doznaje priču, no našao se u dvojbi kako ju objaviti. Znao je da će novine odmah biti zaplijenjene, pa se dosjetio da vijest objavi u obliku demantija. Njegovu informaciju, točnije demanti, vlasti nisu mogle provjeriti ni olako zaplijeniti, a što je najvažnije, vijest je dospjela u javnost. Naime, državni tužitelj zadužen za tisak je pretpostavio da vijest potječe iz vojnog zapovjedništva ili nekog bečkog ministarstva, pa nije proveo cenzuru. Kisch je u pruskom listu *Bohemian* napisao: “S visokog mjesta [misli se na vojsku] zamoljeni smo da opovrgnemo glasine u vojnim krugovima da je šef glavnog stožera praškoga korpusa pukovnik Alfred Redl, koji je prekjučer u Beču počinio samoubojstvo, izdao vojne tajne i bavio se špijunažom za Rusiju. Povjerenstvo koje je iz Beča upućeno u Prag, a vodi ga jedan pukovnik, tijekom jučerašnjega nedjeljnog poslijepodneva, u nazočnosti zapovjednika korpusa baruna Giesla, provalilo je u službeni stan pukovnika Redla i pretraživalo ormare i ladice te tijekom trosatne istrage tražilo dokaze propusta posve druge vrste (...)” Vidi: Michael Kunczik i Astrid Zipfel, *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert, 2006: 15.

¹⁸⁷ »Upit.« *CH* 25/21-6 (1913): 2.

¹⁸⁸ Austrijski povjesničar dr. Heinrich Friedjung objavio je niz članaka u *Neue freie Presse*, u kojima optužuje Srbiju da je s ugarskom Nezavisnom strankom radila protiv Habsburgovaca. Urotnička djelatnost, koja seže još od 1903. godine, imala je za cilj pomoći Mađarima da se otrgnu od Austrije, dok bi Bosna i Hercegovina, kao nagrada, pripala Srbiji. Friedjungov ‘izvor’ je bilo izvješće Ministarstva vanjskih poslova. Posebno je bio istaknut i Frano Supilo, jer je, navodno, predsjednika srpske vlade Nikolu Pašića savjetovao da odmor 1907. provede u Crikvenici, sve kako bi mogao lakše stupiti u vezu s političkim prijateljima iz Ugarske. Serija članaka trebala je diskreditirati Supila i prvake Hrvatsko-srpske koalicije. Koalicija je završila na sudu, a glavna rasprava je počela 9. prosinca 1909. Friedjung i F. Funder, urednik novina *Reichspost* koje su također pisale o istoj temi, na sudu podastiru falsificirane dokumente po kojima su pisani članci. Proces je završen nagodbom, nakon što su Mađari dogovorili kompromis s Koalicijom, a Koalicija povukla tužbu protiv Friedjunga i *Reichspost*. Vidi: Livia Kardum, »Aneksiona kriza i Friedjungov proces.« *Politička misao* 30/1 (1993): 138-146.

suđenjima, zatvaranjima po Dalmaciji. Pišu da su Hrvati i Srbi u očima bečke gospode bili špijuni i veleizdajnici, a zapravo je to bio Nijemac Redl¹⁸⁹ koji, dok je “mirno i spokojno špijunisao, kod nas se tražilo špijune, tražilo ih se, htjelo ih se naći”. Taj oštri članak, uperen protiv bečke vlasti, cenzori u Dubrovniku nisu zaplijenili!¹⁹⁰

Inače, iz gradskih listova doznajemo da je krajem svibnja u Državnom odvjetništvu došlo do smjene na čelnoj funkciji. Umjesto dotadašnjeg državnog odvjetnika Kronje, imenovan je Dubrovčanin dr. Ivo Ucović.¹⁹¹ Iako su mu naslovom zaželjeli dobrodošlicu, u *Dubrovniku* navode da su od novog državnog odvjetnika Ucovića već u prvom broju bili počašćeni *vizitom* u kojoj im je ostavio “bijelu visit-kartu” na koju su sami napisali “zaplijenjeno”.¹⁹² Lokalna glasila nisu zabilježila gdje je dotadašnji državni odvjetnik Kronja dobio premještaj.

U ime cara Franje Josipa...

U Sarajevu, 28. lipnja 1914. godine ubijen je austrijski nadvojvoda Franjo Ferdinand, a smrtno je stradala i njegova supruga, nadvojvotkinja Sofija. Vijest o atentatu prva je u Dubrovniku iznijela *Prava Crvena Hrvatska*. Najprije je na Franju Ferdinanda pokušao bombaški atentat. Bomba je pala nedaleko od njegova automobila, bez posljedica za prestolonasljednika. Bombu je bacio Srbin Nedjeljko Čabrinović Vasov. Kako on nije uspio, drugi atentator bio je Gavrilo Princip. On je hicima iz revolvera usmrtio Ferdinanda i njegovu suprugu.¹⁹³ U Hrvatskoj i Dalmaciji zavlдалo je stanje neizvjesnosti. Kao i po drugim gradovima razjedinjene Hrvatske, tako su i u Dubrovniku uslijedile demonstracije protiv Srba. Gradski listovi preplavljeni su izvještajima i analizom svega što se događalo u povijesnoj jezgri i na Pilama. U subotu 4. srpnja 1914. održana je u stolnoj crkvi misa zadušnica za žrtve atentata, no nakon nje događaju se nemiri koji su potresli Dubrovčane. Pred zgradom Općine, prema pisanju *Dubrovnika*, okupilo se pedesetak osoba, Brgaćana, “strijelaca i seljaka, a toliko isto

¹⁸⁹ Gradski tisak, ali i sam zastupnik u carevinskom vijeću, Dubrovčanin Melko Čingrija, iznosili su informaciju da je izdajnik iz srca režima, pukovnik Alfred Redl, bio Nijemac, no on je zapravo rođen u Galiciji, koja je tada potpadala pod Austrijsko Carstvo, a danas ukrajinski Lviv.

¹⁹⁰ »Kamo tražite špijune.« *CH* 23/7-6 (1913): 1.

¹⁹¹ »Imenovanja.« *PCH* 431/31-5 (1913): 2.

¹⁹² »Dobro došao!« *Dubrovnik* 24/12-6 (1913): 3.

¹⁹³ »Potankosti groznog čina.« *PCH* 479/30-6 (1914): 2.

Dubrovčanima nepoznatih lica”,¹⁹⁴ a *Crvena Hrvatska* tvrdi da se radilo o “strijelcima sa Brgata, muhamedanskim radnicima i nekoliko Arbanasa”. Navalili su na općinska vrata i htjeli provaliti u zgradu. Načelnik Čingrija pozvao je žandare. Rulja je vikala protiv *Općine* i Srba. U trenutku su se razbježali prema srpskim društvima. Uslijedilo je demoliranje i pljačkanje srpske škole, “Sokola”, srpske Zore i Matice, te Štionice. Kad je sve srušeno, žandari su uhapsili nekoliko demonstiranata, koje su odmah i pustili.¹⁹⁵ Vrlo sličan scenarij objavio je i list *Dubrovnik*, no u tim je novinama veliki dio teksta zaplijenjen. Bilo kakvo spominjanje žandara, vojske i oficira u negativnom kontekstu uklonjeno je iz novine. Tako je iz uvodnika ‘nestao’ cijeli odlomak “Vojska odbila pomoć”, u kojem pišu da je u jednom trenutku povjerenik Fillaus pozvao vojsku u pomoć kad je uvidio da se sve namjerno radi. “Oficir mu je odmahnuo rukom i ne htio mu dati vojnike, jer još nije vrijeme. Sigurno plan nije još bio potpuno izveden.” Dubrovčani nisu smjeli pročitati ni detalje o samoj organizaciji i pozivima na okupljanje članova udruženja “Dušan Silni”. Pozivi članovima “Dušana Silnog” su stizali, pišu u listu, od “organa mjesne političke vlasti” i privatnim putem, u želji da se odazovu u što većem broju i u uniformama kako bi, zajedno s hrvatskim “Sokolom”, bili dijelom počasne straže u znak odavanja počasti nadvojvodi Franji Ferdinandu stradaloj u sarajevskom atentatu.¹⁹⁶

U još jednom izvještaju u istome broju, list *Dubrovnik* pokušava otkriti krivca za nered, te izravno optužuje kapetana domobranstva Julija Matičevića, poglavara Alberta Renkina i svećenike, ali i to nije bio primjeren sadržaj, pa su ga vlasti uklonile.

“U prvom redu c.k. kapetan Matičević koji je grupu odrlija uspalio i na čiji se je mig počelo sa navalom. U drugom redu c.k. poglavar Renkin, koji je podupro mig c.k. kapetana Matičevića, jer nije upotrebio onu energiju svojim aparatom, koju inače zna upotrebiti u prilikama najnevinijih srpskih zabava. Njegov aparat ne samo što nije pokazao energije, već je šta više bio hladan posmatrač. Znajući, da kod džandarmerije vlada vojna disciplina, ne može se

¹⁹⁴ »Demonstracije i izgredi nepoznatih u Dubrovniku. Pred općinskom zgradom.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 1.

¹⁹⁵ »Privilegovane demonstracije. Nesmetani izgredi, navale, rušenja i pljačkanje u Dubrovniku.« *CH* 21/11-7 (1914): 1.

¹⁹⁶ »Demonstracije i izgredi nepoznatih u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 1.

nikako pretpostaviti, da su njegovi podređeni to radili iz svoje inicijative. U trećem redu odgovorno je svećenstvo, koje je bunilo narod po selima(...).”¹⁹⁷

Budući da su izvještaji o subotnjim neredima u gradu zauzimali veći dio lista *Dubrovnik*, u jednom dijelu pišu i kako su sami očevici doživjeli događaj. Navode da su neke Dubrovkinje pljeskale i odobravale “svečani” trenutak kad se, po naredbi poglavarstva, skidalo koplje srpske zastave. Iznose i imena gospođa kako bi njihovim supruzima napravili “lijepu uslugu”.

“Dakle, kad se štap dizao pljeskale su ove ‘Dubrovkinje’: Gđa. Učović, supruga državnog odvjetnika, gđa Ćurlica, supruga poglavarstvenog komesara, obadvije iz Rijeke; gđa Marica Gross iz Metkovića.”¹⁹⁸

Sve to uklonjeno je iz izvornog novinskog izdanja. Nepodoban je bio i članak “Uniforma srpskog sokola” u kojem u *Dubrovniku* pišu da je sokolaška uniforma bila “siguran objekt za napadaj nepoznatim propalicama.”¹⁹⁹ List srbokatolika ističe da se odmah vidjelo da “grupa nepoznatih propalica radi po jednom uređenom i pripremljenom programu”, što nije smetalo cenzorima, pa je ta konstatacija uredništva ostala u novinama. Vlasti nisu odobrile i iznošenje mišljenja da je namjera bila rušiti sve srpske ustanove i da su u listu *Dubrovnik* pouzdano izvješteni kako je grupi zabranjeno “paliti i navaljivati na privatne kuće”, a žandari su ih puštali u tome. Iz novine je nestao i dio u kojem se opisuje što su sve bile ‘mete’ rušilačkog pohoda, od Radničkog društva gdje su u istoj zgradi škola “srpske muzike, dućan braće Berać i radnja Bubalo”, do zgrade “Dušana Silnog” na Pilama. Planirali su i napad na uredništvo lista i urednika Krista Dominkovića.²⁰⁰

Broj 20 lista *Dubrovnik* sačuvan je u izvornom i drugom izdanju. Budući da vrlo slično prenose viđenje događaja na demonstracijama, dâ se zaključiti da je i *Crvena Hrvatska* prolazila sličnu cenzorsku torturu. Uredništvo tog lista u

¹⁹⁷ »Demonstracije i izgredi nepoznatih u Dubrovniku. Ko je odgovoran.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 2.

¹⁹⁸ »Demonstracije i izgredi nepoznatih u Dubrovniku. Još nekoliko sličica iz subotnjeg događaja.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 3.

¹⁹⁹ »Demonstracije i izgredi nepoznatih u Dubrovniku. Uniforma srpskog sokola.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 3.

²⁰⁰ »Demonstracije i izgredi nepoznatih u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 1.

sljedećem broju, nakon što dugo vremena nisu objavljivali 'Carevu odluku', donosi potvrdu o zapljeni više ulomaka u dva članka iz prethodnog broja.²⁰¹

Prava Crvena Hrvatska očito nije imala problema sa zapljenama, a kako je izlazila iz tiska sedam dana nakon demonstracija i nereda, 11. srpnja 1914, nije se bavila toliko potankostima tog subotnjeg događaja na ulicama Grada. U kraćim je crtama dala izvještaj o rušenju i provaljivanju u srpske zgrade te trganju srpskih zastava i osudila nanošenje štete tuđoj imovini, ali pozabavila se motivima koji su nagnali ljude na rušenje. Mišljenja su da je narod progovorio i sudio, jer im je dovoljno dugo bilo nametano protiv njihove volje jedinstvo sa Srbima.²⁰²

Novina *Dubrovnik* ne osuđuje izravno određene političke struje, već navodi da je proračunatom "nevaspitanom masom", koja je željela dokazati lojalnost i doći do bogata plijena, ravnao netko "jači i nesavjesniji". A cilj im je bio da se izljevni ogorčenja i lojalnosti "kao zarazna bolest" prošire na sve zemlje u kojima Srbi žive. *Dubrovnik* dalje navodi kako je u Bosni i Hercegovini bio cilj da se "srpsko-pravoslavni element", koji je tamo u pretežnoj većini, zavadi s muslimanima i katolicima, a u Hrvatskoj i Dalmaciji, pak, da opet dođe do "stare svađe jedan narod, nas Srbe i Hrvate".²⁰³

"Kako je u Hrvatskoj, poslije atentata? - Odgovor nije baš težak. On se može vrlo kratko formulirati, a da bude tačan i da se mnogo ne odalečuje od istine. Ne griješeći, može se kazati: Situacija je neizmjenjena"²⁰⁴

glasio je početak predzadnjeg uvodnika u novini *Crvena Hrvatska*. U nastavku članka postavljaju pitanja i odgovaraju sami, a zaključak je da su *frankofurtimaši* u ispadu i jurišu, u kojem su htjeli stvoriti jaz između Hrvata i Srba, pretrpjeli poraz. Oslanjaju se na pismo cara Franje Josipa, koji je napisao da se zbog "šačice zavedenjaka" ne mora kriviti cijeli narod.

Ipak, poglavar Monarhije nije dugo ostao pri stavu koji je poručio u pismu. Prekinuo je diplomatske odnose između Austro-Ugarske i Srbije, dao joj ultimatum, a potom i objavio rat s tom kraljevinom. Prvi svjetski rat je počeo 28. srpnja 1914. Europa je bila podijeljena u dva bloka moćnih država. Trojni savez

²⁰¹ »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *CH* 22/18-7 (1914): 3.

²⁰² »Narod je progovorio!« *PCH* 481/11-7 (1914): 1.

²⁰³ *Dubrovnik* 21/16-7 (1914): 1.

²⁰⁴ »Kako je u Hrvatskoj, poslije atentata?« *CH* 22/18-7 (1914): 1.

su sačinjavale države Austro-Ugarska, Njemačka i Italija, a na drugoj strani su bile zemlje Antante, Velika Britanija, Francuska i Rusija.²⁰⁵

I tada je nastupio kraj dvjema dubrovačkim političkim tiskovinama. Presudila im je “Odredba o tiskopisu” austrijskog cara Franje Josipa. Dan prije objave Prvog svjetskog rata, 27. srpnja 1914, obustavljen je tiskovni zakon, a novinstvo u svojoj Monarhiji podvrgnuo je vojnoj preventivnoj cenzuri.²⁰⁶ Među prvima su ‘stradale’ i nestale sa scene političke novine *Crvena Hrvatska* i *Dubrovnik*. Zadnji broj *Dubrovnika* tiskan je 23. srpnja 1914, dok je *Crvena Hrvatska* svoj zadnji broj objavila 25. srpnja 1914.

U Dubrovniku se nastavila tiskati samo *Prava Crvena Hrvatska*. Taj list se našao na popisu novina koje su ‘prošle’ tek s odredbom da tri sata prije objave novina mora proći obradu cenzora.²⁰⁷ Odanost Monarhiji bila je od presudne važnosti za daljnji tijek nastavka novinskog djelovanja, pa su slomom Austro-Ugarskog carstva i oni doživjeli svoj kraj.

Zaključak

Analiza sadržaja dubrovačkih novina *Crvena Hrvatska* *Dubrovnik* i *Prava Crvena Hrvatska* potvrđuje djelovanje cenzorskog aparata u razdoblju od 1905. do 1914. godine. Zapljene koje su provodile vlasti Monarhije u Dubrovniku podrazumijevale su uklanjanje određenog članka ili njegovih spornih odlomaka. Nakon odluke o cenzuri, uredništva su morala iz tiskovine ukloniti članak, na tom mjestu ostaviti bjelinu s napisom *z a p l i j e n j e n o i p o z a k o n u*, kojega se nisu uvijek pridržavali, objaviti odluku o zapljeni.

Više od jednog stoljeća od izdavanja prvih dubrovačkih političkih glasila, baš zato što su većinom sačuvana izvorna izdanja, cenzura je ostala nezamijećena u svim historiografskim razmatranjima. Tek nakon temeljitog izučavanja novinske građe, ali i uz pomoć spisa Okružnog suda u Dubrovniku, došlo se do spoznaje o kontinuiranim zapljenama članaka koji se nisu uklapali u državnu politiku. Ujedno se uspjelo prikazati djelovanje austrijskog cenzorskog aparata, utvrditi količina zaplijenjenih članaka u desetogodišnjem razdoblju te

²⁰⁵ Josip Horvat, *Prvi svjetski rat. Panorama zbivanja 1914-1918*. Zagreb: Stvarnost, 1967: 146-148.

²⁰⁶ J. Horvat, *Povijest novinstva Hrvatske 1771-1939*: 330.

²⁰⁷ Uz *Dubrovnik* i *Crvenu Hrvatsku*, u Dubrovniku je zabranjeno tiskanje i *Srpske zore*, u Šibeniku *Hrvatske riječi*, u Splitu *Slobode*, *Pučke slobode* i lista *Zastava*. Vidi: »Službene odredbe. Odredbe glede tiskopisa u Dalmaciji.« *PCH* 484/1-8 (1914): 3.

ono ključno, odrediti razloge zbog kojih vlasti nisu željele da pojedine novine dospiju do dubrovačke javnosti. Vrijedno je napomenuti: da kojim slučajem nisu sačuvani izvornici već samo drugi otisci tiskovina, bili bismo uskraćeni za brojne ‘zabranjene’ teme, a time bi izostala i većina radova koji su proizašli analizom novinskih stupaca.

Zaključak koji se nedvojbeno nameće iz analize novinskih stupaca jest da su vlasti prema listu *Dubrovnik* provodile represivnu cenzorsku politiku. Njihove novine ponekad nisu bile čitljive od količine zaplijenjenih članaka. Glasilo dubrovačkih *srbokatolika* osobito je bilo pod pritiskom zbog otvorenog pisanja i zastupanja stavova Kraljevine Srbije prema Bosni i Hercegovini. Kako se intenzivira aneksijska kriza Bosne i Hercegovine, koja se kasnije nastavlja s veleizdajničkim procesima, tako i cenzorska ‘plava olovka’ ima sve više posla s tom novinom. Zbog čestih zapljena *Dubrovnik* je trpio i velike financijske izdatke, pa su u rujnu 1910. morali na mjesec dana prekinuti tiskanje lista.

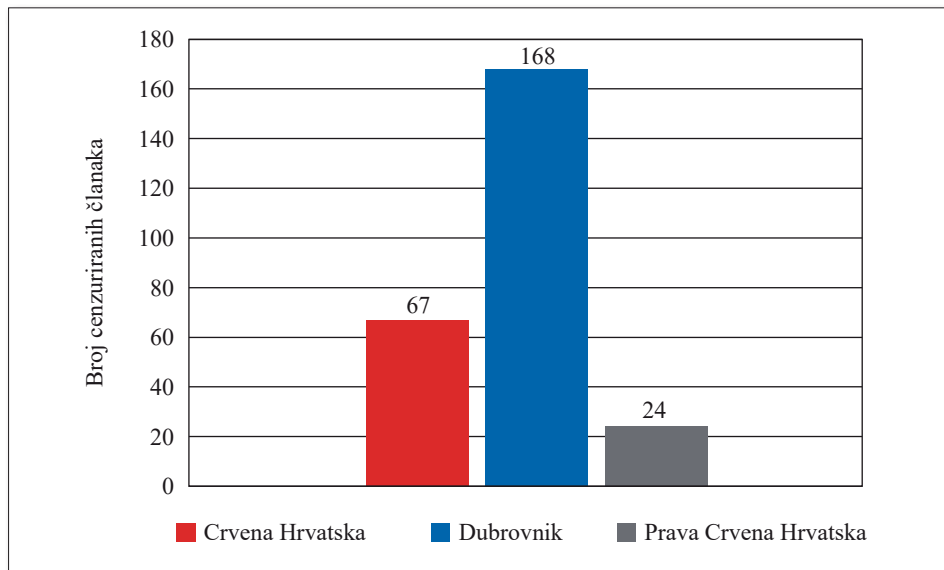
Godina 1911. bila je posebno teška, osim za *Dubrovnik*, i za *Crvenu Hrvatsku*, jer je tada u Gradu učestalo provođen *Bachov patent*, zakonski model po kojem je kotarsko Poglavarstvo preuzimalo sudbenu ulogu, zbog čega je dvjestotinjak uglavnom *srbokatolika* završilo na sudu. Zbog izvještavanja o problemima sugrađana s vlašću, najčešće su cenzurirane ove dvije novine. Inače, od 1905. do 1911. godine cenzura nije imala nijednu zamjerku na pisanje glasila *Crvena Hrvatska*.

Treće i najmlađe političko glasilo u Dubrovniku, *Pravu Crvenu Hrvatsku*, cenzorske vlasti nisu previše doticale. U promatranom desetogodišnjem razdoblju zabilježene su tek dvadeset i tri zapljene njihovih članaka ili ulomaka tekstova, čime se potvrđuje da je ta novina svojim pisanjem bila naklonjena vlastima Austro-Ugarske Monarhije.

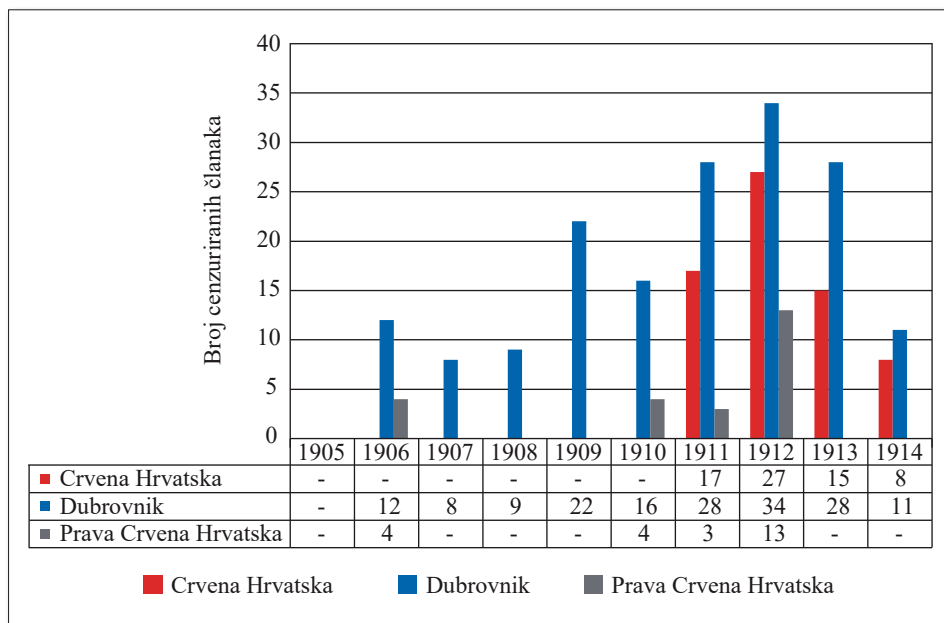
Poseban dio posvećen je rekonstrukciji rada državnih institucija koje su provodile kontrolu nad tiskovinama. Na prijedlog Državnog odvjetništva, potvrdu zapljene provodio je Okružni sud, inače, sud zadužen za tiskovne poslove. Prema sačuvanoj građi utvrđen je postupak rada, ali i sama hijerarhija sudskih činovnika Okružnog suda i Državnog odvjetništva. Rekonstrukcijom njihovih uloga došlo se do spoznaje da Državno odvjetništvo i Okružni sud nisu uvijek imali jedinstveno stajalište oko zaplijenjenih članaka, pa je stoga konačnu odluku donosio Prizivni sud u Zadru. Međutim, zbog dugotrajnosti postupka nerijetko bi ipak bila provedena blaža odluka, koju su jednoglasno donosili suci Okružnog suda u Dubrovniku.

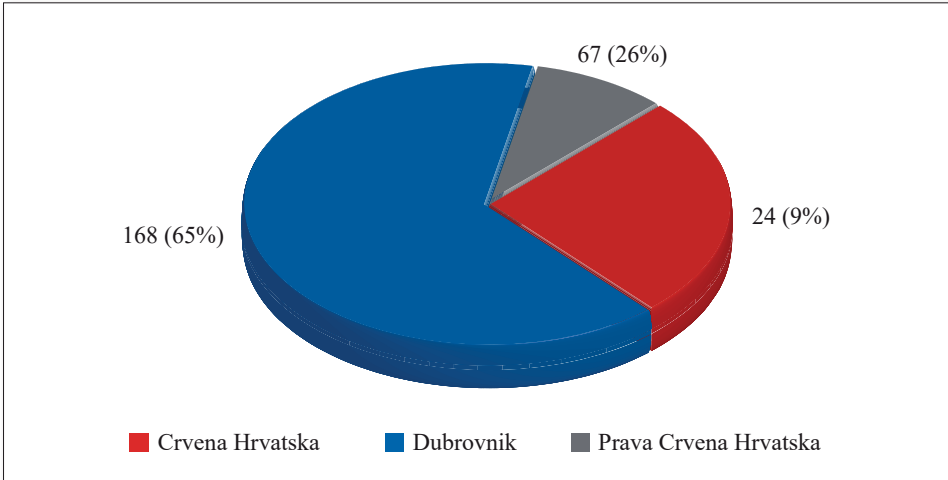
Grafikon 1. Ukupan broj cenzuriranih članaka u dubrovačkim novinama *Crvena Hrvatska*, *Dubrovnik* i *Prava Crvena Hrvatska* (1905-1914)

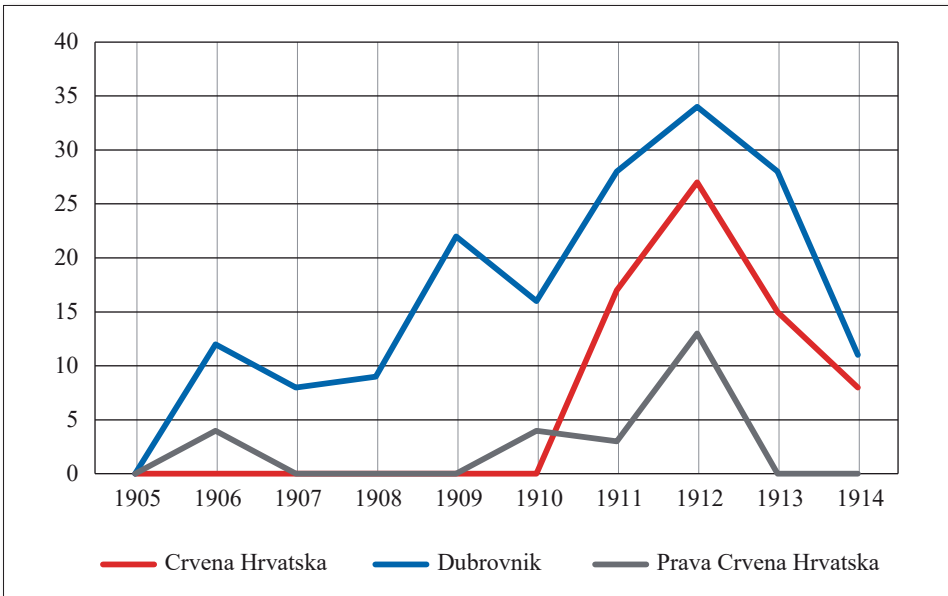
Grafikon 2. Cenzurirani članci u dubrovačkim novinama *Crvena Hrvatska*, *Dubrovnik* i *Prava Crvena Hrvatska* (1905-1914)

Grafikon 3. Udio cenzuriranih članaka u dubrovačkim novinama *Crvena Hrvatska*, *Dubrovnik* i *Prava Crvena Hrvatska* (1905-1914)

Grafikon 4. Broj zaplijenjenih članaka u dubrovačkim novinama *Crvena Hrvatska*, *Dubrovnik* i *Prava Crvena Hrvatska* (1905-1914)

Slika 1. Prava Crvena Hrvatska broj 340, izvorno izdanje od 2. rujna 1911.

Slika 2. Prava Crvena Hrvatska, isti broj nakon cenzure

Slika 4. Dubrovnik, isti broj nakon što ga je pregledao državni odvjetnik i dao prijedlog o cenzuri

Prilog 1.

Popis cenzuriranih članaka dubrovačkih novina *Crvena Hrvatska*,
Dubrovnik i *Prava Crvena Hrvatska* od 1905. do 1914.

Crvena Hrvatska

1905.

bez cenzure

1906.

bez cenzure

1907.

bez cenzure

1908.

bez cenzure

1909.

bez cenzure

1910.

bez cenzure

1911.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Autonomaška drzovitost.« *CH* 2/7-1 (1911): 5.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 1/11.

(Napomena: sporna cenzura)

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Oho, što je to!« *CH* 3/11-1 (1911): 1.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka zbog prijestupa draženja na neprijateljstvo protiv drugih naroda.

SACUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

2. CENZURIRANI ČLANAK: »Il Dalmata zadirkiva.« *CH* 2/7-1 (1911): 5.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod 1/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Oho, što je to!« *CH* 3/11-1 (1911): 1.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog prijestupa draženja na neprijateljstvo protiv drugih naroda.
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Biskupska konferencija.« *CH* 14/18-2 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U Ime Njegova Veličanstva Cara!« *CH* 15/22-2 (1911): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena našeg lista.« *CH* 15/11-2 (1911): 2.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka jer se nastoji poticati na prezir i mržnju protiv Državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
4. CENZURIRANI ČLANAK: »Osveta, glupost ili što?« *CH* 22/18-3 (1911): 5.
ODLUKA O CENZURI: »U Ime Njegova Veličanstva Cara!« *CH* 23/22-3 (1911): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena našeg lista.« *CH* 23/22-3 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak jer se nastoji poniziti naredbu političke vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
5. CENZURIRANI ČLANAK: *CH* 25/29-3 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 8/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci uvodnog članka sačinjavaju prestup bunjenja.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
6. CENZURIRANI ČLANAK: »Drzovitost i bezobrazluk jednog c. i k. majora.« *CH* 25/29-3 (1911): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 8/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci uvodnog članka sačinjavaju prestup bunjenja.
7. CENZURIRANI ČLANAK: »Rusijo, Austrija te je natkrilila.« *CH* 57/19-7 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 16/11.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena našega lista.« *CH 58/22-7 (1911): 4.*
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli uvodnik zbog poticanja na prezir i mržnju protiv vladanja i državne uprave.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

8. CENZURIRANI ČLANAK: »Radi jedne večere čitavo poglavarstvo u akciji.« *CH 57/19-7 (1911): 2.*

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 16/11.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena našega lista.« *CH 58/22-7 (1911): 4.*

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci radi poticanja na bunjenje.

9. CENZURIRANI ČLANAK: »Poglavarstvo zaštićuje izgrede i nered.« *CH 57/19-7 (1911): 2.*

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 16/11.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena našega lista.« *CH 58/22-7 (1911): 4.*

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci radi poticanja na bunjenje.

10. CENZURIRANI ČLANAK: »Otvor carevinskog vijeća.« *CH 81/11-10 (1911): 1.*

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 21/11.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljena radi zločin smetanja javnog mira.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

11. CENZURIRANI ČLANAK: »Na ždrijelo ko je junak!« *CH 86/28-10 (1911): 2.*

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 22/11.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljena radi zločin smetanja javnog mira.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

12. CENZURIRANI ČLANAK: »Vojničkoj vlasti do znanja.« *CH 90/11-11 (1911): 4.*

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 25/11.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci radi poticanja prezir i mržnju protiv financijske vlasti.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

13. CENZURIRANI ČLANAK: »Radi nepoštivanja.« *CH* 96/2-12 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 27/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena cijelog članka zbog ponavljanja sadržaja iz prethodnih brojeva.
NOVINA NIJE SAČUVANA
14. CENZURIRANI ČLANAK: »Za što se sve kod nas plijene novine.« *CH* 96/2-12 (1911)
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. Pr. 2, pod 27/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci radi poticanja na bunjenje.
15. CENZURIRANI ČLANAK: »Je li zakon za svakoga jednak?.« *CH* 96/2-12 (1911)
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. Pr. 2, pod 27/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog prestup protiv sigurnosti poštenja.
16. CENZURIRANI ČLANAK: »Neredi u pogledu gostioničarsko krčmarskih (nečitko).« *CH* 96/2-12 (1911)
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. Pr. 2, pod 27/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog prestupa protiv sigurnosti poštenja.
17. CENZURIRANI ČLANAK: »Kakova je naša Žandarmerija.« *CH* 96/2-12 (1911)
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. Pr. 2, pod 27/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Prestup protiv sigurnosti poštenja.

1912.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Naši dopisi.« *CH* 7/24-1 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 2/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena našega lista.« *CH* 8/27-1 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dio članka zbog poticanja na prijezir i mržnju prema vojsci.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Državni odvjetnik u akciji.« *CH* 26/30-3 (1912): 4.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 5/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena našega lista.« *CH 27/03-4* (1912): 2.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog poticanja na bunjenje protiv Državnog odvjetništva.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

3. CENZURIRANI ČLANAK: »Obustava ustava u Hrvatskoj!« *CH 28/6-4* (1912): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 6/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena našega lista.« *CH 29/10-4* (1912):

3.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi uvodnika zbog poticanja na prezir i mržnju protiv vladara i Austro-Ugarske državne uprave.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

4. CENZURIRANI ČLANAK: »Sudbonosni časovi.« *CH 29/10-4* (1912): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 7/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena našega lista.« *CH 30/13-4* (1912): 4.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim dijelovima poticalo se na prezir i mržnju protiv vladara i Austro-Ugarske državne uprave te poticati na otpor protiv vladinoj odluci.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

5. CENZURIRANI ČLANAK: »U redove!« *CH 30/13-4* (1912): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 10/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena našega lista.« *CH 31/17-4* (1912): 3.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeno više dijelova članka zbog zločina smetanja javnog mira.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

6. CENZURIRANI ČLANAK: »Bojkot proti mađarskoj robi u Dubrovniku« *CH 31/17-4* (1912): 2.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 11/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena našega lista.« *CH 32/20-4* (1912): 4.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak zbog poticanja drugih na mržnju protiv mađarskog stanovništva.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

7. CENZURIRANI ČLANAK: »Atentat na komesara Cuvaja u Zagrebu.« *CH 47/12-6* (1912): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 17/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka zbog prijestupa protiv javnog mira i reda.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

8. CENZURIRANI ČLANAK: »Naše građanstvo i atentat na Cuvaja.« *CH* 47/12-6 (1912): 4.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 17/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dio članka zbog prijestupa protiv javnog mira.
9. CENZURIRANI ČLANAK: »Presizanje vojničke oblasti u djelokrug općinski.« *CH* 47/12-6 (1912): 4.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 17/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dio članka zbog poticanja na prijezir i mržnju protiv vojničke oblasti.
10. CENZURIRANI ČLANAK: »Dakle smo tako daleko došli.« *CH* 48/15-6 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zalijenjeni dijelovi uvodnika zbog prosvjedovanja protiv državne uprave.
SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE
11. CENZURIRANI ČLANAK: »Premetačine i istraga.« *CH* 48/15-6 (1912): 4.
  - a) »Zašto su đaci povedeni u zatvor?«
  - b) Nepoznat točan podnaslov članka
  - c) Nepoznat točan podnaslov člankaODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog vrijeđanja kotarskog poglavarstva što pričinja prijestup bunjenja.
12. CENZURIRANI ČLANAK: »Magjarski velikaši proti vojnim reformama.« *CH* 48/15-6 (1912): 5.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka zbog uvrede člana carske kuće.

13. CENZURIRANI ČLANAK: »Quousque tandem...« *CH* 51/26-6 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 21/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljene našega lista.« *CH* 52/29-6 (1912): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen veći dio članka zbog poticanja na prezir i mržnju protiv austrijske Državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
14. CENZURIRANI ČLANAK: »Vrhunac bezobraznosti.« *CH* 51/26-6 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 21/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljene našega lista.« *CH* 52/29-6 (1912): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog vrijeđanja poštenja upravitelja mjesne gimnazije.
15. CENZURIRANI ČLANAK: »Ispiti zrelosti pri mjesnom gimnaziju.« *CH* 55/10-7 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 22/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dio članka zbog poticanja na mržnju čitavog osoblja mjesne gimnazije.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
16. CENZURIRANI ČLANAK: »Na svršetku školske godine.« *CH* 56/13-7 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 23/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljene našega lista.« *CH* 57/17-7 (1912): 2.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni članak potiče na prezir i mržnju protiv Državne uprave općenito i napose protiv školske vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
17. CENZURIRANI ČLANAK: »U oči Jukićevog procesa.« *CH* 59/24-7 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 24/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi uvodnika zbog poticanja na prezir i mržnju protiv Državne uprave.
SAČUVANO PRVO IZDANJE NOVINE
18. CENZURIRANI ČLANAK: »Namjesnik Attems u akciji.« *CH* 60/27-7 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 26/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljene našega lista.« *CH* 61/31-7 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi uvodnika radi poticanja na prezir i mržnju protiv Austro Ugarske uprave, carske vojske i Namjesnika.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

19. CENZURIRANI ČLANAK: »Programi vojničke muzike.« *CH* 60/27-7 (1912): 5.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 26/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljene našega lista.« *CH* 61/31-7 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak radi prijestupa na poštenje.

20. CENZURIRANI ČLANAK: »Traže veleizdajnike u Chile.« *CH* 63/7-8 (1912): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 29/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak zbog prijestupa po čl. VIII. Zakona od 17. prosinca 1862. br. 8 i čl. 24. od 17. prosinca 1862. br. 6.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

21. CENZURIRANI ČLANAK: »Opsadno stanje?!.« *CH* 67/21-8 (1912): 3.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 32/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka zbog poticanja na mržnju i prezir protiv vojničke vlasti te se nastoje promijeniti njezine odredbe što predstavlja prijestup bunjenja.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

22. CENZURIRANI ČLANAK: »Cuvajeva audijencija.« *CH* 70/31-8 (1912): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 35/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljena više dijelova uvodnika zbog poticanja na prezir i mržnju protiv vladara i Državne uprave.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

23. CENZURIRANI ČLANAK: »Pouzdana sastanak ujedinjene omladine.« *CH* 70/31-8 (1912): 4.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 35/12.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena našega lista.« *CH* 71/4-9 (1912): 3.

RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na prezir i mržnju protiv Državne uprave.

24. CENZURIRANI ČLANAK: *CH* 76/21-9 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 37/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeno više dijelova uvodnika radi poticanja na prezir i mržnju protiv Državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
25. CENZURIRANI ČLANAK: »Jukićeva majka.« *CH* 76/21-9 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 37/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjena cijela pjesma zbog slavljenja i veličanja Jukićevog zločinstva.
26. CENZURIRANI ČLANAK: »Plebiscit Dalmacije.« *CH* 95/27-11 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 41/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni članci zbog mržnje protiv austrijske vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
27. CENZURIRANI ČLANAK: »Manifestacije u Dubrovniku.« *CH* 95/27-11 (1912): 2 i 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 41/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni članci zbog zločina smetanja javnog mira.

1913.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Proganjanja.« *CH* 13/29-3 (1913): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U Ime Njegova Veličanstva Cara!« *CH* 14/5-4 (1913): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom potiče se na prezir i mržnju protiv Državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Senzacionalni procesi.« *CH* 13/29-3 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U Ime Njegova Veličanstva Cara!« *CH* 14/5-4 (1913): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dio članka zbog vrijeđanja vojne vlasti.

3. CENZURIRANI ČLANAK: »Ružna stvar.« *CH* 13/29-3 (1913): 3.

ODLUKA O CENZURI: »U Ime Njegova Veličanstva Cara!« *CH* 14/5-4 (1913): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dio članka zbog vrijeđanja vojne vlasti.

4. CENZURIRANI ČLANAK: »Jedna disciplinarna osuda.« *CH* 15/12-4 (1913): 2.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 9/13.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Odluka o zaplijeni.« *CH* 16/19-4 (1913): 3.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dijela članka radi poticanja na mržnju i prezir protiv Državne uprave.

NOVINA NIJE SAČUVANA NOVINE

5. CENZURIRANI ČLANAK: »G. Luko marquis Bona suspendiran.« *CH* 15/12-4 (1913): 2.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 9/13.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Odluka o zaplijeni.« *CH* 16/19-4 (1913): 3.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjena dijela članka radi zločina smetanja javnog mira i prestupa bunjenja.

6. CENZURIRANI ČLANAK: »Postupak proti savjetniku Ivu de Grisogono.« *CH* 15/12-4 (1913): 2.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 9/13.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Odluka o zaplijeni.« *CH* 16/19-4 (1913): 3.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjena dijela članka radi zločina smetanja javnog mira i prestupa bunjenja.

7. CENZURIRANI ČLANAK: »Nastavlja se.« *CH* 15/12-4 (1913): 2.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 9/13.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Odluka o zaplijeni.« *CH* 16/19-4 (1913): 3.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak radi zločina smetanja javnog mira i prestupa bunjenja.

8. CENZURIRANI ČLANAK: »Svečani pomen Zrinjskome i Frankopanu u Beogradu.« *CH* 18/3-5 (1913): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 11/13.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena!« *CH* 19/10-5 (1913): 2.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog zločina protiv javnog mira i reda.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

9. CENZURIRANI ČLANAK: »Srpske novine o Zrinjskom i Frankopanu.« *CH* 18/3-5 (1913): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 11/13.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena!« *CH* 19/10-5 (1913): 2.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka zbog zločina protiv javnog mira i reda.

10. CENZURIRANI ČLANAK: »Odjek pada Skadra u Beogradu.« *CH* 18/3-5 (1913): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 11/13.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena!« *CH* 19/10-5 (1913): 2.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka zbog zločina protiv javnog mira i reda.

11. CENZURIRANI ČLANAK: »Otpuštanje jednogodišnjih dobrovoljaca medicinara.« *CH* 26/28-6 (1913): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 17/13.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *CH* 27/5-7 (1913): 3.

(Napomena: Otisnut pogrešan mjesec, umjesto srpanj, lipanj).

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim člankom nastoji se poniziti odredbe vojničkih vlasti i druge potiče na prezir.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

12. CENZURIRANI ČLANAK: »Proces u Celovcu.« *CH* 31/2-8 (1913): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 18/13.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci zbog ponižavanja odluke sudbenih vlasti i razdraživanja na prezir.

SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE

13. CENZURIRANI ČLANAK: »Zadaća komesara Skerlecza.« *CH* 31/2-8 (1913): 2.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 18/13.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen ulomak zbog napada na bivšeg komesara Cuvaja.

14. CENZURIRANI ČLANAK: Komesarijat baruna Skerleza *CH* 37/13-9 (1913): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 21/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *CH* 38/20-9 (1913): 2.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim dijelovima uvodnog članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv Državne uprave i preziranje protiv vojnih vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
15. CENZURIRANI ČLANAK: »Refleksije o Dojčićevu procesu.« *CH* 40/4-10 (1913): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 23/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli ulomak jer se odobrava i nastoji opravdati zlodjelo pokušaja umorstva.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

1914.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Ulomci iz (nečitko) djela: "The Habsburg Monarchy"« *CH* 3/7-3 (1914): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 1/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni članci zbog zločinstva smetanja javnog mira.
NOVINA NIJE SAČUVANA
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Jedna prispodoba.« *CH* 3/7-3 (1914): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 1/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka radi postupka bunjenja.
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Zrinjski i Frankopan.« *CH* 12/9-5 (1914): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 3/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *CH* 13/16-5 (1914): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima nastoji se zavesti na djela zabranjena zakonom čime se i hvale.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

4. CENZURIRANI ČLANAK: »Proslava 30. aprila 1671. u Beogradu.« *CH* 12/9-5 (1914): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 3/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *CH* 13/16-5 (1914): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima nastoji se zavesti na djela zabranjena zakonom čime se i hvale.
5. CENZURIRANI ČLANAK: »Nacijonalistička omladina kontrahira oficirski zbor u Mostaru.« *CH* 13/16-5 (1914): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *CH* 15/30-5 (1914): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »I naše dvije riječ.« *CH* 15/30-5 (1914): 1.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog uvrede hrvatsko-srpskog naroda i časničkog vojnog zbora u Mostaru.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
6. CENZURIRANI ČLANAK: »I naše dvije riječ.« *CH* 15/30-5 (1914): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 5/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci uvodnika zbog prijestupa protiv sigurnosti poštenja upereni protiv vojne vlasti u Dalmaciji.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
7. CENZURIRANI ČLANAK: »Privilegovane demonstracije. Nesmetani izgredi, navale, rušenje i pljačkanje u Dubrovniku.« *CH* 21/11-7 (1914): 1 i 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *CH* 22/18-7 (1914): 3.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dio naslova i ulomci uvodnika neistinitim navodima nastoje razdražiti na prezir i mržnju protiv državnih i pojedinih institucija.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
8. CENZURIRANI ČLANAK: »Memento!« *CH* 21/11-7 (1914): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *CH* 22/18-7 (1914): 3.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomak članka neistinitim navodima nastoji razdražiti na prezir i mržnju protiv državnih i pojedinih institucija.

Dubrovnik

1905.

bez cenzure

1906.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Pravac bos. her. politike.« *Dubrovnik* 24/17-6 (1906): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cesara!« *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 1 (vidi više: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 2/6).
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljenjena našega lista.« *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv državne uprave u zaposjednutim zemljama.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Odgovor g. Kosti Hermanu.*« *Dubrovnik* 24/17-6 (1906): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cesara!« *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 1. (Vidi više: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 2/6)
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljenjena našega lista.« *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv državne uprave u zaposjednutim zemljama.
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Bosna i Hercegovina. Pišu nam iz Sarajeva.« *Dubrovnik* 24/17-6 (1906): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cesara!« *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 1 (vidi više: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 2/6).
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljenjena našega lista.« *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv državne uprave u zaposjednutim zemljama.
4. CENZURIRANI ČLANAK: *Dubrovnik* 25/24-6 (1906): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cesara!« *Dubrovnik* 26/1-7 (1906): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim dijelovima članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv uprave u zaposjednutim zemljama.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

5. CENZURIRANI ČLANAK: »Naši dopisi. Inscenirana hajka protiv Šerif. Eff Arnautovića.« *Dubrovnik* 34/21-8 (1906): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cesara!« *Dubrovnik* 35/2-9 (1906): 4 (vidi više: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 5/6).
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Iz uredništva!« *Dubrovnik* 35/2-9 (1906): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim člankom nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv uprave u zaposjednutim zemljama.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
6. CENZURIRANI ČLANAK: »Naši dopisi. Istina o bjeljinskoj "buni".« *Dubrovnik* 34/26-8 (1906): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cesara!« *Dubrovnik* 35/2-9 (1906): 4 (vidi više: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 5/6).
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Iz uredništva!« *Dubrovnik* 35/2-9 (1906): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim dijelom članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv vlasti.
7. CENZURIRANI ČLANAK: »Narodno raspoloženje.« *Dubrovnik* 36/8-9 (1906): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 6/6 (Napomena: sporna cenzura)
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim člankom se potiče na prezir i mržnju protiv Državne uprave u BiH.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
8. CENZURIRANI ČLANAK: »Iz Bosne i Hercegovine.« *Dubrovnik* 41/14-10 (1906): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 42/21-10 (1906): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv uprave u BiH.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

9. CENZURIRANI ČLANAK: »Bosna i Hercegovina.« *Dubrovnik* 41/14-10 (1906): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 42/21-10 (1906): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv sudbene vlasti u BiH.
10. CENZURIRANI ČLANAK: *Dubrovnik* 48/2-12 (1906): 1.
ODLUKA O CENZURI: : »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 49/8-12 (1906): 3.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Naša zapljena.« *Dubrovnik* 49/8-12 (1906): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju državne uprave u BiH.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
11. CENZURIRANI ČLANAK: »Srpske zemlje. Srbija.« *Dubrovnik* 48/2-12 (1906): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 49/8-12 (1906): 3.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Naša zapljena.« *Dubrovnik* 49/8-12 (1906): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv vlasti u BiH.
12. CENZURIRANI ČLANAK: »Protest upravnog odbora "Srpske Riječi" bosanskoj vladi.« *Dubrovnik* 49/8-12 (1906): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cesara!« *Dubrovnik* 50/16-12 (1906): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Naša zapljena.« *Dubrovnik* 50/16-12 (1906): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv vlasti u zaposjednutim zemljama.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

1907.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Bečka omladina za gosp. Čemalovića.« *Dubrovnik* 27/6-7 (1907): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 6/7.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv uprave u zaposjednutim zemljama.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

2. CENZURIRANI ČLANAK. »Bosna i Hercegovina.« *Dubrovnik* 27/6-7 (1907): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 6/7.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv uprave u zaposjednutim zemljama.
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Hvala.« *Dubrovnik* 28/13-7 (1907): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 29/20-7 (1907): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljene.« *Dubrovnik* 29/20-7 (1907): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv državne uprave u zaposjednutim zemljama.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
4. CENZURIRANI ČLANAK: »Bosna i Hercegovina.« *Dubrovnik* 28/13-7 (1907): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 29/20-7 (1907): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljene.« *Dubrovnik* 29/20-7 (1907): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv državne uprave u zaposjednutim zemljama.
5. CENZURIRANI ČLANAK: »Bosna i Hercegovina.« *Dubrovnik* 30/27-7 (1907): 1-2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 31/3-8 (1907): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim dijelom članka potiče se druge na nezakovitosti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
6. CENZURIRANI ČLANAK: »Proslava carskog rogjendana.« *Dubrovnik* 32/10-8 (1907): 1-2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 35/31-8 (1907): 3.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim dijelom članka potiče se na prezir ili mržnju protiv Državne uprave u BiH.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

7. CENZURIRANI ČLANAK: »Muslimani u Bosni i Hercegovini.« *Dubrovnik* 39/28-9 (1907): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara.« *Dubrovnik* 40/5-10 (1907): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 40/5-10 (1907): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom članka nastoji se razdražiti narod muhamedanske vjeroispovijesti na prezir i mržnju protiv načina vladanja i uprave u BiH.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
8. CENZURIRANI ČLANAK: »Da li vlasti podupiru emigraciju?« *Dubrovnik* 42/19-10 (1907): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 43/26-10 (1907): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim dijelom članka nastoji se razdražiti narod BiH na prijezir i mržnju protiv državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

1908.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Protekcija i korupcija u Bosni.« *Dubrovnik* 11/14-3 (1908): 2 i 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Ćesara!« *Dubrovnik* 12/21-3 (1908): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena.« *Dubrovnik* 12/21-3 (1908): 5.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog poticanja na mržnju i prezir protiv državne uprave u zaposjednutim zemljama.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Poslije trideset godina.« *Dubrovnik* 31/30-7 (1908): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 32/6-8 (1908): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog poticanja na prezir i mržnju protiv državne uprave u zaposjednutim zemljama.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

3. CENZURIRANI ČLANAK: »Mutna vremena.« *Dubrovnik* 42/15-10 (1908): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 43/22-10 (1908): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Posljednji broj našeg lista.« *Dubrovnik* 43/22-10 (1908): 6.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli uvodnik zbog kritiziranja Cara i njegovog vladanja.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
4. CENZURIRANI ČLANAK: »Kroz mutna vremena.« *Dubrovnik* 43/22-10 (1908): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara.« *Dubrovnik* 44/29-10 (1908): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 44/29-10 (1908): 6.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog pisanja protiv državne uprave u pogledu vanjske politike.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
5. CENZURIRANI ČLANAK: »U mutnim vremenima III.« *Dubrovnik* 45/5-11 (1908): 1 i 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 46/12-11 (1908): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 46/12-11 (1908): 5.
RAZLOG CENZURE: Budući da je sačuvano samo drugo izdanje iz "Odluke o zapljeni" se doznaje da je vlast provela cenzuru zbog poticanja na mržnju i prezir protiv državne uprave, što uredništvo navodi i u svojoj objavi.
SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE
6. CENZURIRANI ČLANAK: *Dubrovnik* 48/26-11 (1908): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 49/2-12 (1908): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 49/2-12 (1908): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen uvodnik jer pišu o 30 godina austrijske vladavine u BiH i provedenoj aneksiji.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
7. CENZURIRANI ČLANAK: »Balkanske mutne prilike.« *Dubrovnik* 48/26-11 (1908): 1 i 2.

ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 49/2-12 (1908): 2.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 49/2-12 (1908): 4.

RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog prezira i mržnje protiv državne uprave.

8. CENZURIRANI ČLANAK: »Dva rata.« *Dubrovnik* 50/10-12 (1908): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara.« *Dubrovnik* 51/17-12 (1908): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim uvodnikom nastoji se razdražiti na mržnju i prezir protiv Austro-Ugarske.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
9. CENZURIRANI ČLANAK: »Situacija.« *Dubrovnik* 53/31-12 (1908): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 1/19-1 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 1/19-1 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim člankom nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv vladara i Državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

1909.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »I Rumunji traže kompezacije.« *Dubrovnik* 9/16-2 (1909): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 10/19-2 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 10/19-2 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen je dio članka zbog poticanja na mržnju i prezir protiv Državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Država veleizdajnika.« *Dubrovnik* 11/23-2 (1909): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: U zaplijenjenim ulomcima očita je težnja na razdraživanje na prezir i mržnju protiv Austro-Ugarske uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

3. CENZURIRANI ČLANAK: »Novi mandat.« *Dubrovnik* 11/23-2 (1909): 1 i 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: U zaplijenjenim ulomcima očita je težnja na razdraživanje na prezir i mržnju protiv Austro-Ugarske uprave.
4. CENZURIRANI ČLANAK: »Na Balkanu. Rat.« *Dubrovnik* 11/23-2 (1909): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: U zaplijenjenim ulomcima očita je težnja na razdraživanje na prezir i mržnju protiv Austro-Ugarske uprave.
5. CENZURIRANI ČLANAK: »Na Balkanu. Odlučnost Srbije.« *Dubrovnik* 11/23-2 (1909): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 12/26-2 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: U zaplijenjenim ulomcima očita je težnja na razdraživanje na prezir i mržnju protiv Austro-Ugarske uprave.
6. CENZURIRANI ČLANAK: »Izigrana Srbija.« *Dubrovnik* 23/6-4 (1909): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 24/10-4 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen ulomak članka zbog poticanja na prezir i mržnju protiv Državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
7. CENZURIRANI ČLANAK: »Kralj Petar pred zagrebačkim procesom.« *Dubrovnik* 30/4-5 (1909): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 31/7-5 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 31/7-5 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena jer se nastoji razdražiti na mržnju i prezir protiv vladara. Umjesto uobičajeno 'zapljena' pišu 'sloboda štampe'.
SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE

8. CENZURIRANI ČLANAK: »Na putu u Trebinje.« *Dubrovnik* 30/4-5 (1909): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 31/7-5 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 31/7-5 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak jer se nastoji razdražiti na mržnju i prezir protiv Državne uprave i porugom poniziti odredbe vlasti.
9. CENZURIRANI ČLANAK: »Ucjena za oslobogjenje nevinih.« *Dubrovnik* 31/7-5 (1909): 1-2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 32/11-5 (1909): 1 (vidi više: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 6/9).
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 32/11-5 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog nastojanja da se razdraži na prezir i mržnju protiv austrijske Državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
10. CENZURIRANI ČLANAK: »Sastanak Hrv. Pučke Napredne stranke u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 53/27-7 (1909): 1-2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 57/10-8 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 54/30-7 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena jer se nastoji poticati na prezir i mržnju protiv austrijske Državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
11. CENZURIRANI ČLANAK: »Otkuda potiču bombe.« *Dubrovnik* 57/10-8 (1909): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara.« *Dubrovnik* 58/13-8 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen je odlomak članka zbog poticanja na prezir i mržnju prema državnoj upravi u BiH.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
12. CENZURIRANI ČLANAK: »Špijun Nastić pobjegao iz Sarajeva.« *Dubrovnik* 58/13-8 (1909): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara.« *Dubrovnik* 59/17-8 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen je odlomak članka zbog poticanja na prezir i mržnju prema državnoj upravi u BiH.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

13. CENZURIRANI ČLANAK: »Iz Zagreba i Biograda.« *Dubrovnik* 59/17-8 (1909): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara.« *Dubrovnik* 60/20-8 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 60/20-8 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen jedan odlomak pisma jer ponižava odluke vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
14. CENZURIRANI ČLANAK: »Malo razgovora.« *Dubrovnik* 59/17-8 (1909): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara.« *Dubrovnik* 60/20-8 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 60/20-8 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog ironičnog tona u članku o nedavnoj aferi s bombama, što sud smatra poticanjem na mržnju.
15. CENZURIRANI ČLANAK: »Jedna žalosna pojava.« *Dubrovnik* 61/24-8 (1909): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 62/27-8 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 62/27-8 (1909): 3.
RAZLOG CENZURE: U zaplijenjenom odlomku pronađen je poticaj na prezir i mržnju protiv vojničke vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
16. CENZURIRANI ČLANAK: »Raspni ih, raspni!« *Dubrovnik* 68/17-9 (1909): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 69/21-9 (1909): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen odlomak uvodnog komentara na izricanje presude za veleizdajničke procese.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
17. CENZURIRANI ČLANAK: »Zar se i carska poriče?« *Dubrovnik* 69/21-9 (1909): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 70/24-9 (1909): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog uvodnika u kojem se proziva austrijska uprava zbog neostvarenih obećanja u BiH.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

18. CENZURIRANI ČLANAK: »Sa zla na gore.« *Dubrovnik* 73/5-10 (1909): 1.

ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 74/8-10 (1909): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka članka zbog poticanja na prezir i mržnju protiv vojnih vlasti i namještenika.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

19. CENZURIRANI ČLANAK: »Osuda je pala! U ime pravde robija!« *Dubrovnik* 73/5-10 (1909) (Izvanredno izdanje).

ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 74/8-10 (1909): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog podržavanja veleizdajnika.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

20. CENZURIRANI ČLANAK: »Osuda optuženim Srbima. Pravda je mrtva! Živjela Pravda!« *Dubrovnik* 74/8-10 (1909): 1.

ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 77/19-10 (1909): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjena je većina članka zbog poticanja na prezir i mržnju protiv Austro-Ugarske državne uprave.

SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE

21. CENZURIRANI ČLANAK: »Bilans.« *Dubrovnik* 75/12-10 (1909): 2.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 16/9.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljena radi poticanja na prezir i mržnju protiv zemaljske uprave u BiH. Zbog sačuvanog drugog izdanja nije poznat naslov kao ni tekst članka, osim da je pisan na ćirilici, pa se isključivo uvidom u spise Okružnog suda može više saznati o ovoj cenzuri (vidi više: *Tiskovine*, sv. 1, pod Pr. 16/9).

SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE

22. CENZURIRANI ČLANAK: »Pismo iz Beograda.« *Dubrovnik* 76/15-10 (1909): 1.
 ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 77/19-10 (1909): 1.
 OBJAVA UREDNIŠTVA -
 RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju i prezir protiv državne uprave Austro-Ugarske.
 SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

1910.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Srbija.« *Dubrovnik* 1/5-1 (1910): 1 i 2.
 ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 2/11-1 (1910): 1.
 OBJAVA UREDNIŠTVA -
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci zbog poticanja na mržnju i prezir protiv Austro-Ugarske državne uprave.
 SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Pred ustavom u Bosni i Hercegovini.« *Dubrovnik* 3/14-1 (1910): 1. ODLUKA O CENZURI »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 4/18-1 (1910): 1.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: -
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci jer se nastoji poticati na mržnju i prezir protiv Austro-Ugarske državne uprave u BiH.
 SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Jedina uspješna politika.« *Dubrovnik* 6/25-1 (1910): 1.
 ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 7/28-1 (1910): 1.
 OBJAVA UREDNIŠTVA -
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci jer se nastoji poticati na mržnju i prezir protiv Austro-Ugarske državne uprave u BiH.
 SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
4. CENZURIRANI ČLANAK: »Pismo iz Beograda.« *Dubrovnik* 6/25-1 (1910): 1 i 2.
 ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 7/28-1 (1910): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci jer se nastoji poticati na mržnju i prezir protiv Austro-Ugarske državne uprave u BiH.

5. CENZURIRANI ČLANAK: »Bosna i Hercegovina.« *Dubrovnik* 6/25-1 (1910): 2.

ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 7/28-1 (1910): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci jer se nastoji poticati na mržnju i prezir protiv Austro-Ugarske državne uprave u BiH.

6. CENZURIRANI ČLANAK: »Ustav je proglašen!« *Dubrovnik* 14/22-1 (1910): 1.

ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 15/25-2 (1910): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA: -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci jer se nastoji poticati na mržnju i prezir protiv državne uprave u BiH.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

7. CENZURIRANI ČLANAK: »Vladarev put u Bosnu i Hercegovinu.« *Dubrovnik* 36/13-5 (1910): 1.

ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 37/18-5 (1910): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA: -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci jer se nastoji poticati na mržnju i prezir protiv državne uprave u BiH.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

8. CENZURIRANI ČLANAK: »Balkanski demon.« *Dubrovnik* 38/20-5 (1910): 1.

ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 39/24-5 (1910): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA: »Sloboda štampe.« *Dubrovnik* 40/27-5 (1910): 1.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen naslov i ulomci zbog poticanja na mržnju i prezir protiv državne uprave.

SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

9. CENZURIRANI ČLANAK: »Legionaši pod okriljem; mirni građani bez zaštite.« *Dubrovnik* 44/10-6 (1910): 1.
 ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 45/14-6 (1910): 1 (napomena: U odluci "U ime Njegova Veličanstva Cara!" pogrešno naveden broj novine).
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Poslije zapljene!« *Dubrovnik* 45/14-6 (1910): 1.
 RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju i prezir protiv državne uprave.
 SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
10. CENZURIRANI ČLANAK: »Zadarska biskupija, Dvornik i glagoljica.« *Dubrovnik* 44/10-6 (1910): 3.
 ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 45/14-6 (1910): 1 (pogreška u Odluci o navedenom broju novine).
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Poslije zapljene!« *Dubrovnik* 45/14-6 (1910): 1.
 RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju i prezir protiv vlasti i neprijateljstvo prema jednoj narodnosti ili stranci.
11. CENZURIRANI ČLANAK: »Nesnosne prilike.« *Dubrovnik* 57/26-7 (1910): 1.
 ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara.« *Dubrovnik* 58/29-7 (1910): 1.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Konfiskacija našeg lista.« *Dubrovnik* 58/29-7 (1910): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zapljena vijesti iz Kotora zbog poticaja na razdraživost protiv načina vladanja te se nastoji poticati protiv "oružništva".
 SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
12. CENZURIRANI ČLANAK: »Pred jednom velikoizdajničkom aferom.« *Dubrovnik* 64/19-8 (1910): 1.
 ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 65/23-8 (1910): 1.
 OBJAVA UREDNIŠTVA -
 RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomaka uvodnika zbog poticanja na prezir i mržnju protiv državne uprave.
 SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
13. CENZURIRANI ČLANAK: »Borba rađa život.« *Dubrovnik* 67/30-8 (1910): 1.
 ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara.« *Dubrovnik* 68/2-9 (1910): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomaka uvodnika zbog poticanja na prezir i mržnju protiv Austrijske državne uprave.

SACUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

14. CENZURIRANI ČLANAK: »Sramota.« *Dubrovnik* 69/6-9 (1910): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 70/10-9 (1910): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Sloboda štampe!« *Dubrovnik* 70/10-9 (1910): 1.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomaka uvodnika zbog poticanja na prezir i mržnju protiv državne uprave i uvredljivih i nepristojnih izraza na političku vlast u Splitu i Kotoru.
SACUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
15. CENZURIRANI ČLANAK: »Bosna i Hercegovina.« *Dubrovnik* 69/6-9 (1910): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 70/10-9 (1910): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Sloboda štampe!« *Dubrovnik* 70/10-9 (1910): 1.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomaka uvodnika zbog poticanja na prezir i mržnju protiv Državne uprave u BiH.
16. CENZURIRANI ČLANAK: »Naši dopisi.« *Dubrovnik* 69/6-9 (1910): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 70/10-9 (1910): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Sloboda štampe!« *Dubrovnik* 70/10-9 (1910): 1.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka zbog uvredljivih i nepristojnih izraza na političku vlast u Splitu i Kotoru.

1911.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Quousque tandem.....?« *Dubrovnik* 2/12-1 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 2/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 3/19-1 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeno više ulomaka zbog poticanja na bunjenje, prezir i mržnju protiv vlasti.
SACUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

2. CENZURIRANI ČLANAK: »Prilog policijskom sistemu u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 9/3-3 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 4/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljene.« *Dubrovnik* 11/09-3 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka jer se nastoji poniziti naredba Državne vlasti i razdražiti druge na mržnju i prezir.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Žaba.« *Dubrovnik* 9/3-3 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, Pr. pod 4/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljene.« *Dubrovnik* 11/9-3 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka radi pokušaja draženja drugih na mržnju i prezir protiv Državne uprave.
4. CENZURIRANI ČLANAK: »Pravda napokon pobjeđuje.« *Dubrovnik* 10/4-3 (1911): 1-2 (izvanredno izdanje).
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 5/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljene.« *Dubrovnik* 11/9-3 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka jer se nastoji poniziti naredba Državne vlasti i razdražiti druge na mržnju i prezir.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
5. CENZURIRANI ČLANAK: »Teror političke vlasti u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 13/23-3 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 7/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 14/30-3 (1911): 3-4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli uvodni članak jer se proziva politička vlast u Dubrovniku.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
6. CENZURIRANI ČLANAK: »Kako se prama nama postupa!« *Dubrovnik* 13/23-3 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 7/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 14/30-3 (1911): 3-4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli uvodni članak jer se proziva politička vlast u Dubrovniku.
7. CENZURIRANI ČLANAK: »Dubrovačka Općina i današnje nesnosne prilike.« *Dubrovnik* 13/23-3 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 7/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 14/30-3 (1911): 3-4.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli uvodni članak jer se proziva politička vlast u Dubrovniku.

8. CENZURIRANI ČLANAK: »I ovo je nama još trebalo.« *Dubrovnik* 13/23-3 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 7/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 14/30-3 (1911): 3-4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli uvodni članak jer se proziva politička vlast u Dubrovniku.
9. CENZURIRANI ČLANAK: »Zapljena.« *Dubrovnik* 14/30-3 (1911): 3-4.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 9/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 15/6-4 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen je ulomak jer sadrži obilježja postupka bunjenja.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
10. CENZURIRANI ČLANAK: »Karakteristično suđenje.« *Dubrovnik* 14/30-3 (1911): 4.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 9/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 15/6-4 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen je ulomak jer sadrži sva obilježja postupka bunjenja.
11. CENZURIRANI ČLANAK: »Premetačina.« *Dubrovnik* 14/30-3 (1911): 4.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 9/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 15/6-4 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen je ulomak jer sadrži sva obilježja postupka bunjenja.
12. CENZURIRANI ČLANAK: »Poslušali ih.« *Dubrovnik* 16/13-4 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 10/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 17/20-4 (1911): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci radi ponižavanja odredbe sudske i političke vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
13. CENZURIRANI ČLANAK: »Željeli bi malo svjetlosti.« *Dubrovnik* 16/13-4 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 10/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 17/20-4 (1911): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci radi ponižavanja odredbe sudske i političke vlasti.

14. CENZURIRANI ČLANAK: »Uvijek jednako.« *Dubrovnik* 16/13-4 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 10/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 17/20-4 (1911): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci radi ponižavanja odredbe sudske i političke vlasti.
15. CENZURIRANI ČLANAK: »Baš tjeraju mak na konac.« *Dubrovnik* 16/13-4 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 10/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 17/20-4 (1911): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci radi ponižavanja odredbe sudske i političke vlasti.
16. CENZURIRANI ČLANAK: »Austro-njemački spor.« *Dubrovnik* 22/24-5 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 12/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci zbog poticaj na prezir i mržnju protiv Austro-Ugarske državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
17. CENZURIRANI ČLANAK: »Naprijed u tamnice!« *Dubrovnik* 24/8-6 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 13/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 25/22-6 (1911): 4.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci radi ponižavanja odluka javne vlasti i poticanje na prezir i mržnju.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
18. CENZURIRANI ČLANAK: »Bahova patenta.« *Dubrovnik* 25/22-6 (1911): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 26/29-6 (1911): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Nešto o zadnjoj zapljeni!« *Dubrovnik* 26/29-6 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomaka radi zločina smetanja javnog mira i prijestup bunjenja.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

19. CENZURIRANI ČLANAK: »Crna uspomena iz prošlosti.« *Dubrovnik* 25/22-6 (1911): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 26/29-6 (1911): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Nešto o zadnjoj zapljeni.« *Dubrovnik* 26/29-6 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog poticanja na prijezir i mržnju protiv Sudbene državne uprave u BiH.
20. CENZURIRANI ČLANAK: »Pravda drži zemlje i gradove. Crne uspomene iz prošlosti.« *Dubrovnik* 26/29-6 (1911): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 15/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 27/5-7 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog poticanja na prijezir i mržnju protiv Državne uprave u BiH.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
21. CENZURIRANI ČLANAK: »Nešto o zadnjoj zapljeni.« *Dubrovnik* 26/29-6 (1911): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 15/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 27/05-7 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka radi zločina smetanja javnog mira.
22. CENZURIRANI ČLANAK: »Kranjci prijavljuju - poglavarstvo izvršuje.« *Dubrovnik* 29/20-7 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 17/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci potiču na prijezir i mržnju mjesne političke vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
23. CENZURIRANI ČLANAK: »Nekom mati, a nekom - maćeha.« *Dubrovnik* 37/14-9 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 19/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 38/21-9 (1911): 4.
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog ponižavanja odredbe javnih vlasti, poticanje na prezir i mržnju.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

24. CENZURIRANI ČLANAK: »Na čije se svjedočanstvo zaklinjao komesar Nikolić.« *Dubrovnik* 37/14-9 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 19/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 38/21-9 (1911): 4.
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog vrijeđanja poštenja činovnika.
25. CENZURIRANI ČLANAK: »Gradska vrata.« *Dubrovnik* 40/5-10 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 20/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 41/12-10 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog poticanja na prezir i mržnju protiv mjesne vojne vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
26. CENZURIRANI ČLANAK: »Našijem pokojnicima!« *Dubrovnik* 44/2-11 (1911): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara.« *Dubrovnik* 45/9-11 (1911): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 45/9-11 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci zbog poruge i ponižavanja katoličke crkve.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
27. CENZURIRANI ČLANAK: »Baš je dozlogrdio!« *Dubrovnik* 45/9-11 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 24/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 46/16-11 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog prezira i mržnje protiv državne vlasti i njenih organa.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
28. CENZURIRANI ČLANAK: »Ubo ga nožem.« *Dubrovnik* 48/30-11 (1911): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 26/11.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 49/7-12 (1911): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka zbog prijestupa protiv sigurnosti poštenja.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

1912.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Grof Aehrenthal.« *Dubrovnik* 8/23-2 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 3/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 9/29-2 (1912): 4.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka zbog zločina smetanja javnog mira.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Veljun naše muzike.« *Dubrovnik* 8/23-2 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 3/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 9/29-2 (1912): 4.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka zbog prijestupa protiv sigurnosti poštenja.
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Spaljena mađarska zastava.« *Dubrovnik* 8/23-2 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 3/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 9/29-2 (1912): 4.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka zbog pisanja protiv mjesne c.k. žandarmarije.
4. CENZURIRANI ČLANAK: »Politički pogled. Dr. Hinković o Aehrenthalu.« *Dubrovnik* 10/7-3 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 4/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 11/14-3 (1912): 4.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka zbog poticanja na prezir i mržnju protiv Austro-Ugarske državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
5. CENZURIRANI ČLANAK: »Apsolutizam u Hrvatskoj.« *Dubrovnik* 15/11-4 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 8/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 16/18-4 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena dijelova ulomka zbog poticanja na prezir i mržnju protiv cjelokupne državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

6. CENZURIRANI ČLANAK: »Braći u nesretnoj Hrvatskoj.« *Dubrovnik* 16/18-4 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 12/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena dijelova ulomka zbog prijestupa bunjenja.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
7. CENZURIRANI ČLANAK: »Škandal.« *Dubrovnik* 16/18-4 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 12/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena dijelova ulomka zbog prijestupa bunjenja.
8. CENZURIRANI ČLANAK: »Radnici! Drugovi!« *Dubrovnik* 29-4 (1912) (proglas).
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 13/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena dijelova ulomka zbog poticanja na prezir i mržnju protiv vlastodržaca, te se nastoji zavesti na neprijateljstvo protiv društvenom staležu kapitalista.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
9. CENZURIRANI ČLANAK: »Ponovna tučnjava vojnika.« *Dubrovnik* 21/23-5 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 14/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 23/5-6 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka zbog prijestupa protiv sigurnosti poštenja.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
10. CENZURIRANI ČLANAK: »Neredi i izazivanja vojnika.« *Dubrovnik* 22/30-5 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 15/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 23/5-6 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka zbog prijestupa protiv sigurnosti poštenja.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
11. CENZURIRANI ČLANAK: »Posljedni Srbi antidinastičari.« *Dubrovnik* 23/5-6 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 16/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 24/13-6 (1912): 3.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci zbog poticanja na prezir i mržnju protiv austrijske i mjesne političke vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

12. CENZURIRANI ČLANAK: »Jedna nevjerojatna novost.« *Dubrovnik* 23/5-6 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 16/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 24/13-6 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci zbog poticanja na prezir i mržnju protiv mjesne vlasti.
13. CENZURIRANI ČLANAK: »Zar i ovo sve radi većih razloga državnih?!« *Dubrovnik* 25/20-6 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 19/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci zbog poticanja na prezir i mržnju protiv mjesne vlasti i zločin smetanja javnog mira.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
14. CENZURIRANI ČLANAK: »Istraga, premetačine i apšenja u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 25/20-6 (1912): 1.
a) »Corpora delicti.«
b) »Istraga i dalje će trajati!«
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 19/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci zbog poticanja na prezir i mržnju protiv mjesne vlasti i prestupa bunjenja.
15. CENZURIRANI ČLANAK: »Dvije mjere.« *Dubrovnik* 30/25-7 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 25/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen čitav sadržaj zbog prezirnih svojstava i prijestupa protiv sigurnosti i poštenja vojne vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
16. CENZURIRANI ČLANAK: »Uništenje srpske autonomije u Ugarskoj.« *Dubrovnik* 31/1-8 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 27/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »U Ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 32/8-8 (1912): 1.

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen uvodni dio članka jer sačinjava sva obilježja zločina uvrede Veličanstva.

SACUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

17. CENZURIRANI ČLANAK: *Dubrovnik* 32/8-8 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U Ime Njegova Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 33/14-8 (1912): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljenjena.« *Dubrovnik* 33/14-8 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjena većina uvodnika radi zločina zbog ruganja prema Njegovom Veličanstvu i poticanja na prezir i mržnju protiv Državne uprave i Državnog odvjetnika.
SACUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
18. CENZURIRANI ČLANAK: »Jesmo li veleizdajnici?« *Dubrovnik* 33/14-8 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 31/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka zbog smetanja javnog mira.
SACUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
19. CENZURIRANI ČLANAK: »Sud u akciji.« *Dubrovnik* 34/22-8 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 33/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Opet zapljenjeni.« *Dubrovnik* 35/29-8 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli sadržaj članka zbog izopačenja činjenica suda.
SACUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
20. CENZURIRANI ČLANAK: »Kako je naš grad izgledao kroz prošlu nedjelju?!« *Dubrovnik* 34/22-12 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 33/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Opet zapljenjeni.« *Dubrovnik* 35/29-8 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen ulomak zbog mržnje i prezir vojnih vlasti.
21. CENZURIRANI ČLANAK: »Državna pulicija.« *Dubrovnik* 34/22-8 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 33/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Opet zapljenjeni.« *Dubrovnik* 35/29-8 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak jer potiče na prezir i mržnju protiv vojne vlasti i suda te prestupa bunjenja.

22. CENZURIRANI ČLANAK: »Sokolska svečanost u Kotoru.« *Dubrovnik* 36/5-9 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 36/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »I opet zapljenjeni.« *Dubrovnik* 37/12-9 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka protiv sigurnosti i poštenja.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE
23. CENZURIRANI ČLANAK: »Rat na Balkanu i austrijske vlasti u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 42/17-10 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 38/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka radi poticanja na prezir i mržnju protiv mjesne političke vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
24. CENZURIRANI ČLANAK: »Vojska konsignirana.« *Dubrovnik* 42/17-10 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 38/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen ulomak članka protiv sigurnosti i poštenja.
25. CENZURIRANI ČLANAK: »Izvjestaji s ratišta. Bukarešt 18.« *Dubrovnik* 47/21-11 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 39/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka zbog obilježja zločina prijestupa javnog mira.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
26. CENZURIRANI ČLANAK: »Iz Cuvajeva vilajeta.« *Dubrovnik* 47/21-11 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 39/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka zbog obilježja zločina prijestupa javnog mira.

27. CENZURIRANI ČLANAK: »Evropa pred sudbonosnim dogagjajima.« *Dubrovnik* 48/28-11 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 42/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Opet zaplijenjeni.« *Dubrovnik* 49/5-12 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomcima nastoji se navesti na neprijateljstvo protiv staleži činovnika i potiče na mržnju i prezir neistinitim kazivanjem činovništva protiv vojske.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
28. CENZURIRANI ČLANAK: »O srpskom primorju.« *Dubrovnik* 48/28-11 (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 42/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Opet zaplijenjeni.« *Dubrovnik* 49/5-12 (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka zbog poticanja na prezir i mržnju protiv austrijske države.
29. CENZURIRANI ČLANAK: »Razbojničko postupanje bečkog redarstva.« *Dubrovnik* 49/5-12 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 43/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka zbog poticanja na prezir protiv državne vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
30. CENZURIRANI ČLANAK: »Drzovitost žandara.« *Dubrovnik* 49/5-12 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 43/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka zbog vrijeđanja vojske.
31. CENZURIRANI ČLANAK: »Siloviti oficir.« *Dubrovnik* 49/5-12 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 43/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka zbog vrijeđanja vojske.
32. CENZURIRANI ČLANAK: »Živo za vojsku.« *Dubrovnik* 49/5-12 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 43/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka zbog vrijeđanja vojske.

33. CENZURIRANI ČLANAK: »Afera konzula Prohaske.« *Dubrovnik* 51/19-12 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 44/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka zbog poticanja na prezir i mržnju protiv državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
34. CENZURIRANI ČLANAK: »Život u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 51/19-12 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 44/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka zbog poticanja na prezir protiv žandarmerije i vojništva.

1913.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Svašta je u našem Dubrovniku!« *Dubrovnik* 2/9-1 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U Ime Njegovog Veličanstva Cara!« *Dubrovnik* 3/16-1 (1913): 3.
OBJAVA UREDNIŠTVA: *Dubrovnik* 3/16-1 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka zbog vrijeđanja vojništva.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: *Dubrovnik* 3/16-1 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 2/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljenjena.« *Dubrovnik* 4/23-1 (1913): 2.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen ulomak članka zbog obilježja prestupa protiv sigurnosti poštenja.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Nije do građanstva.« *Dubrovnik* 5/31-1 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 4/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim dijelom članka nastoji se razdražiti na prezir i mržnju protiv jednog odjela vojske.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

4. CENZURIRANI ČLANAK: »Nečovječno postupanje.« *Dubrovnik* 11/13-3 (1913): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 5/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog pisanja protiv vojske.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
5. CENZURIRANI ČLANAK: »Ratne sličice.« *Dubrovnik* 14/3-4 (1913): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 7/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena.« *Dubrovnik* 15/10-4 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dio članka jer potiču na mržnju protiv državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
6. CENZURIRANI ČLANAK: »Srbija i njena vojska.« *Dubrovnik* 14/3-4 (1913): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 7/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena.« *Dubrovnik* 15/10-4 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dio članka radi poticanja na mržnju i prezir protiv mjesne političke vlasti.
7. CENZURIRANI ČLANAK: »Austrija u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 14/3-4 (1913): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 7/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena.« *Dubrovnik* 15/10-4 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dio članka zbog pisanja protiv Austrije i vojske.
8. CENZURIRANI ČLANAK: »Topla (Atentat na željeznicu).« *Dubrovnik* 14/3-4 (1913): 2-3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 7/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena.« *Dubrovnik* 15/10-4 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak radi poticanja na mržnju i prezir protiv mjesne političke vlasti.
9. CENZURIRANI ČLANAK: »Megjusobno se omalovažavaju.« *Dubrovnik* 14/3-4 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 7/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena.« *Dubrovnik* 15/10-4 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog smetanja javnog reda i mira.

10. CENZURIRANI ČLANAK: »Ostavite se ćorava posla.« *Dubrovnik* 14/3-4 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 7/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zaplijena.« *Dubrovnik* 15/10-4 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak zbog smetanja javnog reda i mira.
11. CENZURIRANI ČLANAK: »Ne iznenađuje nas.« *Dubrovnik* 15/10-4 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 8/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 16/17-4 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak zbog poticanja na prijezir i mržnju protiv Državne uprave.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
12. CENZURIRANI ČLANAK: *Dubrovnik* 18/30-4 (1913): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 10/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 19/8-5 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak jer se napada vanjska politika Monarhije.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
13. CENZURIRANI ČLANAK: »Odjeci pada Skadra u Beogradu.« *Dubrovnik* 18/30-4 (1913): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 10/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 19/8-5 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak jer pišu o slavlju u Beogradu zbog pada Skadra.
14. CENZURIRANI ČLANAK: »Kronika.« *Dubrovnik* 18/30-4 (1913): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 10/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 19/8-5 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak zbog pokude na policijski sustav u Dubrovniku.
15. CENZURIRANI ČLANAK: »Do čega se dolazi!.« *Dubrovnik* 18/30-4 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 10/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 19/8-5 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak zbog komentara na političku vlast u Splitu.

16. CENZURIRANI ČLANAK: »Zar opet blamaža?« *Dubrovnik* 18/29-4 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 10/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 19/8-5 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak zbog podrugljivog pisanja o žandarmeriji.
17. CENZURIRANI ČLANAK: »Svečani pomen Zrinjskom i Frankopanu u Beogradu.« *Dubrovnik* 19/8-5 (1913): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 12/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 20/15-5 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen članak zbog prestupa javnog reda i mira.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
18. CENZURIRANI ČLANAK: *Dubrovnik* 20/15-5 (1913): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 13/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 21/21-5 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka sadržavaju oštre napade, poruge i klevetanje protiv vanjske politike Monarhije.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
19. CENZURIRANI ČLANAK: »Vještina laganja.« *Dubrovnik* 20/15-5 (1913): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 13/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 21/21-5 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka sadržavaju oštre napade, poruge i klevetanje protiv vanjske politike Monarhije.
20. CENZURIRANI ČLANAK: »Dva zatočenika.« *Dubrovnik* 23/5-6 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 15/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Dobro došao!« *Dubrovnik* 24/12-6 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjena vijest potiče druge na mržnju i prijezir protiv državnih vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
21. CENZURIRANI ČLANAK: »Progoni u Spljetu.« *Dubrovnik* 23/5-6 (1913): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 15/13.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Dobro došao!« *Dubrovnik* 24/12-6 (1913): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjena vijest potiče druge na mržnju i prijezir protiv državnih vlasti.

22. CENZURIRANI ČLANAK: *Dubrovnik* 24/12-6 (1913): 1.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 16/13.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 25/19-6 (1913): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi uvodnog članka zbog zločina smetnje javnog reda i mira.
 SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
23. CENZURIRANI ČLANAK: »Izazovno ponašanje.« *Dubrovnik* 24/12-6 (1913): 3.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 16/13.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 25/19-6 (1913): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomak zbog neprijateljstva protiv vojnog staleža.
24. CENZURIRANI ČLANAK: *Dubrovnik* 34/21-8 (1913): 1.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 19/13.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 35/28-8 (1913): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi uvodnika zbog zločina smetanja javnog reda i mira.
 SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
25. CENZURIRANI ČLANAK: »Jedno pismo.« *Dubrovnik* 34/21-8 (1913): 3.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 19/13.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 35/28-8 (1913): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka zbog žaljenja što je Dubrovačka Republika pripojena carevini i isticanje nade za ponovno oslobođenje.
26. CENZURIRANI ČLANAK: »U počast braće Čeha - jedna zabrana.« *Dubrovnik* 37/11-9 (1913): 3.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 20/13.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 38/18-9 (1913): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen veći dio ulomka članka zbog poticanja na neprijateljstvo časničkog korpusa.
 SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE
27. CENZURIRANI ČLANAK: »Kako se zalazilo megju dubrovačke seljake?!« *Dubrovnik* 37/11-9 (1913): 3.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 20/13.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 38/18-9 (1913): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dio ulomka članka zbog pisanja protiv vojne vlasti.

28. CENZURIRANI ČLANAK: »Hrvati i Nova Srbija.« *Dubrovnik* 40/2-10 (1913): 1 i 2.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 22/13.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 41/9-10 (1913): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka radi zločina veleizdaje.
 SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

1914.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Cinik ili denuncijant?« *Dubrovnik* 3/12-3 (1914): 1.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 2/14.
 OBJAVA UREDNIŠTVA -
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci članka zbog vrijeđanja djelovanja episkopa bokokotorskog i dubrovačkog.
 SAČUVANO IZVORNO I DRUGO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Demonstracije i izgredi nepoznatih u Dubrovniku.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 1-2.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 6/14.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 21/16-7 (1914): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci nastoje razdražiti pučanstvo na prezir i mržnju protiv državnih vlasti i samostalnih odjela carske vojske.
 SAČUVANO IZVORNO I DRUGO IZDANJE NOVINE
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Pismo iz Srbije.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 2.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 6/14.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 21/16-7 (1914): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci sadrže uvredu članova Carske kuće.
4. CENZURIRANI ČLANAK: »I "Dubrovkinje" odobravaju.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 3.
 ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 6/14.
 OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 21/16-7 (1914): 3.
 RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima potiče se na na prijezir i mržnju.

5. CENZURIRANI ČLANAK: »Uniforma srpskog sokola.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 6/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 21/16-7 (1914): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci nastoje razdražiti protiv državne uprave i carske vojske.
6. CENZURIRANI ČLANAK: »Pustite ga, on je naš.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 6/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« 21/16-7 (1914): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni ulomci nastoje razdražiti protiv državne uprave i carske vojske.
7. CENZURIRANI ČLANAK: »Neuspjeli trik.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 6/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« 21/16-7 (1914): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima potiče se na prijezir i mržnju.
8. CENZURIRANI ČLANAK: »Neće više da plaćaju.« *Dubrovnik* 20/9-7 (1914): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 6/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *Dubrovnik* 21/16-7 (1914): 3.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima potiče se na prijezir i mržnju.
9. CENZURIRANI ČLANAK: »Sumnjive pojave.« *Dubrovnik* 22/23-7 (1914): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 8/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima uvodnog članka u kojima se izruguje politika Monarhije potiče se na prezir i mržnju protiv državne uprave i zločin smetanja javnog mira.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
10. CENZURIRANI ČLANAK: »Premetačine.« *Dubrovnik* 22/23-7 (1914): 3.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 8/14.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima članka potiče se na prezir i mržnju protiv tijela Vlade.
11. CENZURIRANI ČLANAK: »Pojam pravičnosti kod nekih!.« *Dubrovnik*

22/23-7 (1914): 3.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 3, pod Pr. 8/14.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomcima članka potiče se na prezir i mržnju protiv tijela Vlade.

Prava Crvena Hrvatska

1905.

bez cenzure

1906.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Promjene i odlazak vojništva.« *PCH* 61/12-5 (1906): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 62/19-5 (1906): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Čudnovata zapljena.« *PCH* 62/19-5 (1906): 2.
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog otkrivanja kretanja vojske što ih je izvrglo pogibelji.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Bosna i Hercegovina u delegacijama.« *PCH* 67/23-6 (1906): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 68/30-6 (1906): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen dio članka zbog poticanja na prezir i mržnju vlasti u zaposjednutim zemljama.
SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Zadar.« *PCH* 78/8-9 (1906): 1.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 81/29-9 (1906): 4.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka potiču na mržnju, neprijateljstvo i prezir protiv talijanskog stanovništva, protiv pojedinih zastupnika i državne vlasti.
SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE

4. CENZURIRANI ČLANAK: »Riječko krvoproliće.« *PCH* 78/8-9 (1906): 2.
ODLUKA O CENZURI: : »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 81/29-9 (1906): 4.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjeni dijelovi članka potiču na mržnju i prezir protiv drugih naroda.

1907.
bez cenzure

1908.
bez cenzure

1909.
bez cenzure

1910:

  1. CENZURIRANI ČLANAK: »Naši omladinci i Dušanovci pred sudom.« *PCH* 299/12-11 (1910): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 300/19-11 (1910): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen odlomak zbog kritike na odluku Sudskog dvora u Dubrovniku.
SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE
  2. CENZURIRANI ČLANAK: »Osuda pravaške mladosti radi demonstracija.« *PCH* 300/19-11 (1910): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 301/26-11 (1910): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen odlomak zbog kritike na odluku Sudskog dvora u Dubrovniku.
SAČUVANO IZVORNO I DRUGO IZDANJE NOVINE
  3. CENZURIRANI ČLANAK: »Ubio oca, pa riješen! Zviždao, pa osudjen!« *PCH* 300/19-11 (1910): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 301/26-11 (1910): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog kritike na odluku suda.

4. CENZURIRANI ČLANAK: »Tamo-amo po Dubrovniku.« *PCH* 300/19-11 (1910): 4.

ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 301/26-11 (1910): 1.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog humoristične kritike na odluku suda.

1911.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »Sramotni i nasilni izbor Ivčevića *)« *PCH* 332/8-7 (1911): 1.

ODLUKA O CENZURI: -

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljena više ulomka uvodnika o izbornim rezultatima u Drnišu.

SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE

2. CENZURIRANI ČLANAK: »Subotnje provokacije.« *PCH* 340/2-9 (1911): 1.

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/11.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka zbog opravdavanja djela zabranjenih po zakonu i potiču na mržnju protiv vladine institucije.

SAČUVANO IZVORNO I DRUGO IZDANJE NOVINE

3. CENZURIRANI ČLANAK: »Bakljada - Komers - Incident s oficirima - Hrvatska himna i "Srbi" - Postupak političkog komesara Hruša - Uapšenja - Zaključak.« *PCH* 340/2-9 (1911): 2.

a) »"Srbi" se kupe.«

b) »Gašpar Dalleore.«

c) »Zaključak.«

ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 18/11.

OBJAVA UREDNIŠTVA -

RAZLOG CENZURE: Zapljenjeni ulomci zbog prijestupa protiv sigurnosti poštenja.

1912.

1. CENZURIRANI ČLANAK: »A sad?« *PCH 372/13-4* (1912): 1.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 9/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *PCH 373/30-4* (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka zbog vrijeđanja Kraljevskog povjerenika Cuvaja.
SAČUVANO IZVORNO I DRUGO IZDANJE NOVINE
2. CENZURIRANI ČLANAK: »Strana štampa o Hrvatskoj.« *PCH 372/13-4* (1912): 1 i 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 9/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *PCH 373/30-4* (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka zbog tendencioznog prenošenja stranog tiska o stanju u Hrvatskoj.
3. CENZURIRANI ČLANAK: »Zaključci stranke Prava na izvanrednoj sjednici.« *PCH 372/13-4* (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 9/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA: »Zapljena.« *PCH 373/30-4* (1912): 3.
RAZLOG CENZURE: Zapljena ulomka vrijeđanja Cara i poticanja na prezir i mržnju Državne uprave zbog uvođenja izvanrednog stanja.
4. CENZURIRANI ČLANAK: »Austrijski konsul Braum prama Hrvatima u Taltalu.« *PCH 388/3-8* (1912): 1-2.
ODLUKA O CENZURI: *Tiskovine*, sv. 2, pod Pr. 28/12.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjen cijeli članak zbog pisanja protiv austrijske sudbene vlasti.
SAČUVANO DRUGO IZDANJE NOVINE
5. CENZURIRANI ČLANAK: »Nijemci proti vojnoj muzici u Ljubljani.« *PCH 391/24-8* (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH 392/31-8* (1912): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju i prezir protiv vojne, sudske i političke vlasti.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

6. CENZURIRANI ČLANAK: »Madžarska pukovnija seli iz Dalmacije?« *PCH* 391/24-8 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 392/31-8 (1912): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju protiv sudske, vojne i političke vlasti.
7. CENZURIRANI ČLANAK: »Agenti provokateri.« *PCH* 391/24-8 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 392/31-8 (1912): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju protiv sudske, vojne i političke vlasti.
8. CENZURIRANI ČLANAK: »Državna policija - u Dubrovniku!!« *PCH* 391/24-8 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 392/31-8 (1912): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju protiv sudske, vojne i političke vlasti.
9. CENZURIRANI ČLANAK: »Kako se dojmilo madžarsko pjevanje?« *PCH* 391/24-8 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 392/31-8 (1912): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju i prezir protiv vojne, sudske i političke vlasti.
10. CENZURIRANI ČLANAK: »Kô da je malo Bachove patente.« *PCH* 391/24-8 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 392/31-8 (1912): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju i prezir protiv sudske i političke vlasti.

11. CENZURIRANI ČLANAK: »Velika glava-jednog kapurala!« *PCH* 391/24-8 (1912): 3.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 392/31-8 (1912): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju i prezir protiv vojne vlasti.
12. CENZURIRANI ČLANAK: »Postupanje mađarskih vojnika.« *PCH* 391/24-8 (1912): 3 (napomena: stranica broj 3 u broju 391 pogrešno je otisnuta kao broj 430).
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 392/31-8 (1912): 2.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zapljena zbog poticanja na mržnju i prezir protiv vojne, sudske i političke vlasti.
13. CENZURIRANI ČLANAK: »Raspust općinâ Spljeta i Šibenika.« *PCH* 404/23-11 (1912): 2.
ODLUKA O CENZURI: »U ime Njegova Veličanstva Cara!« *PCH* 405/30-11 (1912): 1.
OBJAVA UREDNIŠTVA -
RAZLOG CENZURE: Zaplijenjenim ulomkom potiče se na mržnju i prezir protiv austrijske Vlade.
SAČUVANO IZVORNO IZDANJE NOVINE

1913.

bez cenzure

1914.

bez cenzure

Izvori:

Fond *Crvena Hrvatska*, Državni arhiv u Dubrovniku i Znanstvena knjižnica u Dubrovniku.

Fond *Dubrovnik*, Državni arhiv u Dubrovniku i Znanstvena knjižnica u Dubrovniku.

Fond *Prava Crvena Hrvatska*, Državni arhiv u Dubrovniku i Znanstvena knjižnica u Dubrovniku.

Tiskovine, fond 340 (*Okružni sud*), sv. 1-3, *Sek "Pr"*, Državni arhiv u Dubrovniku.

**POLITICAL CENSORSHIP IN DUBROVNIK
NEWSPAPERS *CRVENA HRVATSKA*, *DUBROVNIK*
AND *PRAVA CRVENA HRVATSKA* (1905–1914)**

BARBARA ĐURASOVIĆ

Summary

Crvena Hrvatska, *Dubrovnik* and *Prava Crvena Hrvatska*, newspapers issued by political parties in Dubrovnik, were subject to continuous censorship on behalf of the Austrian authorities, which cleansed the printed issues from, in their opinion, inappropriate content. The censorship procedure was carried out by the State Attorney Office and District Court. Once the controversial content was removed, the papers had to be issued anew, while the censored copies were destroyed and the typesetting dismantled. Instead of the censored parts or even whole articles, in the second edition stood a void space marked as *zaplijenjeno* (confiscated).

Among the documents of the District Court filed at the State Archive in Dubrovnik, original newspapers have been found, whose parts or whole articles the censors marked as inappropriate for the readership of Dubrovnik. Also examined are the censored issues of the newspapers which, to date, have remained undetected in historiography, and have been compared to the first edition.

In the period 1905-1914, some 250 articles were censored. The analysis of censored and printed newspapers has provided a fresh insight into the attitude of the Austro-Hungarian Monarchy towards the policy and writing of the Dubrovnik newspapers, and thus brought to light all the banned topics that were never to be presented to the Dubrovnik public. On account of open advocacy of the Kingdom of Serbia and its political views, the authorities most often confiscated the texts of the newspaper *Dubrovnik*, issued by the

Serb-Catholics. *Crvena Hrvatska*, the newspaper issued by *Narodna stranka* (People's Party) in a number of politically tense episodes was subject to heavy censorship, while *Prava Crvena Hrvatska*, newspapers issued by the local section of the *Čista stranka prava* (Pure Right Party), was not in the focus of the censorship authorities as it promoted the political ideas of the Monarchy.

